

KAO CELANOVI LJUBAVNICI

Biblioteka
MOZAIK

Za izdavača
Bora Babić, direktorka

OTO HORVAT

**KAO CELANOVI
LJUBAVNICI**

AKADEMSKA KNJIGA
NOVI SAD

A Michele Federico & Veronica

Fragment* 1

Manja bela barka skoro da i ne poskakuje na sitnim talasima dok se približava molu. Ali ne pristaje uz onaj koji vertikalno leži pred njom, nego uz ovaj sa njene desne strane. Koji i nije mol od solidnih kamenih blokova kao onaj prvi koji ima pred sobom, nego je plutajuća platforma svečano ukrašena visokim zelenilom u saksijama. I taj improvizovani mol i barka koja mu se lagano približava nalaze se između dve ukotvljene podmornice koje obrazuju sigurno pristanište. Demonstriraju poštovanje i vojnu moć domaćina, i to je jasno kao dan koji se otvorio bez oblaka na jesenjem nebu. Na podmornicama su postrojeni mornari u tamnim uniformama s oružjem o ramenu u stavu mirno, a nepomični oficiri na kraju stroja, odnosno na početku, jer ih ja tako vidim, pozdravljaju dolazak gostiju na barci s podignutom desnom rukom u beloj rukavici uz desnu slepoočnicu. Krajevi šinjela im katkad zalepršaju pod jačim naletom vetra.

* Prema dokumentarnom filmu *Mystères d'archives - 1934: Assassinat du Roi de Yougoslavie* (Arte.tv).

Zastave i zastavice, međutim, ne prestaju da se izvijaju i lepršaju nijednog časa. Da nema vetra, svečanost bi izgubila na intenzitetu i uzvišenosti, ali nisam siguran da me taj utisak ne vara. Proćelavi kamerman na nekoliko metara ispred mene zaklanja prizor pristizanja gostiju, pa mi nehotice pažnju privlači i njegova neumorna desna ruka kojom okreće kurbu na kameri i snima ono što bih ja da gledam i pamtim bez njega u prvom planu. Pokušavam da stojim na prstima, uprkos tome što znam da sam smešan i da to ne priliči mojoj poziciji, ali me grčevi u nogama sprečavaju da istrajem. Više i bolje od ovoga svakako ne mogu da vidim. Iza barke koja samo što nije pristala, u daljini, jasno se razabira mnoštvo raznobojnih manjih čamaca, barki, brodića koji prizivaju u sećanje renesansnu svečanost, iako je vremenska udaljenost između tog i ovog doba nepremostiva, ovde i sada se, naime, piše početak tridesetih godina dvadesetog veka. Dalje i od najudaljenijih čamaca i brodića jasno se ocrta drugi kraj luke oivičen visokim tamnim zgradama i kućama. Pitam se da li u njihovim prozorima neko posmatra zajedno sa mnom ovaj prizor, da li i tamo stoji neki strpljivi, nemi svedok, marljivi hroničar. Ne mogu da znam, prozori su samo crne tačke. Neću da kažem da bi mi bilo lakše, ali saučesništvo može u ovakvim prilikama da bude korisno. Dva para očiju umesto jednog. Na obali gde stojim prisutan

je veliki broj ljudi, osim ovog kamermana ispred sebe vidim još nekoliko drugih, ali i nekoliko foto-reportera koji trče gore-dole još uvek neodlučni gde je najpogodniji i najinteresantniji ugao za snimanje. Pri tome naravno gube početak istorijskog događaja. Cela atmosfera kipti od neuhvatljivog uzbuđenja i zadovoljstva, ali i od užurbane napetosti. Na galebove koji kruže iznad nas ne obraćam pažnju. Nisam siguran ni da ih ima. Doček je zaneo i mene. Barka pristaje konačno uz mol uz koji dvojica mornara, jedan na krmi i jedan na njenom kraju, spretno i hitro čakljama čvrsto priljubljuju barku, posle čega jedan oficir skače na stepenice platforme koja se blago zaljulja. On je očigledno iskusan i ne mlatara rukama da bi održao ravnotežu. Okreće se licem prema domaćinima na molu, i meni među njima, i u stavu mirno s podignutom desnom rukom uz slepoočnicu pozdravlja muškarca koji izlazi iz barke. Ovaj ima na sebi svečanu uniformu admirala kraljevske mornarice s dvorogim admiralskim šeširom. Otpozdravlja mu vojnički i lako se penje stepenicama na platformu. U levoj ruci drži sablju čije je sečivo usmereno ka tlu. Preko desnog ramena nosi akselband. Lako uočavam još i nekoliko odlikovanja i raskošne epolete s resama. Nakon njega barku napuštaju još dvojica muškaraca u civilu sa cilindrima u rukama, iza kojih se pratnji pridružuju oficiri u svečanim mornarskim uniformama. Prepoznajem

najviše činove u mornarici i svečana civilna crna odela po poslednjoj pariskoj modi. Platforma se svaki put zaljulja pod težinom njihovih tela i koraka. Sve njih gubim, jednog po jednog, iz vida, u ljudskom moru domaćina. Povorka se pokreće i napušta pontonski mol stupajući *sur le sol francais*. Na čelu povorke su muškarac s dvorogim admiralskim šeširom, koji neprestano vojnički otpozdravlja okupljenom svetu, i niži muškarac s naočarima u civilnom odelu koji drži cilindar u ruci i koji, čini se, ne primećuje građane. Defilujemo pred vojnicima u stavu mirno i skoro da im niko ne posvećuje posebnu pažnju, čini mi se, kao da nisu postrojeni s naše leve strane, kao da ih nema ili kao da su vekovima tu. U stvari to i nije tačno, muškarac na začelju u admiralskoj uniformi i njih pozdravlja vojnički. Kako pored kog kamermana prolazimo, ovaj se daje u trk ispred nas da zauzme novu poziciju, da nas sačeka u novoj filmskoj zasedi. Povorka se zaustavlja ispred parkiranih crnih automobila nedaleko iza postrojenih vojnika. S leve strane stoji veća grupa konjanika. Muškarac s admiralskim dvorogim šeširom i oniži čovek u civilu s njegove leve strane, kao i još jedan muškarac u vojničkoj uniformi ulaze u treća kola po redu, tipa *delage D6*. Kola imaju registarsku tablicu 6068-CA6 i izgledaju kao nesrećno sklepan kabriolet, a ne kao sigurna lađa na asfaltu. Želja da se pruži slobodan pogled na gosta i domaćina više je

nego očigledna, pa opet nerazumljiva. Lepših kabrioleta za takvu promenadu ima tuce. Iznad haube kola u daljini uspevam da pročitam *Brasserie Mont Ventoux* i jedva stižem da to izgovorim, a uto povorka kreće. Ispred ovih kola jaše svečano osamnaest žandarma s isukanim sabljama. Ispred drugog automobila po redu ima ih jedanaest, a ispred prvih kola u koloni jaše samo jedan konjanik. Bulevar je širok i vidim da je izbrazdan tramvajskim šinama. Platani širokih krošnji ga ne krase. Niti je oivičen romantično sladunjavim stablima lipe, što je sasvim razumljivo jer smo na Mediteranu. Prozori i terase su pune ljudi koji imaju sreću da posmatraju prizor bez napinjanja i izvijanja vratova i glava, kao što čini ono krcato mnoštvo na trotoaru. Svi oni frenetično mašu rukama, kapama i buketima cveća u pravcu kola koja lagano klize niz bulevar. Pažnja je usmerena na starijeg čoveka s dvorogom kapom na glavi koji radosno otpozdravlja svima i ljubopitljivo se okreće levo i desno. Njegove ruke u belim rukavicama kao da blagosiljaju prisutne. Nosi naočare tipa *stringinaso* i ima usko, skoro isposničko lice, ali umor putovanja se ne vidi na njemu. Sve to primećujem, samo presudan, tragičan momenat ne. Ni sam ne znam kako i zašto. Ali nemam vremena da razmislim, da se snađem. Tamo gde je do maločas bila normalna povorka, sada je kaos. Vidim muškarca na levom pragu otvorenih kola. Vozač automobila

drži ga za kaput i ne dozvoljava mu da pobjegne. On se uzalud koprca i da nisam čuo pucnjeve, scena bi mi bila komična. U tom istom trenutku žandarm iz povorke na konju okreće se oko svoje ose i sabljom udara muškarca po ramenu ili desnom delu glave, nejasno mi je i dan-danas. Žandarmi pešaci pristižu trkom sa svih strana i bacaju se na ovog muškarca čiji je šešir već pao na pločnik. Vidim samo komešanje, odgurivanje, padanje. Vrtlog mesa. Atentatora na kaldrmi šutiraju svi odreda, a onda, nekoliko sekundi kasnije, ugledam i prizor sličan onom kod Mantenje. Muškarac ispijenog lica sada je bez naočara i kape. Glava mu je naslonjena na unutrašnji deo vrata automobila, opružen je na zadnjem sedištu koliko je to u kolima moguće. Uniforma mu je raskopčana. Bled je. Zatvorenih očiju. Rekao bih da vidim krv u uglovima njegovih usana. Nečija ruka mu pipa puls na vratu i odiže se bez jasnog znaka, ne odaje ništa o sudbini muškarca oko koga smo se svi okupili. Jedna druga ruka mu se spušta na čelo i to je pokret koji mi je poznat. To ja svog oca dodirujem tako po čelu jednog junskog jutra i upoznajem smrt. Ova ruka je međutim mirnija, odiže se od čela kao da nema više vremena ni za oproštaj. Zbunjen sam, pa kasno shvatam da su kola krenula. Potrčao bih za njima da mogu. Da nije besmisleno.

Obasjani suncem

Sandri Urban

Horváth mi priča za svog prijatelja ili poznanika kog ne želi da imenuje, jer veruje da imena nisu važna, imena samo zbunjuju, navode na pogrešna očekivanja, nepotrebno izazivaju predrasude, ostavljaju nas hladnijim i beljim nego kada smo mrtvi, da se ovaj uspeo preseliti sa svojom ženom u Budimpeštu 1999. za vreme najžešćeg bombardovanja Novog Sada zahvaljujući izrazito srećnom i bizarnom slučaju na graničnom prelazu Kelebia-Röszke, a čije on pojedinosti ne misli da podeli sa mnom. Kada su sišli s voza na železničkoj stanici Keleti, obuzela ih je istovremeno želja da se smeju od radosti i ridaju od užasa i nemoći. On i njegova supruga stigli su u grad koji je mirisao na drugačije proleće. Dve manje putne torbe i dva ranca uobičajene veličine – to je bilo sve što su imali za temelj budućnosti. Portabl domovine, ubacuje nepotrebno Horváth i nasmeši mi se takođe nepotrebno kao da je rekao odličan komentar, sjajnu poentu. Ja znam da on ne aludira na najvećeg evropskog pesnika, koji je skoro nepoznat onima koji ne žive u njegovoj ulici,

da nikada nije čitao Ištvana Domonkoša, iako ga je nehotice citirao. Sumnjam, a mene sumnje nikada nisu razočarale za razliku od nada, moje sumnje su se svaki put obistinile do najsitnijih detalja, dok se moje nade nikada nisu realizovale ni u najgrubljim crtama, da se on s Domijem nije sreo ni u originalu, pa čak ni u prevodu legendarne Judite Šalgo s kojom sam imao izvanredno lep i prijateljski odnos, to ne kažem da bih se hvalio: dva puta sam je pozdravio i ona mi je odgovorila takođe sa *Dobar dan* u svojoj knjižari. Isto tako pretpostavljam da Horváth veruje za sebe ne samo da je duhovit, nego i inteligentan iznad proseka jedva prosečnih. Ali ja nisam taj koji treba da ga razuveri, zadužen sam da slušam i beležim. Ništa više. Ništa drugačije. Ovaj njegov poznanik ili drug, nejasno mi je i dan-danas koliko su bili ili jesu li bliski uprkos Horváthovoj detaljnoj priči, proveo je četiri duge melanholične godine u Budimu s melanholičnom suprugom – ili je u stvari on bio melanholičan, a ne ona, ne znam, nepostojeći tonski snimak krči na tom mestu, a ja se pojedinosti našeg razgovora u kafeu *Einstein* ne sećam – kao da je neprestano bila zima, nekakav kraj oktobra najverovatnije, rekao mi je, kada se Nova godina čini još uvek neverovatno dalekom, a Njegovo rođenje još daljim, uprkos proleću u kom su stigli u grad po kom nisu padale bombe. Ja donekle mogu da zamislim da je u pravu, postoje zemlje gde je večni

sumrak i zemlje gde je večna noć, ali to je duga priča i s ovom nema mnogo dodirnih tačaka. Ja sam tu samo da beležim. Ako sam dobro shvatio Horvátha, ovaj njegov dragi kolega i saborac baš mu je nedavno rekao da mu se iz *današnje* perspektive čini da su te daleke godine bile blaga uvertira za ono što će im se kasnije dogoditi. Odnosno, da budem precizniji, njegovoj melanholičnoj supruzi, a ne njemu, melanholičnom suprugu ne-melanholične supruge. Bolnica, operacija, patnja, smrt. Međutim, i za Horvátha je baš kao i za mene to hronološko nabranje događaja njegovog druga iz detinjstva ili poznanika, prazno. Imenice bez boja, bez zvukova. Izostavljeni opisi osećanja. Straha. Nade. Nema ni reči samooptužbi, samoprebacivanja, samosažaljenja, koje su neminovno deo tragedije. I čija je tragedija veća? Vreme tu postoji bez ikakvog negativna misli i razmišljanja, a ledena tišina koja lako, kao kada duša napusti telo, na kraju zaokružuje sve, nije ni rečju spomenuta. Čoveku nema zašto da se ježi koža na leđima. U te četiri melanholične godine ovaj njegov prijatelj ili večiti nepoznanik, svejedno, nije komponovao ništa novo, lebdeo je između svojih starih nota, prepravljao ih, brisao. Ponovo ih slušao u sebi, beležio. U suštini, ta njegova stvaralačka kriza, pauza i praznina počela je još mnogo ranije, tvrdi mi moj informator, ali ju je on, njegov poznanik ili intimni prijatelj, prihvatio opušteno znajući da je to samo ne-ton faza

u njegovoj nikada nedogođenoj i nikada nedoživljenoj ton fazi. U Budimpešti je odlučio da ne čeka više ton fazu u svojoj inače neprestanoj ne-ton fazi, nego da ispravi što se može ispraviti, da učini svoj život boljim, kako onaj prošli, tako onaj budući, da bude više harmonije ili barem da on vidi više harmonije u njemu. Razigranosti, lakoće, lepote u njegovim kompozicijama iz tog perioda, međutim, definitivno nema, tvrdio je jednom prilikom Horváthu povisivši bez potrebe svoj baritonski glas, koji bi zadrmao prozorska okna sobe čak i kada bi šaputao banalne gadosti svojim ženama, uprkos drugačijem mišljenju kritike i publike. I to je očigledno ono što mu je bio problem. Očekivao je neuspeh s razlogom. Kaznu. Zasluženu i željenu. Ona mu je bila potrebija. Nikako bilo kakav uspeh. A poznanicima i prijateljima, on, ionako ne veruje, sumnja naime da mogu biti objektivni čak i kada se trude da ne budu subjektivni, što je naravno naljutilo Horvátha, koji veruje za sebe da i te kako zna da bude objektivan, da je u stanju da bude apsolutno ledeno-jebeno ne-subjektivan. Da napravi distancu prema svemu i da bude realan, da ne bude opterećen znanjem, sećanjem, snovima i tuđom muzikom, da prepozna šta je zaista lepo od takta do takta, od knjige do knjige, od klitorisa do klitorisa. U Budimpešti se ovaj meni nepoznati kompozitor, mada imam neku maglovitu ideju ko bi to mogao biti, često vozio

tramvajima kada ne bi držao časove u privatnoj muzičkoj školi Liszt. Privlačila ga je povremena škripa točkova, kloparanje njihovo, buka vrata pri otvaranju i njihovom zatvaranju. Siguran monotoni ženski glas koji je najavljivao sledeću stanicu, ali ne i smrt. Više od ulica i fasada kuća, više od Dunava čiji vodostaj nije opadao, nego je neprimetno rastao, ali to nikoga nije zanimalo. Više čak i od putnika bez očiju i noseva koji su ulazili u tramvaje i silazili s njih krijući se uspešno među putnicima s očima i nosevima. Ponekad je imao utisak da je njegov život bio ta povremena škripa točkova i on se trudio da otkrije neku melodiju, neku naznaku harmonije, jer postoje *pravila harmonije u svim zvucima*, koja će mu pružiti mogućnost da otvori novi ciklus u svom nasukanom stvaralaštvu, u svom propalom životu, a to koliko je nasukano i propalo njegovo stvaralaštvo bilo, najbolje je znao on, dok su svi ostali mislili drugačije, uključujući i mog Horvátha. Jer i s njegovom melanholičnom, odnosno ne-melanholičnom ženom sve je škripalo, a naročito plavi, neudobni krevet kada su vodili ljubav. Ali o tome Horváth neće da priča pojedinosti, ne zato što ih ne poznaje, nego što se to nikoga ne tiče, a oni kojih se tiče ili su pod zemljom ili u Berlinu, do grla u novom životu. Nakon tragedije koja nije imala i ne može da ima veze s njegovom nikad neostvarenom ton fazom, iz čega proizilazi da ne može da ima veze ni s njegovom

većitom ne-ton fazom, jer ih nadrasta u svemu, a naročito u tragičnosti i konačnosti, on, Horváthov poznanik ili prisni prijatelj, preselio se u Berlin prihvativši posao predavača na jednom od univerziteta. Nadao se da će ta druga velika promena u njegovom životu, koja je takođe bila neželjena, i to daleko manje od one prve protiv koje se borio i molio uzalud, doprineti zaboravu pojedinih scena u bolnici, u stanu pretvorenom u medicinsku ambulantu, slika Moskve i njene okoline u plamenu avgusta i Moskve u snežnoj kataklizmi. Verovao je da će Berlin uprkos apsurdnosti situacije, jer on se iz privatne tragedije selio u kolektivnu nezalečivu tragediju kako bi zaboravio takoreći globalnim svoj intiman bol i traumu, pokrenuti proces razvoja u njegovoj ton fazi i ustaliti se kao suprotnost njegovoj oduvek prisutnoj ne-ton fazi. Moram da priznam, teško mi je zamisliti da je upravo tamo, u tom gradu, moguće započeti nešto novo, novu fazu u životu, ali ne prekidam Horvátha, jer nam nije takav dogovor, zadužen sam da slušam i beležim. Ništa više. Ništa drugačije. Loš životni period treba nazvati lošim periodom u životu, izjavljuje samouvereno. I tu se slažem s njim. A dobar odličnim, dodao bih da mogu. Zvezde im tih godina nisu bile baš nešto naklonjene, što bi se reklo, nastavlja moj sagovornik, a tlo im se pod nogama nije smirivalo... Dopada mi se kada je Horváth ovako kitnjasto kičast i upotrebljava danas neupotrebljive

metafore, kada nije akademski dosadan i impotentan u svojoj naraciji, ali i o tome moram da ćutim. Ono što je školskog prijatelja ili simpatičnog poznanika mog informatora jednom prilikom u tom periodu ispunilo nekakvim blagim prijatnim osećanjem doma, nekakvom poznatom nostalgijom, a o čemu je kasnije često razmišljao kao o nečem čudnom i neobjašnjivom, a ponajviše besmislenom, bila je grupa cugatora piva, četiri-pet tipova zaraslih u brade i kose, ispred budimskog dragstora Kék kosár na Margitinom bulevaru, negde na sredini između mosta i nekadašnjeg Trga Moskva, koje je video kroz prozor žutog tramvaja u kom su se vozili i putnici bez očiju i noseva, ali to niko osim njega nije primećivao. Viđao je on i mnoge druge cugatore, usamljene ili u paru, ili u grupici, kroz prozor tramvaja i tamnoplavih autobusa ili kada bi se vozio biciklom po Pešti, češće nego po Budimu, ali je samo taj jedan jedini put imao pri pogledu na njih osećaj doma, blagu nostalgiju. Oni kod njega, u komšiluku, na uglu Francuske revolucije i Omladinskih brigada, izgledali su prilično nevino i idilično u odnosu na ove koji su stajali pred dragstorima u hungarskom Molohu. Ovi su imali za cilj da se napiju i ubiju za što kraće vreme, dok su oni tamo imali za cilj da prekrate vreme, zabave se uz pivo i ponekad džoint. Nevino i idilično idiotski, zar ne? Pita me Horváth, kao da mi može postaviti takvo pitanje, kao da sebi

postavlja pitanje, iako zna da mu ne mogu odgovoriti, drugačiji nam je dogovor. I upravo je to čudno, nastavlja tako o svom kompozitoru, viđao ih je u razna doba dana, ispred raznih prodavnica i uvek bi ih s gnušanjem posmatrao, a samo taj jedan jedini put osetio je neku naklonost prema njima, nostalgiju za kućom. On je odrastao u Bloku 65, kako su ga zvali njegovi stanovnici, koji se sastojao iz niza pitomih četvorospratnica u ulicama Omladinskih brigada i Francuske revolucije, mada mu nikada nije pripadao. Posmatrao je godinama svoje vršnjake ili one nešto starije kako stoje ili sede leđima naslonjeni na žuti zid zgrade. Sede. Gluvare. Posmatraju prolaznike, komentarišu. Cirkaju pivo. Dok je odlazio na Akademiju za vreme svog školovanja ili kretao u inostranstvo zbog svojih stipendija, zbog svojih muzičkih kompozicija, zbog svojih muzičkih uspeha i ostajao u Beču, ostajao u Amsterdamu, ostajao u Berlinu, ostajao u Bostonu i po nekoliko nedelja, i po nekoliko meseci, i po nekoliko godina, i vraćao se kući – ne seća se posle kog je boravka u inostranstvu primetio da što se on češće vraća kući, to mu ona biva sve nepoznatija i sve je manje oseća svojim domom u kom je odrastao, i slične srceparajuće rečenice, ali i to je prihvatio ležerno kao svoju ton, odnosno ne-ton fazu, jer neke stvari se ipak uprkos volji, uprkos nadi, uprkos karmi, ne mogu promeniti – i oni bi sedeli tamo sa po flašom piva ispred

sebe i ćutali ili živo raspravljali o nekome ili nečemu, kao da je on samo koji minut ranije prošao pored njih, a ne pre nekoliko nedelja, a ne pre nekoliko meseci, a ne pre nekoliko godina, i onda bi osetio neku čudnu zavist prema toj nepomičnosti i repetitivnosti. Osetio bi želju za nepomičnošću i repetitivnošću. Kao da su bili od granita isklesani, obasjani suncem, a on kao neko ko je osuđen da ide, traži, ne prestaje, ne odustaje da ispuni tišinu smislom. Svojim smislom. Za koji je verovao da je odraz smisla vasseljene. Ali ako je njegova muzika odraz smisla vasseljene, pitam se, kaže mi Horváth, u čemu je smisao ponavljati smisao koji svako može da čuje pre svega svojim malim i klempavim ušima, a i vidi i oseti na svojoj gruboj, slonovskoj koži punoj još uvek pubertetskih bubuljica? Zbog čega praviti muziku uopšte, zašto se baviti umetnošću, nizati note na linijskom sistemu, koje čine melodiju, koje zatim čine kompoziciju, koja na kraju sadrži smisao vasseljene? Prilično apsurdna i smešna potreba svih nas, zaključuje moj sagovornik. Pogotovo ako uzmemo u obzir činjenicu da celina za kojom vapimo ne postoji, osim ako nismo Leibniz i ne obožavamo kuglanje. Pogotovo ako pretpostavimo da je svaki deo, svaki delić celina za sebe, a da je kao takav deo neke veće celine i tako unedogled. Ergo, jedino je Bog nedeljiv i nemerljiv, da se vratim Leibnizu, Bog je smisao jer mu mi to dozvoljavamo da bude, On-jeste, On je arhetip

celine gledano iz današnje perspektive, a sve ostalo izvan njega osuđeno je na fragment, na možda-jeste. Naročito se nakon uspešno obavljene jutarnje filozofije, pri kojoj je neminovno da ćemo razmišljati i o prolaznosti tela, o estetici ružnog i smrdljivog, kada je um ispražnjen i kao posledica toga bridak i nemilosrdan, može doći do zaključka o pravoj prirodi Boga. Hoću da kažem, nastavlja moj dragi Doppelgänger – za stolom skoro praznog kafea Einstein u Friedrichstrasse nekako u ovo godišnje doba pre tri godine, kada je rđom lišće napadnuto i dani sve duži samo u našem pamćenju – da sve ipak ostaje fragmentarno bez obzira na to što smrt pruža pogrešan utisak celine, zaokruženja života, stvaralaštva, ljubavi, sudbine. A tada mi moj sagovornik diktira i sledeću rečenicu nekog drugog Horvátha, umetnika jedne drugačije i sporije umetnosti, već odavno klasika, što znači mrtvog, nažalost, s kojom ja još uvek ne znam šta da radim, ali mi se čini važnom, jer kaže da ima nekakve veze i s njim, a što će mi objasniti kasnije, pa je zapisujem da se ne zagubi negde: *Als geborener Österreich-Ungar aus Újvidék hatte er ein kolossales Sprachtalent und beherrschte infolgedessen alle Sprachen der ehemaligen Doppelmonarchie, aber infolgedessen leider keine ganz perfekt.* Apropos Berlina, Horváth se priseća da mu je njegov poznanik ili ratni drug rekao da je u tom gradu ponovo našao sebe, ako se to može reći za osobu koja ne

postoji, koja je samo blede odraz meseca na vodi. U tom gradu su se, međutim, Horváth i njegov poznanik ili prijatelj udaljili, nisu prestali da se druže, to nikako ne, ali su im se susreti bili prorodili toliko da se ne bi prepoznali da su seli jedan pored drugog u metrou za Potsdamer Platz. I to sve čujem baš u trenutku kada sam počeo da sumnjam da je ovaj poznanik ili prijatelj u stvari alter ego Horváthov, ali iznenađenja su moguća i kod tako dosadno običnih tipova kao što je moj sagovornik. Ljubavni trougao, međutim, s Vivianom Siclari koju je upoznao preko svog prijatelja ili sijamskog poznanika o kom ne prestaje da priča, pre nego što su se umetnički udaljili jedan od drugog, ali ne i ljudski, mislim, umetnički više nisu imali o čemu da pričaju, svako je bio krenuo svojom sigurnom stazicom propasti i izdaje, mogao ga je koštati života, ali nije, na sreću. Kaže ponovo, na sreću nije, jer bi onda njegov prijatelj ili poznanik, stvarno je svejedno, pobedonosno odvratio likovao. Zbog čega, hoću da izustim, ali ne činim to, tu sam radi nečeg drugog. Horváth mi svoje ljubavne dogodovštine priznaje iznenada i ja već slutim da ću ostati bez završetka priče o njegovom prisnom prijatelju ili poznaniku, svejedno, iako smo na početku napravili drugačiji dogovor, iako sam bio čvrsto uveren da će njegov nerazdvojni prijatelj ili poznanik biti glavni junak mog teksta, da će on biti ono na šta se Horváth koncentrisao, da je

to deo koji ću morati da izvanredno pažljivo i koncentrisano zabeležim i domislim. On inače kao da čita moje misli, jer sumnjam da mi tek tako kaže da nijedna priča nema kraj, ne kako ga možemo zamisliti ili kako ga upravo zamišljamo, nego da postoji samo prelazak, manje-više jasan, u neku drugu priču, koja naizgled nije ni u čemu u vezi s prethodnom, ali koja podjednako teče kao ona prethodna reka, čiji vodostaj ne opada od izvora do ušća u drugu reku i tako dalje. Ljubavne patnje su bile inače ukalkulisane s njegove strane, priča mi, čim je ugledao venčani prsten na njenoj ruci, u koju se takođe trenutačno zaljubio. Naravno, to nije ništa drugo, vidi to on i sâm, do želja za periodom patnje, jer bez patnje nema umetnosti, patnja pročišćuje. Slične gluposti mogao bi da mi nabraja do sudnjeg dana, kaže mi dok sunce zalazi na razglednici s palmama nad praznom peščanom plažom koja se pruža unedogled. Sa svim tim je on računao, ali ne i s periodom trougla i neprestanog izazova da bude bolji od onog drugog, sjajniji od sebe samog. Nije bilo jednostavno. Ili je mogao u potpunosti da odustane od Viviane ili da prihvati da je viđa kada ona to želi i koliko to ona želi. Koja patnja je mogla biti veća, on to ne zna, ali zna koja je bila slađa. Horváth mi dalje priznaje, ne utišavši svoj bariton, da je ovog leta nekoliko puta sanjao njene oči koje bez treptaja gledaju ravno u njegove dok vode ljubav. I svaki put mu je trebalo

barem dva dana da mu se raspoloženje vrati u normalu, da se izvuče iz duboke jame ženskih sekreta. Ne zna zašto ju je sanjao tako evocirajući prošlost, možda mu je bilo potrebno da se seti sebe kakav je bio nekada u Berlinu? Zar je moguće da je sada postao toliko drugačiji, da se toliko promenio, pa da želi nazad u sigurnost svog skoro zaboravljenog i preraslog i nepostojećeg identiteta? Gledam ga, očekujem da nastavi s naracijom o svom poznaniku ili o sebi ili o meni, na kraju krajeva, pa mi misli luta ju. Pretpostavljam da su moj sagovornik i njegova Viviana, kao i njen muž koji je znao za mog Doppelgängera, najviše varali sami sebe, ali sumnjam da bi i danas bili spremni na bilo kakva priznanja tog tipa. Naravno, niti mogu da ga pitam da li se slaže sa mnom, niti mogu da mu kažem šta mislim o nama. Bilo bi to kao da pričam sa samim sobom. Sve sam, samo ne lud u ovoj priči, hteo bih da mu stavim jasno do znanja da mogu, ali dogovor nam je drugačiji. Posle kratke pauze od tišine i sećanja u kojima se očigledno izgubio, Horváth se vraća u sebe, pa nastavlja. U tom periodu se osećao polovično, ne-cao, kaže mi. Polovina kao celina. To sam bio ja tada, pripoveda mi sad već ubrzano kao da nam ističe vreme koje možda nikada nismo ni imali na raspolaganju. Polovična celina, možda-egzistencija, fragment Boga, a ponekad i Njegov isprdak. Ne zna tačan datum, ali dok je trajao trougao s Vivianom, dvadeset i osam

meseci, počeo je da slika svoj tzv. 50% ciklus. Platna većih dimenzija s kojima je konačno napravio Durchbruch na svetskoj sceni, kako to piše *Flash Art International* u svom julskom izdanju iz 2007. godine. Svi portreti, svi likovi na njegovim grupnim portretima, svi slučajni prolaznici, putnici bez očiju i noseva u tramvajima na njegovim slikama imaju samo po jednu polovinu tela. Recimo mladići koji su obasjani suncem dok sede naslonjeni na žuti zid zgrade. Svi predmeti koje je slikao imaju samo levi ili desni deo. Recimo boce piva ispred mladića koji su leđima naslonjeni na žuti zid zgrade. Sav eksterijer u koji su smeštena događanja imaju samo levi ili desni deo. Recimo žuti zid zgrade. Drugi deo tela, predmeta, enterijera i prirode je nevidljiv, prisutan je samo u našoj imaginaciji, pa imamo utisak da gledamo celinu, iako posmatramo fragmente.

Autorov addendum:

Kurzivom su u tekstu označene rečenice Džona Kejdža, preuzete iz *La circolazione sanguina del suono: intervista con John Cage* (In: Giammusso, Maurizio: *Per Ecuba! Frammenti di un discorso teatrale*. Roma: Bulzoni, 2008), i Edena fon Horvata, iz njegovog romana *Većiti malograđanin* (Ödön von Horváth: *Der ewige Spiesser*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1987).

Noć u Erlangenu

Zakoračio je u noć ne razmišljajući. I najednom je mrak postao deo njega, više nego što je on ikada bio deo mraka. Nije umeo to sebi da objasni do kraja. Ako bi zastao na trenutak na putu prema univerzitetskoj biblioteci i oslušnuo rad skoro nečujnih pumpi, bilo je jasno da se noć napajala tamom iz njegovog srca. Ali i ruža je masivni deo noći kada je zvezdano nebo, pomislio je, ne našavši međutim ni utehu ni nadu u tome.

Eva me je čekala ispred biblioteke u kojoj je radila. Imala je svetloplavu, letnju haljinu na sebi. Video sam radost na njenom licu. Osmeh pun nevino očekivanja. Oči su joj blistale. Pri pogledu na njene bose noge u baletankama prošli su me prijatni žmarci. Već sama pomisao na znoj... *Dobro došao u moj Erlangen!* uzviknula je i bacila mi se u naručje. Lizala mi je usne kao psić. Ukus bresaka, ali onih belih, slatko-opor, koji je teško ne poželeti još. Neuspešno sam pokušavao da joj ugrizem jezik. Iznenada me je odgurnula od sebe kao da joj je potreban

prostor za reći: *Ne možemo večeras kod mene. Sestre su mi se ranije vratile s planinarenja, Rut je iščašila zglob i dobila gips. Kuća je puna ljudi. Ludnica jednom rečju.* – O, rekoh, *kakvo sranje. Baš mi je žao. A za ovo drugo nije važno,* dodao sam nonšalantno. Mada mi je bilo krivo.

Želeo sam da je zabolim.

Uhvatila me je pod ruku i rekla: *Komm, gehen wir.* Posle nekoliko minuta hoda, pri kom smo ćutali, dok me je obema rukama držala za desnu mišicu kao da se bojala da ću joj nestati iz ruku, stigli smo pred kafić Oratorium. Barmen s istetoviranim vratom i mindušama u nosu i na obrvama uslužio nas je odmah i to s osmehom kao da smo mu prvi gosti, iako smo se jedva bili probili kroz oznojenu masu ljudi do pulta. Osećao sam na sebi prijatne mirise žena o koje sam se namerno očešao, a mirisi muškaraca bili su nepotrebna i neprijatna distorzija. Nisam mogao da se setim kada sam prvi put bio u ovom kafiću. Međutim, verujem da sam skoro svaki put kada bih se spustio iz Berlina, dolazio s njom na ovo mesto. Koliko dugo dakle poznajem Evu i kako smo se i gde upoznali? Ni toga nisam mogao da se setim, ali u tom trenutku nisam pridavao neku važnost belim stranicama u svojoj memoriji. Da li je i iste-tovirani takođe iz vremena koje se gubilo u magli prošlosti? U svakom slučaju, on je češće pogledavao u nju nego u mene. Nije mi bilo drago što je na taj

način gleda, ali mi je povećavao potentnost. A i pozornost.

Iza sebe sam osećao talasanje mase i u tom žamoru i šumorenju, kao u bezgrešnom vrtu, prepoznao bih poneki uzbudljivi cvrkut rajske ptice, poneko smešno zavijanje kojota. Sedeli smo na barskim stolicama nalakćeni na crni mermerni pult koji nije bio hladan pod dodirom. Posmatrao sam je i ćutao. Pio svoje pivo. Pokušavao sam da ne gledam u barmenovu majicu. Ćutao sam. Nisam nikada osetio potrebu da tišinu između nas ispunjavam bilo kakvom pričom. Pogotovo što je, kada bismo ćutali, ta tišina imala topao miris njenih pazuha. Eva je otpijala velike gutljaje piva. Gledala čas u mene, čas u masu ljudi. Nije mi izgledalo da joj je dosadno. Poljubio bih je i ukus bresaka je još bio tu. Njena inače smeđa kovrdžava kosa činila mi se tamnijom od najtamnije noći pri prigušenim svetlima kafića i zapitao sam se nema li to u stvari nekakve veze s tamom koju sam osetio u svom srcu kada sam sišao s voza. Ili ne treba da pridajem važnost znakovima koje u stvari i ne znam da tumačim? Eva nije skidala levu ruku s kaiša mojih pantalona. Nasmehio sam joj se baš u tom trenutku jer sam video da me gleda. Uхватила je moj pogled zalepljen za njene bradavice koje su se jasno, a u mojim mislima još jasnije, ocrtavale kroz tanku haljinu. Trudio sam se da ne izgled-

dam tupavo zbog zanesenosti koja me je obuzela i paralisala.

Posmatrao sam je, kao što rekoh, ali i barmena s vremena na vreme. Istetovirani je imao na sebi majicu sa slikom tri krvava, zarđala klina. Izbegavao sam da mi pogled sklizne na njegovu majicu, jer bih odmah osetio ozbiljnu mučninu. Imao sam utisak da bih se isповраćao po svim prisutnima. A to nisam mogao da dozvolim sebi pred Evom. Uprkos nekoj iskonskoj odbojnosti za koju nisam imao nikakvo objašnjenje, ti klinovi su bili magnet za moje oči. I kada bih iznova i iznova ugledao krvave klinove na majici boje peska, samo što ne bih povratio i večeru iz voza i svoju utrobu i čitav svet. Negde sam se već bio sreo s njima, video ih, ali nisam mogao da se setim gde. Sve mi je počelo ići na živce. I zakrvavljeni klinovi i neprestana kratkoća moje memorije. Kao da sam bio izmanipulisan da se ne sećam svega. Da ličim na savremenog muškarca koji pati od česte sumnje u svoju virilnost, od nepopravljive narcisoidnosti i prevremene ejakulacije, a naročito od hronične fragmentarnosti. Da li je moguće da sam klinove i pesak video u nekom filmu? Možda istorijskom? Ili negde, nekad davno, toliko davno da ne želim toga da se sećam?

Toplo mi je ovde, hajde da idemo na neko drugo mesto, recimo kod Händela, rekla mi je nakon što je završila pivo. On je tu odmah iza sledećeg ugla, u

Himmelfahrtstrasse. I zaista, nakon nekoliko minuta hoda ušli smo u kafanu i seli za slobodan sto u dnu bašte. U stvari, na dva slobodna mesta za dugačkim stolom za kojim je sedelo nekoliko parova koji su ćutali, gledali se netremice, otpijali pivo iz krigle i držali se za ruke. Izgledalo mi je kao da očekuju nekog ko samo što nije stigao. Mi smo takođe naručili dve krigle piva sa čipsom. Reči i pokreti postali su nam mekši i prijatniji jer smo u suštini bili sami i jer smo imali beskrajni prostor noći oko sebe. U jednom trenutku video sam istetoviranog kako s nekakvim kopljem u jednoj i sunderom u drugoj ruci prelazi šljunkovit prazan prostor na sredini vrta koji je bio uramljen stolovima s nemim parovima u napetom iščekivanju nečijeg dolaska. Bio je izronio s naše desne strane, kao da je izašao iz bršljana koji se penjao uz zid od cigli. S druge strane zida bila je navodno nekakva poznata regionalna fabrika za koju niko nije znao šta proizvodi. Ali bi se ponekad osećao teški smrad iz njenih dimnjaka. Skoro da sam bio izustio *Pogledaj iza sebe*, jer mu je bila okrenuta leđima, ali je u tom trenu istetovirani već zamakao u unutrašnjost kafića. Ipak je bilo čudno što se praktično niotkuda stvorio tu, i što je imao koplje u ruci. Za šta je mogao da mu posluži sunder? Ili sam samo to umislio, pa sam joj rekao da nije ništa, da mi se nešto samo učinilo. Uzimao sam zalet, osetio sam to. Nisam bio siguran da ono

što nameravam da joj ispričam neće izazvati u njoj sumnju da ima posla s ludakom. Ponekad se doduše ta sumnja javljala i u meni, ali morao sam da podelim s njom ono što me je u poslednje vreme masovno mučilo i izbacivalo iz ravnoteže koju svakako još nisam posedovao.

Rekao sam joj: *Nemoj da misliš da sam lud. Imam utisak, nimalo prijatan, da me neko prati u poslednje vreme. Posmatra me odgore, stoji iznad mene, vidi i zna sve unapred šta ću da uradim, šta će mi se desiti. I to mi, s jedne strane, pruža osećaj sigurnosti. Verovatno si i ti čula za te priče o anđelu zaštitniku, o anđelu koji je dodeljen samo tebi i slične budalaštine, ali, s druge strane, praćenje i kontrola me ispunjavaju nepoznatim strahom. Taj neko me ne ostavlja nasamo evo ni sada kada sam s tobom. Špijuni-
ra me, matori voajer, kao što sam ti rekao, non-stop. Ne znam zašto imam utisak da ako postoji, ako sam u pravu da postoji, da je u tom slučaju poprilično mator i da ima sedu bradu i nosi ispranu plavu bejzbol kapicu. Pokušavam da ga ignorišem, njega ili taj osećaj njega, od jutra do mraka, ali retko kada uspevam da ga zaboravim i to me ipak negde nervira. Ono što osećam kao poražavajuće i što mi oduzima radost da ti se radujem, jeste činjenica da ja nisam ja, iako je to naravno teško objasniti, i da nisam slobodan. Kao da ništa ne zavisi samo od mene. Naravno, trudim se da ne razmišljam o slobodi. Jer ona je uvek na*

kraju drugačija nego što smo je zamišljali i želeli. Ali da je taj neko što me posmatra odgore ili odole vrlo moćan i mračan tip uprkos svetlosti u kojoj se navodno nekima pokazuje, u to nikada nijednog trenutka nisam posumnjao. Isto tako ne sumnjam da može, recimo, pokretom pera da me prekriži, izbriše iz jedne i upiše u neku drugu knjigu. Često mi se dešava da jasno osećam da neko priča kroz mene, a da je iz neke druge dimenzije, nastavio sam. Kao da ove rečenice nisu one koje sam želeo da ti kažem, koje bih ti rekao da nisam marioneta ovog autora mog života. I još nešto, pokušavam čitavo veče da se setim tvog pravog imena i šta ono znači za mene, ali bez uspeha.

Eva me je pogledala očekujući verovatno da ću planuti u smeh, ali nisam. Situacija je bila ozbiljna. Leto punih jedara. Pokvareni zamrzivači sladoleda. Svet paralelnih naracija.

Gledali smo se kao dve izgladnele pume u razdvojenim kavezima. Naši čuvari bili su mrtvi, bezvoljni da vaskrsnu. Bili bi i posle toga samo obični čuvari. To nas se nije ticalo, bilo nam je svejedno. Gledali smo se, njušili.

Izgladnele pume.

Otpila je gutljaj piva kao da se ipak ništa nije desilo, kao da je bila odsutna dok sam joj držao uvod u svoju dušu, i rekla *Idem da piškim*. I ja sam joj odgovorio *Okej, idi, ali nemoj da kreneš i po cigarete*. Nasmejala se dvosmisleno i smakla svoja stopala s

mog pulsirajućeg međunožja. Lako je obula baletanke za koje sam znao da imaju nežan miris ljiljana i otišla. Posle nekoliko minuta počeo sam iz dosade, a ne iz nestrpljenja ili straha da je mogla otići, pogledom da pročešljam lica, prazne prostore između tela. Mislio sam da ću je ugledati pre nego što ona mene ugleda i da ću zbog toga biti u nekoj prednosti. Eva se međutim nije pojavljivala, pa se buket crvenih karanfila u plamenu na sredini stola u vazi činio kao nepotreban i glup luksuz. Kao da ja ne znam šta se ovde događa! A Eva..., ali Eva kako? Eva Samson ili možda Savin? Eva *Howarth*? Eva *Bernstein*? Ili je samo Eva? Ako je tako, kako je to moguće?

Hotel Paradies nalazio se nedaleko od železničke stanice. Pomalo oronulih fasada, ali s novim prozorima belih plastičnih okvira koji su upadali u oči. Zgrada je delovala nakaradno, međutim, dobra zvučna izolacija imala je svojih prednosti. Blejanje mršavog i ofucanog jagnjeta nije trebalo da mi donese i ove noći snove s kojima nisam znao šta da započnem. Bilo je jasno da je Paradies jeftin, i da u njemu obično prenoće menadžeri skoro propalih firmi, zalutali beli golubovi, kao što smo bili mi, i posrnule rok zvezde koje je zaborav neumitno, kao rđa klinove, nagrizao.

Portir je bio niski hromi Poljak s retkom kozjom bradicom. Kada nas je ugledao, obratio se Evi prvo na turskom, pa na aramejskom, i onda na bespre-

kornom nemačkom. Poljski kao da je izbegavao ili bedž s imenom Milosz nije bio njegov? I on dakle nije bio Poljak? Ali zašto bi neko želeo da bude neko drugi? Njih dvoje su s hohdojča preko platdojča prešli na unterfranski i dugo, činilo mi se, o nečemu živo raspravljali. Ništa nisam razumeo. Ja kao da nisam postojao. Premeštao sam se s noge na nogu. Bio sam spremio ličnu kartu i držao je u ruci, ali je portir odmahnuo glavom: *Alles in Ordnung*, rekao je Evi. Dobili smo sobu br. 22 na drugom spratu i ja sam bio zadovoljan što mi taj broj ništa ne znači. Portir je insistirao da nas sprovede do sobe. Stepenice kojima smo se penjali činile su mi se beskrajnim, a portirove cipele odzvanjale su kao kopita. Čim smo ušli u neočekivano prijatno nameštenu sobu, prišao sam prozoru. Pogled na šine levo. Pogled na šine desno. Bilo je nečeg u tome što nije potvrđivalo teoriju o beskonačnosti. Na zidu iznad kreveta visila je preparirana glava jelena s fosforescentnim zelenim rogovima i purpurnim očima koje sam osećao kao čičak na sebi.

Dok se ona tuširala, ležao sam na krevetu još uvek obučen. Zagledan u plafon sobe. Koncentrisan da gledam gore u prazninu. Nisam se pitao zašto se morala istuširati pre našeg sjedinjavanja iako je znala da ja upravo zbog njenih mirisa gubim glavu, a što su oni bili jači i siroviji, to bih ja više... Pokušavao sam da se setim kako me je ona zvala večeras,

kojim imenom. Da li mi se uopšte obratila upotre-
bivši neko ime ili nekakvo *dušo* ili *mili*? I uopšte
kojim imenom me je zvala prilikom naših ranijih
susreta u Erlangenu ili Berlinu? Bila su to pitanja
bez odgovora u tom trenutku koji je izgledao da će
ostati večan. Iz džepa jakne izvukao sam novčanik,
a iz njega ponovo svoju ličnu kartu. Otvorio sam je
i prepoznao sebe od pre dve godine kada sam još
kosu šišao na kratko, ali rubrike za lično i porodič-
no ime bile su prazne. Prenerazio sam se, skočio s
kreveta kao da se zapalio i prišao zidnoj lampi u
predsoblju. Nije bilo greške, ništa nije bilo napisano
ranije. Papir je bio nedirnut i čist kao jednorog iz
Evinog sna. Bez imena sam. Užasnulo me je u prvom
momentu, a zatim sam se osetio slobodnim. Kao
da se strovalila stena s mog srca: ja sam dakle bez
ikakve sudbine. Za svaki slučaj želeo sam još nešto
da proverim, uzeo sam tašnicu sa stola i otvorio je.
Tražio sam joj ličnu kartu. Prvo sam otvorio njen
crveni poveći kožni novčanik i, zaista, tamo se na-
lazio dokaz njene egzistencije. Ipak sam bio izne-
nađen otkrićem da ni kod nje rubrike nisu pune.
Samo ona s imenom: Eva. Sve ostale su bile prazne.
Godina i mesto rođenja, adresa prebivališta. Ako
me je nedostatak mojih podataka ispunio nekom
nadom, nedostatak njenih me je skenjao. Ali ona je
barem posedovala ime. Moguću sudbinu. Međutim,
ovako zajedno mi još nismo bili mi, sve dok sedi

programer s plavom bejzbol kapicom ne odluči kakvu sudbinu treba da imamo. Jer nije svako ime sudbina za sebe. Nije da time što si dobio ime imaš i svoj auto-put s naplatnim rampama.

Ignorisao sam njeno golo telo kada je izašla iz kupatila iako ju je jedan deo mene izrazito pomno pratio. Morao sam da se fokusiram na našu priču i da joj kažem: *Jedini način da ostanemo zajedno u ovom tekstu, ako se ne varam, ako me sećanje na jednu sličnu story iz daleke prošlosti ne vara, jeste da pokušamo da se ponašamo tako kao da mi sami nemamo nikakvu volju, da smo teledirigovani roboti, da sve radimo kako on želi, da bude uveren da ono što mi radimo jeste u stvari ono što on želi, a nikako drugačije. A da pri svemu tome mi i te kako koračamo stazom koju smo samo mi odabrali, da otvaramo dane samo onako kako nama prija. Da mu damo privid apsolutne moći i naše potpune zavisnosti od njegovog pisma, njegovog scenarija, i da pri svemu tome mi sebi izmislimo prava i originalna imena.*

Dođi, rekla mi je glasom koji je kao šmirgl-papir skliznuo niz moju kičmu.

Ne mogu, odgovorio sam joj nakon nekoliko trenutaka. Ustao sam s kreveta na koji je ona u međuvremenu legla. *Vidi, koliko bih rado, ali ne mogu. Iako te želim sumanuto da me sve boli, neću ni da te pipnem, jer je ovaj tu, posmatra me, posmatra nas. Shvatio sam da neću dozvoliti da živi kroz mene, da*

uživa u tebi kroz mene. Da izivljava svoju nevinost ili perverznost tako što će opisati, što će kreirati kako i koliko dugo vodimo ljubav. Onda radije neću ništa. Jer nisam slobodan, moja volja nije slobodna.

Gledala me je kao da me vidi prvi put. I možda je u tome bilo neke istine. Gledala me kao da je shvaćtila da ima posla s ludakom. I u tome je donekle moglo biti neke istine. Ali taj ludak joj je bio nekim čudom dodeljen i ona je znala da niti želi niti može da se razdvoji od njega iako je slutila da se naša priča neće završiti hepiendom, a što će mi priznati mnogo kasnije, šapatom uz suze očajnice, kada nam je naredeno da se spakujemo i napustimo jedini nam beli dom, nevini svet naš.

Dođi, ugasiću svetlo i u tvojoj glavi.

Između loše spojenih tapeta na zidovima kuljale su nezaustavljivo zlatne stidne dlake. Bilo mi je toplo kao kada još nisam bio ja. Morao sam da nešto učinim. Njena koža bila je mleko čiju sam slatkoću bio zaboravio. Kasnije, odolevao sam iznenadnoj tuzi koja se obrušila na mene kao beskonačna lavina trulog i toplog lišća i šaputao joj: *Sit sam auktorijalnih situacija u kojima se nalazim, gde svi ugledaju drvo i moj pad s bicikla pri kom udaram glavom u stablo, pre nego što zaista i stignem biciklom do stabla, a da ne govorimo da udarim glavom u njega pri padu s bicikla. Umesto da budem u nekim prostorima showinga i tellinga s tobom, ja bih pre da budem*

u situacijama doinga, odnosno znaš već čega. Ne znam da li me razumeš, voleo bih da provedem više vremena s tobom, dok mogu. Dok imamo vremena da budemo zajedno u ovom izlogu, da ne kažem, u ovom smešnom i iskarikiranom teatru baroknih rajčica. Jer znaš i sama, možeš da pretpostaviš da nam posle ovoga sledi dolinica suza i jauka. Siva i pusta. S napuštenim šoping centrima praznih rafova.

Eva me je pogledala nepoznatim mi očima. A zatim zamolila: *Pričaj mi nešto. Uspavaj me nekom svojom pričom. A ti zaista umeš da ih pričaš kao niko drugi, ni treći.*

Ponekad ne znam šta ću sa svojim sećanjima. Pitam se da li su ona zaista moja. Ili sam ih video ili možda čuo, pa ih usvojio i urezao u pamćenje toliko da su postala deo moga bića. Recimo, sećam se krupne kiše jednog letnjeg sumraka u šumi s visokim borovima. Stojim pod nadstrešnicom kuće od dasaka na proplanku i gledam kako gori jedna druga kuća stotinak i nešto metara dalje. Čujem jasno pucketanje plamenova, oblizuju se uz drvene zidove kuće. Muškarac u tamnom kratkom kaputu i pantalonama ugranim u uglancane čizme užurbano prilazi kući s vedrom vode, ali plamenovi su razuzdano veliki, pa on ne uspeva da se dovoljno približi kući i voda koju baca iz vedra pada pred nju kao bela marama opratanja. Žena plave kose skupljene u punđu, ogrnuta nekakvim džemperom, stoji na nekoliko metara od

mene na kiši i nervozno puši. Toliko je osećam bliskom da bismo mogli biti i ljubavnici u nekom drugom vremenu. Kuća je njena i vidim da bi plakala da nije užasnuta, da nije u šoku zbog toga što s kućom odlazi i jedan dobar deo njenog života. Sećanja nisu ni prah koji ćemo jednog dana postati. Pred noge joj leže moj ostareli vučjak Rigo i cvili i umesto nje. Primetio bih još sigurno i drugo, ali nisam mogao da odvojim pogled od plamenova, crvenih i narandžastih na tamnoj pozadini šume koja se gubila u mraku. Ili, na primer, ne znam odakle se sećam jednog ženskog lica, lepog, ali umornog i mršavog, uronjenog u beli jastuk. Osmeh koji želi da mi uputi u jednom trenutku neuspešan je pokušaj. Nema ni za to snage. Čas je umiranja. Prelaska u neizbežnu i konačnu dimenziju zaborava. Ili na primer ovo, sećam se nekakvog stana s glomaznim i starim nameštajem. Bila je noć i ja sam se bio izgubio, izašao sam iz jedne sobe u kojoj sam spavao i zatekao se u daleko većoj u kojoj sam video na prevelikom krevetu dve nage osobe za koje sam bio uveren da su moji roditelji. Spavali su ili su se pravili da spavaju. Bili su nagi i nisu. Ni to takođe ne umem da ti objasnim. Kao da sam ih video i unutrašnjim okom. Najednom su skočili s kreveta kao da ih je moje prisustvo probudilo, ali uopšte nisu obraćali pažnju na mene. Lizali su svojim dugačkim i ružičastim jezicima svoje šape, bedra. Tela su im bila mišićave, gipke mašine u svetlosmeđem, skoro

zlatnom, kratkodlakom krznu. Nakon toga prošli su pored mene kao da me nema, izašli su iz sobe i ušli u odvojene kaveze obasjane suncem koje se upravo rađalo. Mene je nakon toga bio obuzeo i savladao go-rak i nezaustavljiv plač, jer sam shvatio da sam ostao sâm. Nastupilo je doba drugačije usamljenosti. I vi-diš, iako se sećam gomile događaja, lica i stanja, če-sto me mori glad za sećanjima, jer mi se čini da ih u stvari uopšte nemam, kao ni bilo kakvo iskustvo ži-vljenja ovde. Ali to kažem više sebi, jer je Eva već bila zaspala. Obuzelo me je olakšanje kom se nisam bio nadao, počeo sam da osećam zamor pri pripo-vedanju. Da je bila budna i da me je slušala, sigurno bih joj rekao još i ovo za kraj, sasvim nepoznatim glasom: Osećam da u čitavoj ovoj priči postoji cen-zura koja u meni izaziva poriv za totalnom autocen-zurom koja shodno tome pospešuje dalju cenzuru, a ova opet stimuliše minuciozno ustanovljavanje insti-tucije obavezne autocenzure.

S prozora hotelske sobe posmatrao je kako svi-će. Glava jelena ležala je ugašena, slomljenih rogo-va, u uglu sobe. Eva je spavala dubokim i mirnim snom. U njegovom srcu tama je nestajala kako je svetlost sivog dana rasla, a s njom je rasla i sigurnost da je trenutak obračuna sve bliži. Tišina je stigla, ali još nije pokucala na vrata.

Australijska

Saški Knežev

Nakon pada *gvozdene zavese* i njegov život se promenio. Tačno dvadeset dve godine posle tog istorijskog događaja žena s kojom je bio skoro dvadeset godina u braku napustila ga je. U stvari, on je nju napustio s obzirom na to da je morao da izađe iz stana koji su zajedno kupili. Tako je glasila sudska presuda i on nije bio naročito zabrinut niti povređen zbog toga. Deca i pas bili su dodeljeni njoj: zbog njih mu je bilo teško da spakuje svoja dva kofera. Prvih nekoliko meseci stanovao je kod svog brata od strica, takođe razvedenog. Ovaj je pokušao da ga uteši: *Nije to tako loše, burazeru*. Uprkos tome verovao je da mora otići nekud daleko. Samo na taj način mogao je da preživi razvod, decu u drugom filmu, kao nemom, i još i bez raštimovane klavirske pratnje. Pozvao je svog gimnazijskog prijatelja u Australiji i posle tri meseca sleteo je u Melburn. Nije znao ništa o gajenju ovaca, ali je hteo baš time da se bavi. *Pa, zbog toga nisi morao da dolaziš ovamo*, bio je komentar njegovog najboljeg i jedinog prijatelja u Australiji. *Hoću da crknem kao pas*, bio

je prvi odgovor koji mu je pao na pamet, a koji je ostao prećutan. Imala je ta misao nekakve veze s Kafkom i Centralnom Evropom, u kojoj je odrastao, ali je ostala nezavršena, nepovezana. *Imam potrebu da izađem iz filma u kom sam do sada živeo*, rekao je. Deca su mu bila skoro odrasla i svakako nisu imala potrebu za njim, mislio je. Na nevelikoj farmi sve je radio sâm. Sušni period je došao nenajavljen. Stado mu je patilo. On se borio nezaustavljivo i neumorno za život na svom nevelikom posedu. Imao je osećaj da su pobede česte. I još, da je ponovo otac. U međuvremenu postao je skoro kost i koža, kao njegovu stado. Uprkos tome bio je neumoran. Ponekad mu se činilo da prašine ima više nego vazduha. Ali je nebo tokom noći bilo iznenađujuće prostrano i načičkano novim zvezdama. Nije mogao da se naćudi njihovom broju. Svoj život je tek tada osetio smislenim, u tom mnoštvu. Nije više želeo da crkne kao pas, nego da se ugasi kao zvezda i da to sazna tek mnogo godina kasnije. Radio je tih dana najavljivao skorašnju kišu, u koju je većina zaboravila da veruje.

Povratak u Peruđu

Thomka Beátának

Rekla mu je *Pričaj mi o Italiji* i Ernest je bez razmišljanja započeo priču o mom putu u Peruđu, o mom povratku u taj grad jedne kasne julske večeri.

Nije imao dovoljno vremena da razmisli, odnosno nije sebi dao dovoljno vremena da razmisli pre nego što je počeo da joj opisuje moje putovanje, priznaće mi tek pre nekoliko dana u telefonskom razgovoru, jer je njegova goruća želja da odmah ispuni njenu radoznalost bila presudna što se odlučio da priča o mojoj, a ne o svojoj Italiji, te je nažalost, uvideo je to do sada, iako nije bilo nimalo lako priznati sebi dalekosežnost i tragikomičnost čitave priče, na taj način uveo mene u njen svet, umesto da je sebe još više potvrdio u njemu. Nekoliko puta se u poslednjih par godina setio te davne večeri i svog pogrešnog izbora. Nijednom nije umeo sebi dovoljno ubedljivo razjasniti zašto se, pored svih svojih iskustava – svakako mnogo svežijih i upečatljivijih, jer su bila preživljena neposredno, intenzivno i nemilosrdno, kako se na to mladi umetnici odlučuju – opredelio

baš za moja koja su njemu bila znana samo na osnovu mojih kratkih i retkih pisama, pa ne samo da nisu fizički bila proživljena, nego su krila opasnost pogrešnog čitanja i lažnog sećanja. Svi njegovi opisi boja i mirisa mogli su biti samo delimično slični onima koje sam mu ja opisivao u svojim nedugim i nikako čestim pismima. Kažem *slični*, ali po intenzitetu daleko slabiji, kao što su i moji u pismima iz razumljivih razloga bili samo senka onih koje sam doživeo izvanredno osjetljivim čulima vida i njuha. Međutim, on je tako živopisno dočaravao gradove u kojima je boravio, a naročito Peruđu u koju nikada nažalost, koliko mi je poznato, nije kročio, što ona iz nekog razloga nije znala, pa bi ga često, čak i nakon nekoliko godina od prvog prepričavanja putovanja jednog njegovog neimenovanog poznanika, to jest mene, zamolila da joj ponovi sve što zna o mom povratku, o mom prvom dolasku u taj grad.

Meni je, inače, pisanje pisama oduvek bilo nesavladiv napor, pogotovo što bih se brzo zasitio ili događaja ili osećanja o kojima bih pisao, pa bi mi nakon prvih pet rečenica nastavak pisanja prerastao u beskrajnu moru. Početak sam imao i to mi je bilo sasvim dovoljno. On je bio idealan i što se tiče dužine i sadržaja. A nastavak, do kog ne samo da mi nije bilo stalo, nego mi je jednostavno bio nezamisliv i nemoguć, očekivali su skoro svi, a pogotovo

oni koji me uopšte nisu poznavali. Za mene problem u fragmentarnosti nije postojao iako su je moji prijatelji, a pogotovo neprijatelji, često uzimali kao primer moje slabosti, kao jasan i nepobitan dokaz moje nepostojeće izdržljivosti, kao jasnu činjenicu da patim od manjka discipline i volje, kao evidentan znak lenjosti koja je izlazila iz domena književnog i obuhvatala je moju celu ličnost čvrsto i smrtonosno kao hobotnica školjku s biserom, a da se nisu u stvari nikada zapitali ne krije li se to zapravo mrzovolja iza nje. Moj život je od kada znam za sebe i druge neprestana borba protiv mrzovolje i dosade koje kidišu na mene od jutra do mraka, od marta do juna. Moja mrzovoljnost je bila uvek usmerena protiv obilnosti reči, pa dakle i rečenica i podataka. Suština me je uvek više zanimala. U svakom slučaju, za mene nije predstavljalo problem napisati samo početak i na njemu se i zaustaviti jer on je uvek pun svetlosti i nade, koje bi se u daljem opisivanju događaja, pod pretpostavkom da ga bude, sigurno pretvorile u crni oblak, završile u jesenjoj vlazi, truleži i smradu. U novembarskoj raci prekrivenoj retkim snegom koji košava kovitla preko puste ravnice omeđene retkim patrljcima sasušenih stabljika kukuruza. Napisao sam i opisao tačno onoliko koliko sam smatrao da je bitno. Meni je, uostalom, početak oduvek bio najvažniji, u pismima, mislim; u dramama je to drugačije. U tih nekoliko prvih rečenica

naslutilo bi se da se u njima odlučuje o svemu, da one usmeravaju naš pogled i izdaju komandu koju bi perspektivu trebalo usvojiti kao svoju, one nago-veštavaju kakav se kraj može očekivati, kao i kakav početak nečeg drugog. Jer nečeg drugog uvek ima i uvek je bilo nakon svakog kraja, iako nam se može učiniti da posle njega nastupa carstvo praznine i doba ništavila. Međutim, ne treba zaboraviti, kako je to govorio moj profesor filozofije i logike, zamuckujući jedva приметно, da apsolutna praznina ne postoji, a da je proces razgradnje i gradnje jedini momenat večnosti koji možemo da iskusimo u svojim kratkim, praznim i neizbežno tragičnim životima. Jer je svaki tragičan već samim tim što se završava, a kako, to bolje ne spominjati. Početak mojih pisama bio je ujedno i njihov savršen kraj. Iz tog razloga jedino moguće rešenje za moju dušu i um, kako bih izbegao izazivanje nepotrebne mrzovolje i dosade, predstavljala su već mnogobrojna spomenuta kratka pisma koja su se uvek i neizostavno sastojala od samo pet rečenica, jer mi se broj pet čini još uvek savršenim, mada sam negde pročitao da je broj deset u stvari takav, koliko se sećam, međutim verujem da treba imati izvesnu slobodu u izboru sopstvenih ideala. Nije da nisam pokušao da budem rečitiji i da epski pristupim pisanju svojih pisama. Najozbiljnije bih se pripremao za pisanje maratonskih pisama, ali uprkos volji da pobedim sebe i svoju naviku i

refleks, i uprkos višednevnim psihičkim treninzima, ja bih već nakon pete rečenice osetio nezaustavljivo klijanje dosade i mrzovolje i shodno tome nisam mogao nijednu svoju priču ili belešku u formi pisma da rastegnem do onog idealnog broja rečenica koji i nije bio cilj ka kom sam s radošću i nestrpljenjem stremio, nego bih ili završavao ono što mi je bilo na umu i duši u tih pet rečenica, ili bih prekidao pisanje, a list papira stavljao u fasciklu i zavodio taj fragment, kako ga mnogi pogrešno krste, s rednim brojem koji je, nažalost, već odavno premašivao tri cifre, u svesku s plavim i tvrdim koricama koju sam jednom prilikom dobio od oca, ne kao nekakav značajan poklon (*Ovde, sine, beleži... Videćeš...*), nego kao nešto nevažno, ali što mi može poslužiti, pošto njemu nije bila potrebna jer je prestao da beleži kombinacije lota i sportske prognoze, shvativši da tajnu kojom se izvlače brojevi i završavaju utakmice nikako ne može dokučiti za svog života. Plava sveska mi je dugi niz godina čamila u mraku fioke pisaćeg stola dok nisam shvatio da moram zavesti svako svoje pismo ili tekst pod redni broj s datumom i kratkim opisom sadržaja pisma ili teksta koji nije nikako smeo da premaši više od pet rečenica, kako bih ih jednog dana, ako mi se prohte, lako našao.

Pričaj mi o Italiji glasila je njena rečenica koja nam ne bi bila promenila živote da je njihova kon-

stelacija bila drugačija. Moj u pismima iscrpno opisani povratak u Peruđu zaveo je i nadahnuo Ernesta zbog svoje kratkoće i jasnosti pa ga je on iskoristio kao prvo, uvodno poglavlje u svoju priču i svoja iskustva putovanja od Trsta do Milana, preko Padove i Mantove, od Bolonje do Firence, pa zatim do nezaobilaznog Rima u kom se zadržao čak dve godine obilazeći sva istorijska raskršća, sudare i mrlje *della grande storia Romana* koji se mogu videti, naći i naslutiti u tom gradu, da bi nakon toga stigao preko Leča konačno i do Napulja, a da je kruna i sadržaj sveg njegovog putovanja ipak ostala Sicilija s koje ne poseduje nijedan snimak jer mu je kofer sa svim negativima s tog ostrva i jedinim čistim parom donjeg veša ukraden jedne junske večeri iz hotelske sobe u Palermu. U prednosti digitalne u odnosu na analognu fotografiju Ernest se tada donekle definitivno uverio, ali je uprkos tome ostao privržen svom istočnonemačkom foto-aparatu werra, ne samo zbog toga što ga je nasledio od oca koji ga je koristio da fotografiše sahrane ribolovaca i fudbalera, nego zbog ljubavi koju je razvio još u detinjstvu prema mraku i crvenom svetlu, kao i mirisu hemikalija sobe za razvijanje filmova i fotografija i zbog neopisivog uzbuđenja pri momentima rađanja, pojavljivanja kontura na belom papiru potopljenom u razvijač. Nažalost, njegovo prvo ispričano poglavlje o putovanjima po Italiji, ono moje u Peruđu, da

preciziram, koje takođe nije imalo nikakvu vizuelnu dokumentaciju, pa nije moglo da posluži ilustraciji njegove priče, ostavilo je najsnažniji utisak na nju, bez obzira na to što njegov zanos u pripovedanju i dočaravanju ostalih gradova i događaja, lepota pejzaža i arhitekture, opisa punoće ukusa i mirisa hrane i pića, pa i neizostavne kafe, koja nema isti miris, a pogotovo nema isti ukus u Torinu, Rimu i Napulju, ne samo da nije gubio na efektnosti i prijatnosti, na izvesnoj kič-primamljivosti i egzotičnom seksepilu, nego se završavao krešendom kao u baroknoj operi. Ja inače nikome nisam spomenuo u svojim pismima, a pogotovo nisam usmeno pričao o tome, jer tek toga se grozim, tek to mi je nepodnošljivo, strahovima ispunjen let avionom preko Jadranskog mora, ni vreli i užurbani Rim, ni opijenost istorijom pri pogledu na ostatke nekadašnje Imperije, ni hotelsku sobu u kojoj oka nisam sklopio zbog neprestanog uličnog saobraćaja i svoje neumorne koncentrisanosti na njegovu buku pod otvorenim prozorom, ni sporo vreme provedeno u još sporijem vozu, su-tradan, za Umbriju. Čak ni u svom retko vođenom dnevniku, koji je čuvar najčudnijih kao i najbanalnijih događaja i misli pogotovo meni samom, nisam ni jednom jedinom rečju aludirao na nedaću s kojom sam krenuo na put. Na neopisivo i zabrinjavajuće obilnu dijareju. Zbog nje sam pomislio da je bolje da odustanem od celog budućeg života s obzirom na

prve korake u njemu, da ostavim stipendiju Republike Italije neiskorišćenu. Smrad koji se vukao za mnom iz zahoda na aerodromu saplitaio me je.

Veče u Peruđi na koje sam zaboravio zaživljava u Ernestovom sećanju sa svim bojama i mirisima koje sam uspeo da mu opišem svojim rečenicama čiji broj nikada ili skoro nikada nije prelazio idealnih pet. Zanimljivo je da je moj nemački biograf, Felix Duppiert, koji je počeo da ćopa na desnu nogu i gubi vid na levom oku kada je odbranio doktorsku disertaciju o mojim tragikomičnim jednočinkama i zbog te asimetričnosti postao zanimljiv medicinskoj nauci i nekim ženama koje su imale sklonosti ka drugačijoj estetici, mada ni ostali moji biografi nisu imali srećniju karmu od njega, što me navodi na nepodnošljiv zaključak da ne donosim sreću kao proleće sunčane dane u Panoniji, veruje da je Peruđa u mom stvaralaštvu, kao i u „mom nepostojećim događajima ekstremno bogatom životu”, odigrala presudnu ulogu. Pored mnogih netačnosti, hoću da kažem, pogrešno navedenih biografskih činjenica, a pogotovo pogrešnih tumačenja mojih dramskih dela, podrazumevam pre svega tumačenje mojih jednočinki, jer onih standardnih pozorišnih komada napisao sam kao receptata debela domaćica, Felix je za Peruđu bio u pravu. Tek u tom gradu počeo je da se razmotava čvor mog života, odnosno tek tu su na

trenutak postali vidljivi raspadnuti konci moje prošlosti. I to me još uvek čudi, zašto tamo, a ne u Rimu, Budimpešti ili Hamburgu. Felix je doduše imao nekakvu teoriju o tome, ali je bila tako banalna da sam je, istog momenta nakon što je završio dvosatno izlaganje, škartirao, zaboravio i potisnuo. Jedan čvor se možda bio razvezao u Perudi, lako kao što se beli ljiljan oprosti od svoje senke, ali drugi je počeo da se ozbiljno mrsi i nadrasta me.

Ernest pušta da mu reči odleže trenutak-dva na jeziku, da se uveri u njihovu težinu, u odgovarajuću boju i ukus, pre nego li ih izgovori i time naniže na konac svog pripovedanja, a njoj se čini kao da mu je potrebno izvesno vreme, izvestan napor da se seti i zazove na svetlo dana moje julsko veče. Pokušao je da se igra mačke i miša, gde je on, logično, bio mačak, a ona miš, međutim, s obzirom na njegovo skoro nepostojeće iskustvo sa ženama i strateškim igrama i pozicijama, on je sebi bio dodelio ulogu renesansnog gavrana i to onog koji u sutonu usamljeno čuva goli bagremar u kasnooktobarskoj susnežici.

Veru nisam upoznao sve do juna 2121. godine. Trebalo je da prođe pet godina tokom kojih sam je s nesmanjenim intenzitetom i zanimanjem i čežnjom posmatrao na one četiri fotografije koje sam posedovao, a za koje nisam bio jedini pogrešno uveren

da ih je snimio i u ekskluzivno malom tiražu štampao njen, sada već znam, bivši muž. Ona je tada bila za mene nepoznati model fotografa Ernesta Meyelowicza i tek sam nakon nekoliko godina otkrio, na svoju veliku radost, kako se zove i, istovremeno, na svoju neopisivu žalost, da su oni u braku. Ko ne poznaje Ernestov ciklus fotografija „Mahovina kojom ću te pokriti”, verovatno neće razumeti zašto me je Verina lepota razoružala i bacila u lance, da se izrazim pesnički, iako ne podnosim pesnike, smatram ih emotivnim glistama i duševnim hendikeposima. A u roku od nekoliko meseci, to je preraslo u patnju, frustraciju. Na kraju sam postao impotentan, kreativno i stvaralački, podrazumeva se, i krenuo kod psihoterapeuta i bio jedan od ozbiljnijih slučajeva s kreativnom gromadom-blokadom sve dok Vera nije odlučila da me upozna kako bi se oslobodila rastuće nostalgije za mnom. Naročito su četiri fotografije ostavile na mene takav utisak da sam ih kupio iako izbegavam da kupujem i sakupljam fotografije. Crteže i platna, to sebi dozvoljavam, ali ne i fotografije. Ne mogu da ih posmatram dugo na zidovima svog stana. Ne podstiču me da sanjam. Što nije bilo tako s ovim kupljenim, osetio sam to. *Kao kada osetiš u junu da će ti se život promeniti.* Fotografije nisu bile na prodaju, rekao mi je Ernest, ali sam uspeo posle dugog ubeđivanja na kraju da ga navedem, zahvaljujući svojoj rečitosti, da promeni

mišljenje i prihvati moj ček. Presudno je verovatno bilo što sam mu rekao da me te četiri fotografije nadahnjuju da napišem novu tragikomediju ili dramu, što je donekle bilo tačno, i da imam već ceo zaplet i sve dijaloge takoreći u glavi, sa svim čudnim i besmislenim obrtima koje poznajemo iz svojih malih i usranih života, s mnoštvom osoba koje bi trebalo da naseljavaju moj komad, samo, dakle, treba da sednem i pišem imajući u svakom i jedino mogućem slučaju ove četiri fotografije na zidu svoje prazne, samotne i samačke i monaški skromne radne sobe, bez kojih nikako neću ništa uraditi, a što se u stvari i desilo uprkos Verinim fotografijama, pred kojima sam sedeo satima posmatrajući ih, a da nisam bio svestan da su prošli sati, jer sam se bio blokirao kao lift između dva sprata. Imao sam inače nesvakidašnju sreću da sam od svojih drama, koje sam pisao i završavao s manijakalnom tačnošću do tog momenta – na svakih devedeset dana imao sam novu dramu, novi pozorišni komad, iako pozorište ne volim – zarađivao veoma dobro, što me je često ostavljalo u čudu da su ljudi spremni da pogledaju ili čitaju suludo jednostavne sudbine mojih junaka. Da uživaju u iščašenim dijalozima i još čudnijim monolozima. I da ja zbog svega toga imam vremena da pišem još sumanutije i iščašenije, a to je trajalo kao srećan i uzbudljivi brak sve dok nisam ugledao Veru u Hamburgu, na fotografijama.

Krenuću redom, poznatom stazom u nepoznatoj šumi. Ernesta sam upoznao jer je želeo da me sretne i porazgovara sa mnom. Broj mog mobilnog dobio je od moje sekretarice Mašenjke koja je umela da proceni kome može, a kome ne može da ga izdiktira, mada sam joj često davao otkaz i slao je u mislima u Sibir (bože, kako znam da budem ponekad pun opštih mesta!) nakon što bi bez pitanja pustila nekog da me ometa telefonskim pozivom. Naravno, ja sam umeo da praštam, ali Mašenjka ne, i to je bio njen problem. I ovaj put je s jedne strane pogrešila, jer će se ispostaviti da je Ernest želeo da me fotografiše za svoju seriju slika o najvažnijim savremenim umetnicima. Ponekad se divim naivnosti inteligentnih ljudi. Zakazao sam mu sastanak u restoranu Scarlatti koji mi se naročito dopadao jer se videla luka. Osim toga, kuhinja u Scarlattiju bila je standardno odlična, pisao je vodič, a ja sam mu verovao. Tokom tmurnih i kišnih dana u Hamburgu – a taj 14. oktobar bio je upravo tmurniji i kišovitiji od 13. oktobra, i nisam bio siguran da 15. oktobar neće biti kišovitiji i sivlji od oba – uzbuđivale su me boje brodova koji su klizili kao po ulju levo-desno, kao i dizalica i kontejnera koji su putovali po vazduhu gore-dole. Naravno, od mog fotografisanja nije bilo ništa jer nisam pristao da budem fotografisan. Popili smo grapu, pojeli smo predjelo, pojeli smo glavno jelo, pojeli smo salatu i desert, popili smo vino, popili i

kafu, ali dogovoriti se nismo mogli. Nisam želeo da išta ostane od mene za nekakve buduće generacije. Grozim se pomisli na buduće generacije, pogotovo što me se ne tiču, jer nećemo biti u istom kadru. To jest, oni će biti u kadru, a ja najverovatnije neću s obzirom na to da je reč o budućim generacijama, dakle o onima koji će se tek roditi ako ih karma ne ostavi u špajzu za neka bolja i sigurnija vremena kojih neće biti. Fotografija je, osim toga, medij koji nema nikakvu vezu ni s periferijom ni sa suštinom mog kultivisanog i produhovljenog bića. Ja nisam za fotografije, ali jesam za enciklopedije i to jedino one o insektima. Ernest se bio snuždio, jer me je razumeo kao svoju patološki obožavanu majku. Da ga barem malo razgalim, pružim mu neko zadovoljstvo našeg susreta, pristao sam da mi pokaže svoje fotografije. Na jednoj od njih ugledao sam ženu s kosom skupljenom u pundu. I trenutačno pozeleo da je imam u svojoj blizini i da joj milujem stopala u svom krilu dok se vatra u kaminu gasi, a zavijanje vukova približava. Vera je na toj fotografiji leđima okrenuta posmatraču. Sedi na podu u beloj jakni s velikim crvenim cvetovima ruže. Oko nje je mrak kao pre prvog dana Stvaranja. I nemam šta više da dodam. Ona je jedini vredan rezultat svih sedam dana. Druga fotografija je jednostavnija za opise kojima nikada nisam bio vičan. Deo vrata i deo rame na s leve strane zauzimaju dve trećine fotografije.

Snimak je urađen izbliza, skoro nevešto, pa se u prvom trenutku i ne prepoznaje šta je fotografisano. Tek koji momenat kasnije posmatračevo oko prepoznaje preplanulu ljudsku kožu. Na osnovu obline i krhkosti ramena zaključio sam da se radi o ženskoj osobi. Moja izuzetna inteligencija i do savršenstva razvijeno treće oko zatim su mi potvrdili da se radi o onoj osobi s prve fotografije. Drugi deo fotografije, onaj manji, zauzima plavetnilo. I neba i mora. Spojeni su u jedno, a značenje toga u odnosu na Veru, autora ovih fridrihovskih autoportreta, ne bih da razmatram. Na trećoj fotografiji koju posedujem Vera je obučena u crnu haljinu. I ovde je kosu skupila u punđu iz koje su ovaj put ispala tri-četiri pramena. Rukavi haljine su malo kraći, ne spuštaju se do zglobova koji su izuzetno nežni. Poluokrenuta leđima, tako da se više vidi leva strana tela, ali ne i lica. Na levoj ruci Vera nosi sat. Elegantan, uzak, na zlatnoj narukvici. Stoji na proplanku, avgustovski izmorenom, pred tamnom šumom kroz čije se krošnje probijaju zraci sunca i padaju na tlo kao požutelo lišće. Želeo bih svaki put da joj viknem da stane, da ne kreće sama kroz šumu, jer nisam spreman da čujem a ni da zamislim da joj se može desiti nešto što ne bih voleo. Na poslednjoj fotografiji koju sam kupio od Ernesta jednog oktobra pre dosta godina, Vera stoji pred visokom, sivom planinom na kojoj ne vidim da išta raste. Ona gleda u planinu, a ja u njena

leđa. Sumrak je i senke su duže od svake rečenice. Njena tamnoplava haljina, raspuštena kosa boje svetlijeg meda i bela put njenih nogu prizivaju u mom sećanju priču o anđelu koji se izgubio, ali kog ne treba tražiti.

Ernest joj kaže da mu je i sada pred očima topla žuta boja stanične zgrade kako sam mu je opisao kada sam je prvi put ugledao. Miris mašinskog ulja mešao se s mirisima putnika, ali večernja svežina koja je skoro neprimetno počela prožimati vazduh bila je u otvorenom dosluhu s borovima i čempresima. I, vidiš, to mi je bilo novo kada sam je pročitao, prisećao se moje rečenice u telefonskom razgovoru, jer ja sam poznavao do tada samo mirise malih železničkih stanica u ravnici, gde se miris cigareta, znoja putnika i zemlje mešao s mirisom topola ili lipa, uz obavezan *final touch* muškatli. Poznavao je dobro male ravničarske železničke stanice Panonije, na kojima voz retko staje, a još ređe neko siđe s voza, kaže joj Ernest o meni. Jedini mladalački cilj, želja za kojom nevin je izgarao, bila mu je da putuje. A putovanja vozovima i šinobusima bila su spora i značajnija. On, tako tada Ernest o meni, ne pamti ništa s tih svojih avanturističkih putovanja, jer mu se jednostavno nikada nije desilo nešto što bi se moglo okarakterisati kao avantura. Kretao je s nekom nostalgijom i vraćao se s još težom u svom rancu.

Ali zar domom ne nazivamo najčešće nešto što nikada nećemo posedovati? Gde nikada nećemo stići? Gde nećemo ostati? Ponavlja mi Ernest pitanja iz jednog od mojih pisama, i ja ćutim. Gledam svoje cipele, izukrštane uvrnute pertle. Ne volim kada mi se uvrću pertle na cipelama koje volim, a ja volim sve svoje cipele. Ne znam kako da završim razgovor s njim. Dosađuje mi. Slušalica u ruci mi postaje teška.

Bila je noć, nastavio je Ernest moju priču Veri koja je zaspala. Kada je sišao s voza s pogledom upe-
renim u žutu zgradu, osetio je da mora nekom, bilo kome, reći: „Evo me. Vratio sam se!” mada nikada pre toga nije ni boravio, niti bio na proputovanju kroz Peruđu. Ali nikoga nije bilo na stanici. Stanično osvetljenje bilo je slabo, neonke su čkiljile. Putnik koji često stiže na ovu železničku stanicu i odlazi s nje verovatno tome ne bi pridao nikakav značaj, ne bi čitao u tome ništa drugo do nemarnost staničnog osoblja, ali njemu se osvetljenje činilo sasvim svečanom, sasvim prikladnom za njegov prvi povratak, prvi dolazak u Peruđu. Žurno je prolazio kroz staničnu zgradu i nije se obazirao ni levo ni desno. Misao da nema vremena za razgledanje jer mora da stigne na fakultet, iako je noć bila poodmakla, u potpunosti je bila ovladala njime, priča Ernest. Terala ga je kao roditelj šibom od bagrema. Poslušno je žurio s teškim rancem na leđima kroz veliki hol.

Nadao se, sasvim neopravdano i van svake logike, da će studentska služba biti još otvorena i da će moći preko nje da nađe nekakav smeštaj za tu noć, pa dakle i za posle. Ulice kojima je prolazio bile su polumračne i izumrle. Intenzivan osećaj, koji je zagospodario njime u trenutku kada je sišao s voza, da je „ovde već bio”, nije ga napuštao. Pogotovo što je, nemajući nikoga da pita, jer nikoga nije video na ulicama čak ni izdaleka, morao da sluša nekakav svoj unutrašnji glas koji mu je govorio *skreni ovde levo, skreni ovde desno, idi pravo, stani*. Nigde nije bilo nijednog osvetljenog prozora i skoro su sve zgrade ličile na ruševine. Parkirana kola uz pločnik pokrivao je debeli sloj prašine, kao kada padne prvi sneg. Stigao je zadihan i na kraju snaga ispred zgrade univerziteta koja je takođe bila u potpunom mraku. Ulazna vrata su bila zaključana i nigde nije bilo zvo-
na za portira. Studentska služba bila je zatvorena. Ruksak mu se urezivao u ramena pa ga je spustio na kameni pločnik koji se beleo i skoro ga zaslepljivao. Zapalio je cigaretu kako bi lucidnije i efikasnije razmislio šta da radi. Posle dva-tri minuta zgazio je pikavac a da nije ništa smislio. Rešio je da se vrati na železničku stanicu, odakle je i krenuo, prisećao se Ernest. Stanica je bila prazna i njegovi koraci odzvanjali su kao udaljeni bubnjevi. Odavno je prošla ponoć i na sredini čekaonice stajao je osvetljeni džuboks. Prišao mu je i pritisnuo 7B, pa 14D. Nakon

toga nije imao više sitniša. Tišinu nijednom nije zaparao prolazak noćnih, teških i dugih teretnih vozova. On je ležao na klupi očiju uperenih prema stropu koji je bio oslikan. Nije mogao da ga se nagleda. Mislim da te noći on sanja i ovaj san. Sedi sâm u kupcu voza koji grabi kroz rano jutro. S obe strane voza leži nepregledno zeleno more mladog kukuruza. Nema nikakvog prtljaga, i to ga čini zadovoljnim, mada mu izaziva i sumnju da nešto nije u redu. Uprkos tome, razmišlja da je oduvek želeo da putuje tako, skoro kao niko i ništa. Toliko ga obuzme radost zbog tog konačnog ispunjenja davnašnje želje da ne zna šta će sa sobom. Ustane, pa sedne. Pogleda kroz prozor u zeleno more, pogleda svoje lice u ogledalu iznad sedišta, pa sedne. Na kraju se izuje i podigne noge na sedište preko puta. Odmah zatim se oseti nelagodno, kao da je uradio nešto zabranjeno, pa ih spusti na pod. Zatim se seti da se izuo i da može držati noge na sedištu, pa ih ponovo podigne na prazno mesto. Razgleda crno-bele fotografije gradova u žutim, iskrzanim metalnim ramovima. Nije mu jasno kako i po kom se redosledu smenjuju pred njegovim očima: Opatija, Boston, Debrecin, Moskva... Pokušava da odgonetne nekakvo značenje skriveno samo za njega u tom redosledu. U tom trenutku priseća se da je zaboravio pasoš, ne seća se gde, ali zna da ga je zaboravio, a voz se približava granici. On izleće na hodnik u čarapama i trči po

prljavom podu niz prazne kupee. Nakon što ih je ostavio iza sebe, sedam ili osam, trčeci se vrati u svoj i u panici povlači kočnicu. Ništa se ne dešava. Nazuva cipele koje kao da nisu njegove i trči do bližih vrata vagona. Zaključana su, baš kao i druga, treća, četvrta. Oseti da voz ubrzava prema granici pa baca užasnut pogled kroz prozor. I zaista, voz sada već leti prema granici, a on je bez pasoša. Ernest joj kaže da te noći sanjam i druge snove. I nastavlja priču o glavnom holu železničke stanice gde provodim noć spavajući na klupi, budeći se s vremena na vreme, pitajući se gde sam, da bih u sledećem trenutku ponovo pao u san kao u zaboravljeni kaleidoskop. Posmatrao sam oslikani strop, slike koje su mi se neobjašnjivim redosledom odvijale pred očima, i znao bih za neku da je čar budućnosti, a neku bih prepoznao kao čađ prošlosti.

Pre nekoliko dana Ernest mi je telefonirao da kaže da je čuo da Vera stiže u subotu prvim jutarnjim letom i da bih je mogao sačekati na aerodromu. Ne sumnja u to da će me ona lako prepoznati, baš kao što ću i ja znati prema kojoj ženi treba da raširim ruke.

Ispravke

Draganu Maticu

Tvoj dan počinje kada uključiš kompjuter i uloguješ se, prvo obrišeš spam poruke, zatim one s pozivima da obnoviš pretplatu na *London Review of Books* i na *Zeit*, brišeš i vesti o novoobjavljenim knjigama da ti ne bi odvukle pažnju, jer danas je važan dan za književnost i nijedna druga vest ne može da bude važnija, dan je Weltliterature, javili su ti, odnosno pisala ti je juče Susanne iz Suhrkampa da ti predloži današnji važan dan, i zaista nakon tvog DA, evo druga poruka od Susanne već je u tvom inboks, u jučerašnjem imejlu te je pitala da li bi pristao da prevedeš novu knjigu Tommasa Bernandinija koja je još uvek u rukopisu, a koju bi Suhrkamp trebalo da objavi kao svetsku premijeru, pre nego što izađe na italijanskom kod njegovog večitog i jedinog izdavača Einaudija, s kojim Bernandini trenutno, kao što si verovatno za to već čuo od drugih ili možda od samog Tommasa, baš nije u najboljim odnosima, što ne treba posebno da nas zanima, jer izlazi iz domena belles lettres, a jedino još radi književnosti vredi živeti ovih dana, i ta njena rečenica

zbog svoje istinitosti, koju ti takođe intimno živiš i deliš, navede te da se zapitaš kakva je to žena, lepa i nije kategorija koja je ovde važna, a još manje presudna jer je ta žena zbog takve rečenice izuzetno seksepilna i to bez obzira na godine, jeste, nema sumnje da te je njeno ime podsetilo i u misli ti prizvalo tvoju Susannu s kojom si nekada davno zajedno studirao i delio ne samo stan u Ulici lovora u Erlangenu, ti se iz nekog razloga nadaš da ona nije takođe plavuša, kao da bi nešto bitno promenilo da nije, kao da bi to mogao da bude neki tajni znak, samo nećeš da domisliš do kraja za šta, i umesto toga pokušavaš, ali ne nalaziš nijednu njenu fotografiju na internetu, što ti se čini nemoguće, takođe vidiš da nema ni Facebook stranicu i to te dodatno zaintrigira, ali nakon desetak minuta bezuspešne potrage i potrebe da joj vidiš lice, uspevaš da se vratiš u sebe, pred ekran, i čitaš da to što te Susanna pita za prevod nije samo Bernandinijev predlog i želja, nego i jedini uslov da ga Suhrkamp objavi prvi na svetu, a ti si uključen u projekat na njegovo izričito insistiranje, od tebe sve zavisi, pa bi svi bili jako radosni ako bi ti njihov, odnosno njegov predlog prihvatio, iako znaju da je cajtnot..., osećaš se prilično polaskan, ego ti lebdi i jezdi kroz radnu sobu, lako kao narandžasti luftbalon, da te je baš Tommaso Bernandini predložio za još jedan vredan, ako ne i najvredniji prevod, jer ti je pre dve godine rekao da

posle ovog romana, koji je tada započinjao i zbog kog se žalio da noćima ne spava jer mu se čini da ne ume da ga otvori odgovarajućim tonalitetom i taktom, ne misli više da piše; pisma, imejlove, neku dramicu možda, ali roman nikako ne, roman je mrtav za njega, mrtve treba ostaviti mrtvima, a ovaj koji trenutno piše biće potvrda za sve to, prisećaš se tih njegovih reči, koje nisi uzeo za ozbiljno, kao što većinu takvih definitivnih Bernandinijevih odluka nikada nisi mogao da uzmeš ozbiljno, jer bi koliko sutradan Tommaso učinio ili rekao suštu suprotnost od one izjavljene prethodnog dana, u svojim književnim delima bio je čovek od reči, pervertit detalja, rigorozan i disciplinovan, bezgrešnog sećanja, logičan, u tebi se odnekud javlja sumnja kao neobjašnjivi svrab da je Bernandiniju potrebna sva ova igra sa Suhrkampom i uplitanjem Susanne koja je urednik serije *Savremeni evropski roman*, umesto da te je sam upitao, umesto da te je nazvao i upitao, pa koliko puta ti je telefonirao i zbog nevažnih i banalnih i čudnih stvari, da li tvoja mačka jede samo suhu hranu i koliko pije vode dnevno „malo ili mnogo?“, umesto da ti je pisao i upitao te, pa koliko ti je imejlova napisao o svojim venama na nogama koje ga sputavaju da planinari i da je zbog njih osuđen na Rim i štetne izduvne gasove i umesto da sluša prirodu u šumi on sluša ljudsku prirodu koja ne može biti disharmoničnija i za sluh i um pogubnija, umesto

da ti je ljubazno predložio da mu budeš ponovo prevodilac, a ne ovako posredno i hladno, kao da niste prijatelji, doduše niste dugogodišnji intimni prijatelji, ali bi sedam prevoda njegovih romana trebalo da ima neku težinu u međuljudskim odnosima, iako Bernandini nije svakodnevna pojava, pa se ne mora očekivati očekivano, nego pre treba očekivati neočekivano, a osim prevedenih romana trebalo bi ili si barem do danas mislio da igra nekakvu ulogu što ste proveli dane i dane u Rimu u zajedničkoj šetnji po Pinču, po parku Villa Borghese, kada si prvo imao stipendiju Fondacije Villa Goethe, pa odmah nakon nje i Fondacije Calvino dok si radio prevod njegovog petotomnog porodično-državnog, drugog po redu, romana *Omča*, kako bi tvoj odrični odgovor, kako bi tvoje NE manje bolelo kada je pitanje upućeno ovako posredno, pa nastavljaš da čitaš Susannino pismo, pogledom ga prelećeš u stvari, jer tražiš samo datum predaje prevoda: 1. maj, dakle imaš mesec i po dana da prevedeš knjigu i zbog tako kratkog roka osećaš blagu nelagodu, jer ne znaš koliko roman ima stranica, pa otvaraš *attachment*, prvo želiš da vidiš naslov, on glasi *Katakombe* i ne dopada ti se mada ne znaš zašto, iako se on stilski ne razlikuje od prethodnih naslova Bernandinijevih romana, pitaš se o čemu bi taj roman mogao biti, čitaš moto na drugoj stranici *Diese Scheiss Sterblichkeit** i istog

* Ovo sranje od smrtnosti (D. Grünbein)

momenta ga zaključaš u svom srcu, a znatiželjan i uzbuđen bacaš konačno pogled na brojač stranica i vidiš da ima 468 stranica gusto kucanog teksta, teksta bez poglavlja, bez dijaloga, jednostavan stub od više stotina hiljada reči, reka rečenica koja preti da te udavi, tačnije je međutim da ti se čitav tekst čini kao blok crnog mermera koji ti pada na grudi, jer znaš da Bernandini nije jednostavan pisac, jer znaš da zahteva maksimalnu koncentraciju i maksimalan trud, znaš da te po sto puta oblije znoj i muči te dijareja dok ne završiš prevode jer mu je rečnik izuzetno bogat, iako ti je poznavanje italijanskog na nivou maternjeg, često moraš da konsultuješ višetomni etimološki rečnik, ali to je sasvim u redu, misliš, prevodeći ga uvek nešto novo naučiš, a i mentalni orgazmi koje doživljavaš zbog ponekih njegovih rečenica vrede više nego sav tvoj uloženi trud, jer njegove rečenice su pune harmonije i toliko su ti lepe i ružne istovremeno da svaki put pomisliš da si ih samo ti mogao napisati!, odnosno kao da si ih nekad, u nekoj nedefinisanoj i neuhvatljivoj prošlosti i ti sâm već negde bio zapisao isto i identično, samo što tog fajla u tvom kompjuteru nema, a i sveška s tamnozelenim tvrđim koricama ili se zagubila negde nakon tvojih čestih selidbi ili joj je tvoj petogodišnji sin našao novo mesto na policama s knjigama ili među gomilama knjiga na podu u radnoj i dnevnoj sobi i odmah zaboravio šta je uradio, a

tebi je do te sveske stalo jer ona sadrži prve i poslednje rečenice tvojih priča i romana, jer tako pišeš dajući sebi okvir, prva i poslednja rečenica, to je ring u kom se kasnije krećeš, skakućeš ukrug, znojiš se, zadaješ i primaš aperkate, u toj svesci su i tvoji neuspeli pokušaji pesama, i u njoj su napisani vrlo detaljni opisi kraja tvojih veza s tebi bitnim ženama: Susannom L., A. Samson i Tijanom H., jer početak svake veze je uvek isti i tu nema mnogo šta da se opisuje, polet i nadahnuće, radost i uzbuđenje, ali svaki kraj je drugačiji, svaki poseduje različiti tonalitet, nijansu plave na nebu, novo mesto preloma, smešta pod reflektore apsurdnost izbora, osobu za koju si mislio da će biti ta koja će ti pružiti poslednju čašu vode, jer je to suština onoga za čim čeznemo i na šta se od početka intimne i ljubavne veze spremamo, na trenutak sa čašom vode, u svakoj od tih prošlih veza tvoj izbor se pokazao u tolikoj meri pogrešnim da bi na tvojoj duši bila jasno vidljiva tri duga i ružna ožiljka, pod pretpostavkom da ona, duša, još uvek kao koncept pamćenja i doživljavanja realnosti može u današnjem digitalnom i lobotomizovanom svetu nešto značiti, da smo u stanju da je zamislimo i opišemo, a te tvoje sveske nema, uzalud si pitao svoga sina, pretio mu, obećavao brda čokolade, preturio ne jednom stan, optužio po ko zna koliko puta i u plač bacio sopstvenu ženu optužbama da ju je ona bacila, iz ljubomore ili besa ili nehajnosti, pravio

duge spiskove pregledanih knjiga i polica, pravio inventar nemogućeg jednom rečju, međutim sveska je ostala zagubljena, baš kao što i ti ostaješ na trenutak zagubljen, zapleten u prošlost, ili u prošlost-sadašnjost, ili u prošlost-budućnost, pa kao u snu uključuješ štampač, vadiš belu hartiju iz fioke i nameštaš je i onda klikneš na ikonicu za štampanje i čuješ prijatni šum kliženja papira dok čitav rukopis nije pred tobom, a onda uzimaš u ruke radostan tu lepu gomilu hartije, misliš i znaš da je ona vrednija za tebe od svakog novca koji možeš da dobiješ za prevod, Bernandinijeve rečenice su najukusnija hrana za tvoj mozak, jer pored jednog Australijanca i jednog Austrijanca ti i ne čitaš nikog drugog, nemaš potrebe, tu i tamo pročitaš nekog od ruskih klasika, na letovanju, pod suncobranom na peskovitoj plaži Torre del Lago, da osetiš drugačiju lepotu i harmoniju, a Gryphiusa ne moraš ni da spominješ, neko čita Stari zavet, neko čita Novi zavet, neko čita ovo, neko ono, a ti pred spavanje čitaš Gryphiusa, i to je tako od kada si pohađao hauptseminar kod sada već pokojnog profesora A. L. (Wintersemester 94/95) o Andreasu Gryphiusu i baroknom konceptu lepote i greha, međutim odlutao si u mislima, uhvatila te je trema, a jedini način da je se otarasiš je akcija, pa nasumice otvaraš stranicu 67 i čitaš *Od nepomične tamne površine vode oprastala se sporo lepljiva, gusta izmaglica, kao himen noći koji se cepa pred*

narastajućom svetlosti. Ona, koja je već bila oslobođena stega, zastala bi na trenutak između stabala šume koja je počinjala uz samu obalu velikog rukavca široke i moćne panonske reke pre nego što bi nestala kao dah na sestrinom ogledalcetu iz svetloplave tašne. Mogle su to biti i tek probuđene nimfe iz vekovnog sna među drvećem o kojima je nekada davno čitao i koje su naseljavale ove šume uz reku, u njegovoj mašti, ali nisu, znao je to izvesno i zbog toga mu je ponekad bilo žao. Nimfe nisu postojale, samo rađanje jutro u čamcu s njegovim ocem na sredini rukavca. Ako je Georg Maximilian ikada čeznuo za nečim u svom stasalom dobu, daleko od poznatih reka i rukavaca iz svog detinjstva, među sivim neboderima i smogom, bilo je to vreme kada je čitao starogrčke mitove, kada je poznavao red stvari i svoje mesto pod raštrkanim, belim oblacima. Njegovom ocu se rano jutro dopadalo zbog slobode koja se pružala pred svakim bićem. Zato bi ga vodio s tvrdoglavom i perverznom istrajnošću u svoje ribolovačke pohode, na koje su kretali u ranu zoru, još u mraku. Bio je rešio da i njegov Georg zavoli ritual spremanja i polaska u ribolov kako bi mogao slobodno reći da je on zaista njegov sin. Bilo na koju stranu da okrene pogled, govorio mu je otac, video je početak, formiranje nečeg lepog. On je bio privilegovan da oslušne prve otkucaje dana, prve treptaje sudbine. Njegov sin nije delio nikakvo oduševljenje ni za jedno jutarnje jezero ili

močvarni rukavac na koji ga je otac vodio da pecaju. Voda mu je smrdela kao i mulj u koji je otac zabadao štice, kao blato na obali kroz koje su morali da gacaju u crnim dubokim čizmama do čamca, a čamac je zaudarao još odvratnije, na žabe i ribu. Koju on svakako nije mogao da jede jer mu je smrdela na vodu i mulj. Otac bi uživao da sedi u čamcu, čak i kada je bilo hladno, pogotovo tada jer je mogao da sedi u svojoj plavoj ribolovačkoj toploj i vodootpornoj jakni koja se uvek osećala na duvan i ribu, kao nekim čudom Georgova majka nije uspevala nijednim sredstvom za pranje veša da istera taj smrad koji je bio do povraćanja nepodnošljiv kada bi padala kiša, a on, Georg, čeznuo je svaki put za svojim toplim krevetom u sobi čiji su prozori gledali na visoke platane koji su uokvirivali parkić na čijoj sredini je stajao i trunuo napušteni karusel. Prošlost se gubi lagano i nezaustavljivo, govorio mu je taj karusel, a čežnja za njom, za retkim trenucima radosti i topline, postala je važan deo Georgovog života dok je istovremeno skrama mržnje prema ocu počela da prekriva sve gušće sve njihove zajedničke godine, i ti skrećeš pogled s lista hartije, na ekran kompjutera koji se zatamnio u međuvremenu i ne znaš da li da nastaviš čitati priču o sebi, jer to jeste tvoj život koji Tommaso opisuje, neke sitnice je doduše izmenio, ali je tvoj život prepoznatljiv, jasno i kristalno prepoznatljiv, ko poznaje tvoj život prepoznaće u ovom Bernandinijevom pasusu

da si to ti, da je taj otac tvoj otac, i ti se osećaš samleveno, užasnuto, osećaš najednom obilno oznojene pazuhe, svrab stopala, i rado bi zapalio cigaretu ili polio benzinom Bernandinija, naravno, sećaš se da si mu neke momente svog života kao što su ribolov, karusel, prozor u krošnjama platana ispričao kada si boravio u Rimu po četvrti put i viđao se s njim dok si prevodio njegov četvrti, nagradama ovenčani roman *Ponor*, i bilo bi glupo sakriti osećaj koji se pojavio ruku podruku s užasnutošću da ti ipak laska Tommasovo pisanje o tebi, međutim koji trenutak kasnije svestan si da u tebi raste ljutnja, jer ipak gospodin Bernandini nije ni rečju spomenuo niti za dozvolu pitao može li da iskoristi fragmente tvoje biografije za svoj novi roman, i tek sada shvataš zašto mu je bilo važno da ti budeš prevodilac, samo ti možeš najbolje i najpreciznije i najbespoštednije i najrealnije i najlepše da prevedesh knjigu o sebi samom, iako ti se to čini sasvim logičnim, ne možeš da veruješ da bi te Bernandini mogao uplesti na takav nepošten i perfidan način u svoju mrežu, praktično ti je ostavio faustovsku mogućnost da mu ti završiš roman, da mu daš *final touch*, i ta mogućnost te razjari jer sve što je Bernandini napisao u tom pasusu koji si pročitao apsolutna je laž, istina je sasvim drugačija, čak je i idilična uprkos zemlji u kojoj si odrastao, uprkos sivom, provincijskom, srednjoevropskom gradu u kom si sticao prva znanja, jer

ti si kao malo dete molio oca da te vodi sa sobom na pecanje, govorio si mu da ćeš biti dobar kao bubica, da ćeš ćutati i nećeš tražiti da se igraš u čamcu, jer to su bili jedini trenuci kada ste mogli biti zajedno, tvoj otac je svirao klavir po hotelima i poznatijim restoranima prestonice koja je bila na pola dana vožnje od grada u kom ste živeli i kada bi bio kod kuće, spavao je i ti nisi smeo ni da se igraš, ni da slušaš njegove ploče, bio si deo tišine u mračnoj ključaonici, a ti jesi mrzeo rano ustajanje, ali i to je bio deo tvoje odluke, patiti na početku zarad većeg zadovoljstva kasnije, nešto slično kao s izborom korice i sredine hleba, tvoj otac je direktno s posla odlazio na pecanje, to ga više odmori od spavanja, govorio je, i da mu je potrebna tišina nakon sati i sati muzike, a sedeti u čamcu na sredini vode bilo je melem, stigavši kući nakon pečenja tvoj otac bi otišao ravno u spavaću sobu i spustio roletne i nepotrebno navukao zavese i isključio telefon i stavio čepove u uši da ne čuje tu bljutavu posmrtnu muziku s karusela, kako je govorio, jer karusel ma koliko da je bio star i bez obzira na to što je preživio promene nekoliko državnih sistema i svetske ratove, još uvek je vrteo istu muziku iz nekog prohujalog doba, ili se to tebi tako činilo jer ti je neko rekao, ne možeš da se setiš ko, da je to muzika prohujalog doba, a neumorni pomahnitali vranici i belci uz nju su jezdili u beskrajnom krugu na radost dece, jedino što Bernandini

nije izmenio, promenio i kontaminirao u priči o tvom detinjstvu jeste prozor tvoje sobe pred kojim je rastao platan zasađen još u doba Dvojne monarhije i čiji listovi su te radosno pozdravljali većim delom godine, a senke njegovih grana na zidu sobe priređivale ti skoro svakodnevno različite predstave, bio si izložen napadu gusara i bio si zapleten u neprohodnoj šumi ali si pronašao zlatni mač koji je sekao sve kao da je od putera i bio si na ivici provalije bežeći pred vanzemalcima i u poslednjem trenutku si pronalazio tajno oružje u obliku žute lampe na ormariću uz svoj krevet, u takvoj sobi nije mogla da isklija mržnja ni prema kome, a ti si oca izgubio relativno rano i ostala ti je neka neizlečiva i neizmer-na čežnja za njim, pa sve knjige koje si preveo, sa svih osam jezika koje poznaješ kao da su ti maternji, imaju temu oca, u ove knjige međutim ne treba ubrojiti romane Tommasa Bernandinija koji nikada nije ništa napisao ni o svojoj majci, ni o svom ocu, ni o svojim sestrama bliznakinjama, ali bi tokom vaših susreta i šetnji govorio samo o njima, dok si ti imao potrebu da ga pitaš za neku rečenicu, za neku reč, za neku sliku koja ti nije bila najjasnija, on bi odmahnuo rukom i rekao ti da to nije važno, da je mnogo važnije da ga slušaš jer se knjizi i tekstu uvek možeš vratiti, i za to je bio u pravu, jer si sve nedoumice na kraju rešavao lako, nakon što si bdeo dovoljno dugo nad svakim problemom da ti se on više nije činio

takvim, koliko ćeš morati da bdiš nad ovim tekstom, razmišljaš da li da ipak odustaneš, osećaš neizmer-
nu odbojnost i odvratnost pri pomisli kako treba da
prevedeš upravo pročitani pasus, ali želiš da vidiš
još nešto pre nego što se odlučiš, pre nego što sedneš
i daš ime Katakombe novom fajlu, pa otvaraš stra-
nicu 172 i čitaš *Georgov otac je te noći stigao uobiča-
jeno kasno kući. Njegov sin, kao i Georgova majka
navikli su da ga čuju i probude se, majka bi zatim
ustajala iz kreveta, Georg bi to čuo jasno, da spremi
ocu nešto da pojede ili jednostavno da mu pravi dru-
štvo, a Georg je nestrpljivo čekao da mu otac uđe u
sobu da ga vidi i pomazi ga po glavi kada ga ugleda
budnog uz reči Spavaj sada, vratio sam se, prvo bi
čuli lift koji se zaustavljao na njihovom spratu, a
zatim i ključ u bravi, i otac je bio stigao, ponekad bi,
međutim, način na koji je otključavao vrata, neuspeli
pokušaji da ugura ključ u bravu, psovke čas na jed-
nom, čas na drugom jeziku, pa pevušenje nekog šla-
gera kog se niko više nije sećao, kada bi konačno ušao
u stan, izazvali u njima strahovanje da je Georgov
otac pijan i da im predstoji duga i teška noć. Georg
se godinama kasnije, čak i kada je zašao u zrele go-
dine, mogao s velikom jasnošću prisetiti, ne bez jeze
i telesne mučnine, tih retkih, ali ipak užasnih, dugih
i zbog toga upečatljivih noći, ispunjenih preklinja-
njima svoje majke, očevim urlanjima i psovka, lupanjem
posuđa u kuhinji, zvucima tupih udaraca*

*ruke u telo, jaucima. Georg bi se mogao istog trenutka sakriti u mračno kupatilo kada bi se iz nekog neobjašnjivog razloga setio tih noći, ostavljajući rukopis na stolu i odlaziš u kuhinju, uzimaš bocu *carmignana* i puniš sebi čašu, ali onda shvataš da ti je potrebno nešto jače od vina i sipaš u drugu čašu jeftini *tullamore* i ispiješ ga na eks, osećaš kliženje prijatnog žara u svom telu, ne znaš šta da misliš, a misliš o hiljadu stvari odjednom, kao na ringišpilju, Bernandini je preterao, toliko se nasrao da ne možeš da veruješ, toliko je laži napisao o tebi, kao da si mu neprijatelj, podmetnuo ti je svoje teško i traumatično detinjstvo, kao da detinjstvo već samo po sebi nije dovoljno problematično i traumatično, čak i kada se odraste uz roditeljsku ljubav kao što si ti odrastao, koja te nije štedela i koja je ostavila takođe posekotine, ali su ove nanese dijamentima pa se lakše podnesu i prebole i zaborave, kada se odraste uz roditeljsku ljubav kojoj se ni na čemu ne može zameriti, koja je bila sveprisutna i iskonska, koja je bila izvor i ishodište radosti i sigurnosti, i kada se nađeš u takvoj porodičnoj idili, u prvom i jedinom raju iz kog te odrastanje korak po korak sve više udaljava, koji postaje sve manje tvoj, to je neopisiva trauma, i to je deo tvog života, a ne ono što si maločas pročitao a što ti je Tommaso podmetnuo kao mućak, i zašto svoj život nije opisao u svom poslednjem romanu, zašto je kukavica da se suoči u tekstu sa samim*

sobom, da svede račune kako to čini sa svim i svaki-
ćim, kako s poznatim tako i s nepoznatim, kako s
ružnim tako i s još ružnijim, kako s neizgovorljivim
tako i s prećutanim, nego je upravo tvoj život morao
da iskarikira, izvitoperi, ismeje i lažno ga prikaže,
jer tvoj otac nije pio, za razliku od tebe koji možeš
celo veče i ceo sutrašnji dan da piješ crno vino na-
izmjenično s pivom i viskijem i da ti ne bude skoro
ništa, ako se u to ništa ne ubraja tvoja volja da se
smeješ i zbijaš šale koje niko ne razume do tvog bra-
ta od strica iz Finske, ali i to je duga i druga priča,
ne sećaš se nijedne rečenice koja je izražavala nego-
dovanje jednog od tvojih roditelja zbog reči ili dela
onog drugog, ne sećaš se nijedne svađe, povišenog
glasa, a nekakvog fizičkog obračuna je bilo, sećaš se,
samo na televizijskom ekranu u sobi tvojih rodite-
lja, noću, u nekakvim švedskim filmovima koje si
tajno kibicovao čučeci u tamnom predsoblju, sediš
i gledaš pred sebe, u rukama držiš 468 listova har-
tije, podne je, tišina, žena ti je na poslu, dete u obda-
ništu, jasno ti je da ne možeš da se vratiš u prošlost
i ne ispričaš ništa Bernandiniju o sebi, ne možeš da
ispraviš njegov sjeban život, jer se i za sjeban život
treba odlučiti, a ti si se odlučio za drugačija sećanja,
na srećno odrastanje, na lako plivanje kroz vodu pre-
punu zmija i drezgi, i ti ćeš za mesec i po dana pre-
dati gotov prevod, makar morao ponovo sve sam da
napišeš, uneseš brdo ispravki, dužan si to da uradiš

prema svojim roditeljima, prema svom sinu, iz razloga čisto književnih i istinoljubivih, i počinješ kao u transu da listaš novi roman Tommasa Bernandinija i listaš ga i listaš ponovo, velikom brzinom, kao u vrtlogu, kao u oku tornada, dok ti listovi ne ispadnu iz ruku i ti zatim klekneš da ih sakupiš i govoriš sebi kako je to samo ogledalo na koje je u nezgodnom trenutku pao sunčev zrak i oslepeo te, pa je možda jedini spas u novoj perspektivi, možda samo treba da odmotaš na novi i nevin način klupko teksta koji si pristao da prevedeš, i uzimaš prvu stranicu teksta i čitaš rečenicu kojom Bernandini započinje roman *Tvoj dan počinje kada uključiš kompjuter i uloguješ se*

Kao Celanovi ljubavnici

Sara Benedetti je u nedelju, 7. septembra, odlučila da više neće okusiti kafu dok je živa. Njena volja je od čelika. Bio sam prisutan kada je to rekla Riccardu, barmenu u kafeu Maratona, u ponedeljak, 8. septembra. Sećam se jako dobro tog datuma jer je sutradan, u utorak, 9. septembra, uginula moja mačka Wali. Bila je to najlepša i najružnija mačka na svetu u isto vreme. Jedan dan mislio bih da je najlepša, a drugi dan da je najružnija od svih prošlih, sadašnjih i budućih mačaka. Dvadeset i šest godina za jednu mačku je, kažu, prilično dug život. Mislio sam, iz jasno egoističkih razloga, koji se inače ne mogu, ali u datim okolnostima i te kako mogu opravdati godinama, polom i rasom, da će mi praviti društvo u praznom stanu još nekoliko godina, ali je u poslednja dva meseca smršala i periodi spavanja su joj se produžili, pa su periodi nespavanja bili skoro nepostojeći. Uprkos tome svako jutro menjao sam joj vodu i otvarao novu konzervicu hrane nakon što bih nedirnutu i skorelu tunjevinu ili tunjevinu s piletinom ili tunjevinu sa srdelama ili tunjevinu

s govedinom od juče s njenog tanjirića sastrugao u kantu za smeće. Bio je to izdatak koji sam mogao da podnesem praveći se da je sve normalno. Nisam imao snage da je odnesem veterinaru i čujem dijagnozu, odnosno da čujem potvrdu onoga što sam i sâm video. A video sam da se nezaustavljivo sprema na veliki skok unapred. Uprkos znanju, indirektnom iskustvu i sumnji koja nije dozvoljavala ni trunku nade, ja sam se ipak do suza potresao kada sam je zatekao na svom delu bračnog kreveta, delu koji je postao moj nakon što su mi supruge jedna za drugom (od)umrle, pa sam shvatio da bolje sanjam i da mi manje nedostaju ako spavam tamo gde su one spavale, i pomilovao joj već hladno telašce. Bio sam se upravo vratio iz nešto duže šetnje, pošto je bio utorak. Nesmotrenost i nepažnja prema voljenim osobama jedna je od mojih karakternih fleka s kojima ne mogu svi da se pomire, pa čak ni ja ponekad. Spavaća soba je bleštala u zlatu poslepodnevnog sunca kao da meni tamo nije bilo mesto. Otišao sam, još uvek obuven i obučen u iznošeni kišni mantil, u ostavu, iako mi je postalo toplo da sam odjednom osetio kako mi je potkošulja mokra, a zatim u dnevnu sobu odakle sam telefonirao starijem sinu, Micheleu, i zamolio ga da svrati posle posla i sahrani mačku negde izvan Firence na putu ka svojoj kući. S tamnog ekrana televizora posmatrao me je sedeći na žutom trosedu nepoznati raščupani starac u izgu-

žvanom svetlom kišnom mantilu. Lice mu je bilo orošeno znojem, činilo se. Telefonirao je i mogao je ličiti na mene da nije delovao tako odsutno. Spremio sam praznu kutiju za cipele u koju ćemo staviti mačkino telo. Njene igračke. Narandžastu lopticu i dva miša od kojih je jedan bez repa. Moj sin je završio telefonski razgovor ne izjavivši mi saučešće i to me je bilo povredilo, jedva osetno, kao lahorom nošen žilet. Imao sam potrebu da čujem da mu je žao kako bih mogao da osetim još više težinu njenog lakog tela i kažem da je meni još više žao. Da mi je teško. A da sam reči utehe ja njemu rekao? Trebalo je. Možda bi mi bilo lakše. Zatim sam telefonirao svom mlađem sinu, Federicu, u Perth i, naravno, probudio ga, ali i tako bunovan iskreno se potresao, osetio sam mu to u glasu, i meni je bilo lakše jer sam imao s kim da podelim tugu zbog gubitka Wali. Kao zubi što mi ispadaju iz vilice, tako me napuštaju dragi prijatelji. S tim se čovek pomiri. Mora da se pomiri. Ali to nisam rekao tada. Iako se najčešće ne dešava da kućni ljubimci nadžive svoje ukućane, ova mačka je nadživela dve žene s kojima sam bio u braku i koje su joj poklanjale više pažnje nego ja. Prvu, s kojom imam dva sina, i drugu, s kojom nisam imao dece, ali jesam intenzivniji i ispunjeniji život. To je takođe jedna od kontradikcija života s kojom se čovek sreće na svom putu ka peskovitoj obali Rajne. Inače, pribojavao sam se da će i mene

nadživeti taj mačji metuzalem jer je nadživeo moju prvu suprugu koja ga je bila donela kući jednog aprila pre mnogo godina. Naši sinovi, već odavno izašli iz puberteta, imali su potrebe za drugim radostima, pa opet je to mače od nekoliko meseci naišlo na neočekivanu dobrodošlicu s njihove strane. Kod mene nije. Očigledno se to videlo na mom licu, pa su odlučili da joj ja dam ime, kao pater familias. Verovali su da će me taj čin sigurno oraspoložiti i obavezati da je zavolim. U redu, rekao sam. Pored svih lepih meni je prvo palo na pamet ime Waltraud, pa smo mačku nazvali Wali. I sâm sam se bio začudio zbog tog imena, ima čitava večnost da nisam pomislio na Nemicu s kojom sam studirao i proveo leto u njenom Hamburgu pišući seminarski rad o konceptu smrti u nemačkoj književnosti kasnog 18. veka. Njeni roditelji su na sreću bili odsutni čitavog leta, zauzeti poslovima i odmorom u Latinskoj Americi, pa smo se nas dvoje nesmetano predavali erosu kao kontrapunktu teškoj i mučnoj temi koja nas je privlačila kao šećerna vuna. Vrt njene kuće beše raskošan, za razliku od njene mašte. Waltraud je kasnije poželela da se oženim njome, što meni nije padalo na pamet, ne samo zbog vrta. Nije to bila žena koju sam mogao zamisliti kroz tridesetak godina bez izvesne jeze. I tu je negde i kraj priče u vezi s imenom moje mačke koja je uginula u utorak, 9. septembra. Moj pokojni otac tvrdio je da važne

stvari treba započeti utorkom i ja sam se celog života držao toga iako se nisam nikada zapitao zašto baš utorkom, ali ponekad slepo sledimo roditeljske navike i uputstva, a da nismo zaista sigurni da u njima ima ikakve zdrave logike, pa sam našao blagu utehu – u ovakvim prilikama čovek traži bilo kakvu utehu, makar to bile i sopstvene, skorele fekalije u obliku potkovice – u činjenici što se Wali ugasila baš u utorak, a ne u ponedeljak ili u četvrtak. Ili u subotu, što je najgori mogući dan za umiranje. Ali svakako manje grozan od nedelje, uveren sam. Inače, u kafeu Maratona oslovljavaju me s *Professore* – *Buongiorno, Professore; Arrivederla, Professore; Come va, Professore?; Grazie, Professore* – iako sumnjam da zaista znaju da sam radio na Univerzitetu i predavao savremenu nemačku književnost. Ali nije važno da li i šta znaju o meni, iako je moja suseda gora od mog staračkog zadaha. Inače, osim te neprijatnosti za koju znaju samo moji intimni sagovornici – a kojima se neprestano izvinjavam *Scusate, Scusi* i stavljam ruku pred usta i time samo pogoršavam situaciju jer osim što ih zapahnjuje smrad iz mojih creva, imaju muku i da me čuju pa se nehotice još više približe da bi me bolje čuli – još uvek dobro nosim svoje godine, mladalački izgled nasledio sam od svoje majke, koja i sa svoje devedeset četiri godine izgleda kao da ima šezdesetak i kada je nazovem telefonom obavezno me pita jesam li ručao i obukao

potkošulju, čak i kada je Ferragosto, a ja je zovem s mora iz svoje vile u blizini Torre Lapillo. Pita me za potkošulju kada dvadeset četiri časa dnevno na sebi imam ili samo kupaće gaće ili samo kratke pantalone. Kada neprestana vrućina topi sve, pa je čak i ljudski mozak kao kugla sladoleda u staklenoj čaši. Bela, gusta, polutečna masa. Ali ja odolevam, jedini ja odolevam, jer mi prija vrućina. Što je toplije, to se bolje osećam. Mojim idejama pogoduje samo vrućina letnjih meseci, leti razmišljam, zimi realizujem. Volim leto. Dosadu. Prija mi vrućina, moram da ponovim. Što sam stariji, to mi više prija. I još nešto, navikao sam odmalena da hodam, pa ne odustajem od te navike ni sada, pogotovo sada, u mojim godinama je to važno, hodam, pešaćim, svuda idem peške i sâm sebi spremam hranu od kada se i Giulia pretvorila u prah i pepeo. Kada se probudim ujutro, popijem čašu tople vode na prazan stomak, zatim šolju mlakog čaja od žalfije ili nevena ili matičnjaka ili pelina, posle toga konačno obavim ličnu higijenu slušajući jutarnje vesti na RAI 3. Obučem se i odšetam do svog kafea Maratona na uglu Bulevara Calatafimi i Bulevara Manfredo Fanti i doručkujem, jedan brioš s kremom od vanile i jedan prazan, i popijem ili produženi espresso ili kapučino, a nakon toga uzmem lekove za pritisak i za šećer. U kafeu pročitam novine i posmatram goste, prolaznike kroz stakleni zid kafića. Naručim čaj od kamilice.

Ponekad je slobodan jedan od tri stola s kog mogu da vidim decu u parku preko puta Bulevara Fanti. Onda verujem da ne razmišljam ni o čemu, a možda baš tada najintenzivnije razmišljam o svim svojim knjigama i prijateljima, o svim svojim problemima, iako se nekom može činiti da ih ja nemam, o svojim srećno promašenim brakovima, o svojim nezavršenim esejima o Enzensbergeru, o Frischu, o Johnsonu, o svojim odraslim sinovima zbog kojih sam još ovde, u baru Maratona, svaki dan, osim utorkom, jer onda je kafe Maratona zatvoren i ja se osećam kao beskućnik i tog dana najviše hodam od svih ostalih dana u sedmici. Prvo se spustim ulicom Lungo l'Affrico uz istoimeni potok do kratke i strme ulice Palmerino kojom stignem do nešto šire i u usponu blaže ulice Camerata duž koje s leve strane stoje dvospratnice, gusto načičkane, a s desne strane se pruža slobodan pogled preko bašta i maslinjaka na brdo Ceceri, a onda izbijem na ulicu San Domenico i ponekad na tom mestu osetim težinu prošlosti – za sobom vučem obe svoje pokojnice i ne volim da se osvrćem jer znam da su već u ritama, sirotice, i da je Laura ostala bez leve cipele i znam da nijedna ne gleda u mene, nego u svoje ruke kojima se grčevito drže za uže kojim ih vučem sporo iza sebe, jer su užasnite od pomisli da bi ga mogle ispustiti i završiti u kloaki zaborava, što će se neminovno i dogoditi u izvesnoj meri jednog dana kada se otisnem

čamcem s obale peskovite Rajne, ali o tome je bolje ne razmišljati unapred, karta mi je već odavno rezervisana i to je sasvim dovoljno znati. To već dovoljno hendikepira čoveka da ustane ujutro iz kreveta i pogleda se u ogledalo i tako dalje – i svaki put se čudim zašto me prošlost sustigne baš na tom mestu, na uglu ulice Camerata i San Domenico, ali ne nalazeći odgovor odmahnem rukom i produžim niz ulicu San Domenico do kafea Marino gde i doručkujem i popijem kapučino. Kod Marina вреди popiti kapučino od kada je zaposlio jednu mladu Ukrajinu. Niko nikada ne bi pomislio da jedna mlada Ukrajinka može da savlada visoku i najvišu umetnost pravljenja espresa i još zahtevniju umetnost pravljenja kapučina, a ona je obe umetnosti savladala s najvećom mogućom umešnošću, s najvećom mogućom predanošću, s najvećom mogućom umetničkom slobodom, i ja zaista nisam pio bolji kapučino nego taj što pravi plava i mršuljasta Ukrajinka. Jedna od mojih noćnih mora kada bih boravio u Berlinu ili Marbahu ili Erlangenu bila je nemogućnost da se popije dobar espresso, ta frustracija je išla toliko daleko da bi se kondenzovala u seriju snova u kojima sam ulazio u takozvane Kneipee, u takozvane Caffèe, u takozvane Restaurante koji su bili puni dima i plavuša s izrazito crvenim usnama. Sve su imale slične paž frizure. Kroz poluprovodne crne kombinezone jasno su se videle njihove prevelike grudi, na nogama su

imale visoke, uglancane, kao ugalj crne čizme. Iznenada sam shvatio da su im grudi bez bradavica i to me je skoro nateralo da povraćam. U tom trenutku ustale su od svojih belih mermernih stočića na kojima su bile upaljene sveće u obliku njihovih glava, i svaka mi je nudila šoljicu kafe, osećao sam njen miris, ali kako bih kojoj prišao, tako bi se ispostavilo da je šoljica ili prazna ili puna soca od kafe. Na kraju sam mahnitno skakao od jedne do druge plavuše i rezultat je bio isti. One su se cerekale i imale staračka usta s retkim potamnelim zubima. Ostajao sam razočaran i u stvarnosti i morao sam se zadovoljavati bljutavim tamnim napicima koji su mi bili servirani kao kafa. Popiti dobar espresso u Nemačkoj u godinama moje mladosti bilo je nemoguće. Morao sam da nosim i kafu u zrnu, i mlin za kafu, i kafe-mašinicu *bialetti* kada sam nameravao da boravim duže od dva dana u jednom od svojih omiljenih gradova voljene BRD. Tek sada kada sam u penziji i kada me putovanja više ne interesuju, kažu da se i kod Nemaca može popiti dobar kapučino, a to svakako nije zasluga Nemaca, nego naših ljudi. Nismo izmislili kafu, ali smo do savršenstva razvili njeno pripremanje, a njen ukus je istovremeno citat raja i orgazma. Naravno, jedino pod uslovom da kafa nije kontaminirana šećerom. Jer zaslađenu kafu smatram splačinom. Većina ljudi upropašćava ukuse – kao što je moja sestra Giuditta celog života uništavala ukus

jagoda posipajući ih šećerom, a to je isto radila i s naranđama, na moj najveći užas, tako mnogi upropašćavaju plemeniti ukus kafe kristalnim belim otrovom. Sara koja je 7. septembra odlučila, a osmog saopštila svoju odluku da više neće okusiti kafu, pojavila se jutros u kafeu u kom sam sedeo kao da nije prošlo dvanaest meseci, nego tek dvanaest dana, i naručila kapučino. Uostalom, zašto da ne pije kafu, rekla je Riccardu. Postoji neka simpatija između njih dvoje, koja bi mogla da bude i više od toga, iako ne znam tačno šta. Vidim im to po osmesima koje upućuju jedno drugom. Po skoro neprimetnom dodiru ruku dok on spušta šolju s kapučinom ispred nje ili dok ona plaća. On je mlađi od nje, međutim to danas nema nikakvu važnost, za razliku od vremena kada sam ja bio mlad. O takvim mogućnostima se maštalo i sanjalo. Sara je tom prilikom još spomenula da joj je kafa u izvesnom smislu pomogla da otkrije istinu o sebi i svom suprugu. Čuo sam to jasno, rekao mi je penzionisani profesor Lorenzo Dalla Neve, pre skoro dve sedmice, dok sam ga pratio kući. Želeo sam da porazgovaram s njim jer sam spremao rad za međunarodnu konferenciju o Celanu u Beču, u organizaciji Christine Ivanović, koju je on dobro poznao, ali profesor je samo odmahnuo rukom i rekao mi da razgovaram s nekim drugim ko se razume u književnost. A onda je iznenada zastao kao da se predomislio. Apropos Celana, sećate

li se moje druge supruge, Giulie? Kao izgladneli psi. Krvavi. Izranjavani. Bračni krevet kao gnezdo i ring. Takvi smo bili. Takvih nas se sećam. Srećno nesrećni. Tužno radosni. Kao ljubavnici iz Celanovih pesama, osuđeni na svetlost i rđu. A onda se vratio na priču o kafeu Maratona gde smo proveli večer za stočićem uz stakleni zid prema ulici. Taj barmen Riccardo je od prošle godine, ili malo više, zaposlen u ovom kafeu u koji svraćam već tridesetak godina i podsetio me je istog trenutka kada sam ga ugledao na mog nekadašnjeg prijatelja, pokojnog Mattea, s kojim sam zajedno radio na Katedri za nemačku književnost i delio kabinet. Ja sam prvo bio asistent pokojnom profesoru Piccolu, dok je on bio to isto profesoru Morescu. Ja sam kasnije nasledio Katedru savremene nemačke književnosti, ne bez izvesne nelagodnosti koja me je prošla kao koprivnjača. Matteo je poginuo pre nekih tridesetak godina nesrećnim slučajem, pao je u provaliju dok smo zajedno planinarili u našim Alpima. Ja sam jedva uspeo da ostanem živ, zaradio sam pri padu nekoliko preloma i perforacija i oporavak je trajao godinama. Bila je to velika tragedija, bili smo mladi i pred nama je bila uspešna karijera. Iz današnje perspektive vidim da je uspešna karijera bila samo meni suđena. Riccardo toliko liči na pokojnog mi prijatelja da sam u prvom trenutku pomislio da je to zaista Matteo koji je nekim čudom došao ili zalutao među nas žive. Ne razmišljajući,

automatski sam mu se obratio na nemačkom jer smo pomenuti pokojnik i ja samo na nemačkom komunicirali, nadmetali smo se ko će se tačnije i elegantnije izraziti, iako su nam interesovanja i oblasti istraživanja bili različiti, mene je interesovala Grupa 47, a njega Goethe, ja sam se oduševljavao Celanom i Johnsonom, a on se oduševljavao Fontaneom, ja sam pio kafu bez šećera, a on je jeo šećer s kafom, ja sam imao divnu ženu, a on još divniju. Njegovog dedu su streljali esesovci četrdeset treće godine u Milanu, a moja porodica nije imala tragičnih gubitaka u ratu. Ali ne znam zašto sam se vratio toliko daleko u prošlost. Riccardo me je pogledao i rekao na savršenom nemačkom *Ich verstehe überhaupt kein Deutsch, mein lieber Herr!*, što me je još više zaprepastilo i u potpunosti mi oduzelo snagu jasnog razmišljanja i prosuđivanja pa sam jedva promrmljao da želim duži espresso i spustio pogled na svoje prašnjave cipele. Kasnije sam se Riccardu nekoliko puta obratio na nemačkom, ali mi je on uporno odgovarao na italijanskom da me ne razume i da zna samo engleski, pa je to postala šala, dobar štos starog profesora. Da li je moguće da sam to bio izmislio ili mi je slučajnost namestila zamku i izbacila na površinu mojih dana davno zaboravljeni, odnosno potisnuti nesrećni slučaj? Od tog dana moj odlazak u kafe Maratona ispunjen je nadom i zebnjom. Matteova udovica, Giulia, i ja sklopili smo brak nekoliko godina nakon što je

Matteo glupo i nesrećno izgubio život. Pet godina sam čekao na razvod od prve žene i za to vreme imao dva puta kružno opadanje kose. Na sreću, moja asistentkinja Gemma Maroni imala je baku, i ona je nažalost već pokojna, u Mugellu, s majčine strane, koja je poznavala pozitivni učinak velikog broja biljaka, pa tako i ruzmarina. Kosa mi je izrasla, a razvod sam dobio na kraju krajeva uz nekoliko izgubljenih prijatelja i vidno i bolno negodovanje moje dece. Ona su na kraju odrasla i razumela me. Volela Giuliu više nego ja. Ono što niko ne zna jeste da Matteo i ja nismo delili samo kabinet na Katedri, nego i supruge. Nisam siguran od kada je on bio zapleten u moj život, u moj brak s Laurom, jer su bili ljubavnici nekoliko godina – u to sam siguran – savršeno tajnoviti, besprekorno neuhvatljivi sve do mog povratka s višemesečne stipendije Deutsche Forschungsgemeinschaft u Berlinu, u subotu, 3. aprila, i ekstra zaslađene kafe u ranim jutarnjim časovima nedelje, 4. aprila. Tog istog dana, 4. aprila, video sam da moja Laura čita Goetheove Wahlverwandschaften i slika mog braka se izoštrila do bola. Dve nedelje kasnije Matteo i ja krenuli smo na planinarenje, kako smo to obično činili u to doba godine. Nisam bio ljubomoran, više znatiželjan. Uprkos tome nisam sebi dozvolio da ga ni najbezazlenijom rečju, ni najkraćim pogledom navedem da posumnja da znam za njegovu aferu s mojom Laurom. Osim

mene, njega i Laure niko ne zna za taj skandal. Moja tadašnja žena ćutala je začudo kao zalivena... Nikada mi nije ništa rekla, nikada joj nisam ništa rekao. Niti je pitao zašto iako sam ponekad imao potrebu da stavim tačku na to poglavlje svog života, da znak pitanja prestane da bude kuka o kojoj visim i mlatarem rukama i nogama i izgledam smešno i jadno. U svakom slučaju, ona je znala da slučajnosti postoje samo izvan našeg sveta. Verujem da i Sara ima slično shvatanje logike slučajnosti. Ona je imala tu sreću da je relativno brzo otkrila da je muž vara – nakon drugog višemesečnog odsustva tokom kog je negovala svoje stare i bolesne roditelje u Bostonu, vratila se u Firencu bez najave baš za vikend. Muž joj je doneo kafu u krevet, što je bila inače njihova bračna rutina, jedino što je u tom trenutku bio zaboravio da Sara ne pije zaslađenu kafu, nego bez šećera, baš kao i on. Sari je trebalo manje vremena nego meni da shvati i prihvati nov raspored figura u svom braku. I mnogo kraće vreme da se razvede. Sećam se jako dobro te banalne šahovske metafore koju je rekla pre neki dan, 8. septembra, da budem tačniji, godinu dana nakon onog dana kada je izjavila da neće više piti kafu. Taj barmen Riccardo je inače zaista pljunuti Matteo i kada sam ga ugledao, skoro sam se pretvorio u gromadu leda ili soli i mislim da nekoliko trenutaka moje srce nije pumpalo krv a da je moj mozak imao blokirane sve sinapse.

Od tada više ne pišem eseje o Celanovim radostima i patnjama, o ironičnom Enzensbergeru, o izvanrednom Johnsonu, koje ionako niko ne čita, iako svi imaju samo reči hvale o njima, odnosno o onima koje sam napisao i objavio u stručnoj periodici. Kao da ih ne poznajem, sve njih, sve vas, kao da nisam realan u procenama. Znam ja jako dobro. Studentima su moji radovi dosadni, oni iz mladosti možda i mogu da im budu neko polazište za dalje razmišljanje, za dalje istraživanje, ali ovi koje sam napisao nakon što sam prešao pedesetu samo su ponavljanje, razvlačenje već rečenog pod plaštom novog. Moje kolege imaju pametnija posla nego da čitaju radove svog emeritusa. I dobro je što je tako, inače bi mi bilo teško da svaki dan sedim u kafiću, posmatram goste, pravim se dokon, a u stvari iz dana u dan sve napetije očekujem da Riccardo konačno započne razgovor o onoj nedelji pre podne kada smo obojica dobro raspoloženi krenuli iz planinarske kućice. Interesuje me da li je slučajnost ili nesmotrenost bila pogubna za njega, a mogla je biti i za mene da nisam imao sreće, odnosno da nisam jako dobro poznao severni greben vrha Roccia forte... Moj udeo u tragediji je bila lakomisenost, čini mi se, a ne kalkulacija da Matteo neće dobro proceniti poroznost stene. Mada je to bilo tako davno da i razmišljanje o godinama koje su prošle od tada izaziva konfuziju.

To je sve što mi je profesor Dalla Neve ispričao pre dve nedelje. Ne, nikakav nagoveštaj samoubistva nisam osetio u njegovim rečenicama, izgledao mi je pun elana, rečenice su samo tako tekle, kuljale iz njega. Bilo bi mi drago ako sam barem nekim detaljem uspeo da vam pomognem u rasvetljavanju ove tragedije. Kažete, sahrana će biti u utorak, nedelju dana nakon što je profesor pao u Arno? Mogu li sada da idem?

Momenat

Alenu Bešiću

Ne samo da mi je Lorenzo pre nekoliko meseci potvrdio ono što sam čuo od Elene, nego je i dopunio Simonovu priču od prošle godine. Imam utisak da su od tada mnogi detalji nažalost nepovratno izbledeli, a da je sam događaj zbog novonastale situacije izgubio na mogućem efektu iznenađenja i zagonetnosti.

Sve troje se slažu da je Sofija tog kasnoseptembarskog prepodneva ustala od radnog stola kako bi pogledala kroz prozor jer joj se učinilo da je počeo pljusak. Ili je on počeo dok je ona posmatrala pučinu i nemirno more? Beli zamak Miramare – koji se izvija iznad plavog mora kao nekakvim čudom skamenjena sirena – iz njenog stana se nažalost ne vidi, kao što se uostalom ni legendarni zamak Duino ne može videti iz njenog stana, iako ovaj drugi nikako ne bi mogao biti vidljiv jer ne samo da je mnogo dalje, nego i ne leži na obali plave Adrije, pa je dakle bilo izlišno očekivati da će spomenuti da je castello Miramare videla ili nije pre, odnosno za

vreme pljuska. Da je njen šestosoban stan drugačije pozicioniran u odnosu na pučinu, mogla je u svojoj detaljnoj pripovesti tokom božićne večere u krugu svojih najmilijih (sinovi, unuci i snaje) da nadahnu-to opiše arhitektonski beli biser iznad uskomešanog sivomodrog mora vešto utkavši u nju i svoje emotivno stanje i misli – koje joj nisu davale mira, koje su je ili mučile kao zujanje komaraca u mraku ili je nadahnjivale kao ostarele ljubavnike nedostižni mladalački plamen ili je ispunjavale nezadovoljstvom zbog knjige čiji rok predaje izdavaču ona odlaže već godinama i svaki put obeća da će do novog roka knjiga svakako i sigurno biti gotova, jer joj fali samo još malo, nekoliko rečenica takoreći, ona već i vidi poslednje rečenice svog predgovora, odnosno pogovora, međutim i ta izvesna budućnost, koju ona izvanredno umešno skicira pred očima izdavača i koja je praktično uvek nadohvat ruke jer se ima utisak da će se opipati ako se ispruži ruka u njenom pravcu (a u kom pravcu je budućnost?), svaki put bi ostajala ipak samo budućnost, nešto nedefinisano i nesigurno – ili da jednostavno i bez ustezanja izjavi da se on zbog guste kiše uopšte nije dao ni nazreti s njenog prozora. Ustala je zamišljena od stola i ostavila dopola konzumiranu cigaretu u prepunoj pepeljari. Cigaretu je na njenom rubu balansirala dve-tri sekunde, a onda se skotrljala na štos uredno složenih listova hartije pored ekrana kom-

pjuteru. Sofija to nije primetila zaustavivši se pred prozorom kroz koji je posmatrala pljusak nošen vetrom. Izgledalo je kao da su se morski talasi preselili u više sfere, u visinu njenih prozora. Približavali su se, udaljavali. Skoro ju je bilo uljuljkalo to ritmično disanje prirode kada je osetila miris gorećeg papira. Trgla se, zavikala *upomoć (aiuto, aiuto)* iako je bila sama-samcata u celom stanu. (Muž pokojnik, sinovi odavno odsutni.) Jednim jedinim skokom našla se pred pisaćim stolom, zgrabila hrpu hartije s koje se vijugao dim i tresnula je zajedno s dogorelom cigaretom o mermerni pod. Strgla je s ramena pulover pokojnog muža i bacila ga na hartiju koja je baš u tom trenutku krenula da se rasplamsava. Sofija ju je gazila levom nogom u tamnoplavoj antilop čizmi kroz zeleni, istrošeni džemper. Skakutala je oko te hrpe i šutala je kao da je u pitanju nekakav magijski ples koji je počeo da joj se dopada, ispričala je kasnije. Kada se uverila da je vatra ugašena, iz nje je provalio smeh olakšanja koji je kulminirao u suvom pušačkom kašlju. Tresući se, prišla je prozoru i širom ga otvorila. Zapahnuo ju je hladan morski vazduh koji joj je presekao kašalj. Čula je jasno kako joj pluća hripaju (polu kilograma sasušene krljušti u ružičastoj plastičnoj kesi) i stresla se. Požurila je do garderobera po svoj džemper i kada se vratila u radnu sobu, u studio, kako ga je zvala, zatvorila je prozor i sela u fotelju. Pepeo, delovi nagorele hartije koji su

ležali uz vatrom načeti pulover bili su ružan prizor na sivkastobelom podu, ali to je nije nateralo da zaplače. Ili možda ipak jeste? Čini mi se da se i ovo sećanje zbog ostalih dveju verzija prikazuje kao jedna mala i nevažna neusaglašenost u trima isповestima, a za koju verujem da se ipak može zanemariti, baš kao i druge koje shodno tome nisam imao i nemam razloga da spominjem u svom daljem izveštaju. Muževljev džemper, rezultat njihovog boravka u Beču tokom izuzetno hladnog i snegom raskošnog Božića 1987. godine (da li ga se neko još seća?), podsetio ju je na vreme bezbrižnosti i radosti. Prošlost, kao poluprazna tegla sa skorelom marmeladom. Tragovi radosti i bola, nerazlučivo koje su koji. *Schmerz, Schmerz, aber süsser*. Kakav apsurd, pomislila je po ko zna koji put i zapalila novu cigaretu. Claudio nije voleo što je pušila, ubijala se, kako je govorio, svakim dimom udahnutim u pluća, a on je, eto, izdahnuo pre nje, iako nikada nije pušio. Čaša crnog vina, ponekad viski nakon večere bili su jedina devijacija u njegovoj opštoj tendenciji ka asketizmu. Redovno je odlazio na planinarenje i nikakvi vremenski uslovi ga u tome nisu mogli zaustaviti, baš kao ni u jedrenju i ribolovu. Kada i kako je uspeo uz sve to da ostavi iza sebe toliku količinu napisanih i objavljenih akademskih tekstova o srednjovekovnim tajnim društvima i renesansnoj magiji, nije joj jasno ni danas, petnaest godina nakon njegove smrti. Navodno, između

dijagnoze i čitulje nije prošlo mnogo vremena. Sofija uporno govori o infarktu, drugi kažu da je u pitanju bila banalna posekotina na članku desne noge prilikom planinarenja kojoj se nije posvetilo dovoljno pažnje, a treći me pomoću suptilnih aluzija navode na drugačiji i najverovatniji uzrok smrti. (Enigma mi je zašto postoji toliko verzija kada je rezultat isti. Ko se i od čega štiti? Šta se ne želi, odnosno želi ostaviti za budućnost – koja će svakako i neminovno i sama postati prošlost – i zašto?) Očigledno je percepcija razloga i vremena pred užasom smrti izvitoperena. U tuzi, u traumi, vreme postaje istovremeno i važno i nevažno. I ima ga i nema. Bilo ovako ili onako, praktično nisu stigli ni da se oproste jedno od drugog. A da li se i ima reći nešto pred poslednjom i konačnom stanicom? Reči postanu nemoguće i nepotrebne. Sve zvuči izvanredno glupo pred smrću. Da li je bolje bez reči ili nije i kome je bolje, kome lakše? Povukla je još jedan dim i prišla ponovo prozoru. Pitanje s kojim je često odlazila na spavanje *Ko će ostati?* dobilo je u njoj konačan odgovor. Kiša je bila stala, izgledalo je. Ali vetar nije, pa se zatalasano more nesmanjenim intenzitetom obrušavalo na kameni mol koji se nalazio na možda dve stotine metara od njene zgrade. I u tom trenutku Sofiju je skoro paralisao kratak, ali intenzivan blesak s pučine. Kao da je neko ili nešto na momenat uperilo u nju hiljade reflektora. Nikada nije ni videla ni

iskusila ništa slično u životu. Ostala je na nogama iako je zbog talasa svetlosti koji ju je zapljusnuo imala osećaj da je na trenutak izgubila ravnotežu. Upalila je novu cigaretu, pa je odmah ugasila u pepeljari na stočiću uz prozor. Posmatrala je uzbuđeno i znatiželjno pučinu. Strah, neizvesnost, nisu je mučili, ispričaće nam jedne večeri. Sada već iz dugogodišnje navike palila je cigarete koje su dogorevale a da nije nijedan pošten dim povukla, ali blesak se nije ponovio. Imala je utisak da je on bio namenjen samo njoj, da se ticao samo nje, mada su ga mogli videti mnogi, pretpostavila je sa žaljenjem. Bolna zagonetka kojoj nije dorasla, rekla je nakon jedne svečane večere pred Novu godinu.

Lorenzo, njen mlađi sin, čiji mobilni nije bio isključen, imao je vrlo jednostavno objašnjenje da je to bila obična munja (*fulgur vulgaris*) koju je ona u svojoj emotivnoj i mentalnoj napregnutosti zbog pisanja predgovora i pogovora za knjigu neobjavljene, pa dakle i javnosti nepoznate svakodnevnog višegodišnje korespondencije između Sveva i Rilkea, doživela tako sveprožimajuću i sveprisutnu. (Sve njihove partije šaha završavale su se pat pozicijom i to je obojicu mučilo više nego da su izgubili partiju. Pisma su im u toj višegodišnjoj intenzivnoj prepisci bila izuzetno sažeta, bez nepotrebnih opisa i metafora, ispričala je Sofija, dok je mišljenje njenog mlađeg sina bilo da je korespondencija bila izuzetno

monotona. Sadržavala su samo po jedno slovo i broj poteza koji je bio povučen na šahovskoj tabli.) Iz udaljenog Amsterdama on ništa drugo nije mogao da joj kaže. Osim toga majka ga je pozvala između dve nastavne jedinice i on nije želeo da se previše udubi u njenu priču, morao je da se koncentriše na svoje studente. Iako je pretpostavio da joj se zdravstveno ništa nije desilo, skoro joj je naredio da pozove svog kućnog lekara (Dott. Massimiliano Greco) i zamoli ga da svrati i pregleda je, što je ona naravno odmah odbacila kao nepotrebno bacanje para. A vremena da ode u njegovu ordinaciju nema. I tačka. Njegov predlog na kraju razgovora da se čuju uveče preko skajpa i o svemu ponovo razgovaraju ona je s radošću (kao svaki put uostalom) prihvatila. Lorenzo joj je međutim i tada i te iste večeri prećutao da je i on video i iskusio, bio je uveren, isti blesak samo hiljadu trista dvadeset i osam kilometara severnije od nje. Stajao je u svom kabinetu uz prozor na trećem spratu Fakulteta za germanistiku zadubljen u monumentalnu lavu reči romana *Moje jučerašnje smrti* kada je nenadano jak blesak osvetlio celu prostoriju i naravno tekst koji je on upravo čitao kako bi se odmorio od prvog bloka časova o Fingerovim prvim proznim radovima i pripremio za drugi blok o motivu frustriranog umetnika u romanima Tiberija Berninija, kakvim se i sâm osećao, iako to nikome ne bi priznao. Jer u čemu je on bio umetnik?

Uspešan umetnik? Možda jedino u fijasku. U neprekidnom i neizbežnom fijasku kakvim je doživljavao svoj život. (Bez obzira na Fortunu koja ga je pratila kao astma, na srećnu porodicu i posao koji mu je pružao dovoljno slobodnog vremena i prostora za opsesivni književni hobi pisanja haikua o zagađenju i prljavštini, jer samo haiku neće i sâm postati prljav i kontaminiran svetom, on se u najskrivenijem i najzabačenijem uglu svog bića, koje je bilo i najveće i najpresudnije od svih ostalih, osećao kao *Untergeher*.) Njemu su se u tom blesku jasno i neizbrisivo urezale u pamćenje rečenice koje je u tom trenutku čitao *Iz mog detinjstva koje u suštini ne pamtim ne izranja ništa drugo do hladnoća i bezobzirnost mojih takozvanih telesnih roditelja. U toj nepreglednoj tami detinjstva osećam još i dan-danas njihovu perverznu neosetljivost i hladnoću koju su držali u tajnosti od svih drugih, koju su neprestano kamuflirali ovim ili onim i koju su negovali na najperverzniji mogući način kao nešto najvrednije u sebi samima. Bili su savršeni glumci, to sada znam. Svi koji su ih poznavali mislili su da su oni izvanredni roditelji, primer kakav se retko sreće, ali su bili samo moji dželatari. Moj život u podrumu bio je podnošljiv samo kada su oni pijani ležali u jednoj od šezdeset i sedam soba svoje „izuzetno i iznad proseka prijatne i čudesno lepe kućice“ i hrkali i prdeli. Nije da sam ja patio i za jednim od njih, meni je i u podrumu bilo izuzetno prijatno kada*

njih ne bi bilo u blizini, kada bi bili na jednom od putovanja na kojima su obilazili svoje nekretnine raštrkane po celom svetu. Često mislimo da su stravična i užasna stvorenja moguća samo na filmskom platnu, ali je stvarnost mnogo stravičnija i užasnija jer se najstravičnija i najužasnija stvorenja nalaze u našem uskom, u našem najužem porodičnom krugu... koje nisu bile ništa drugačije ili manje proročke od drugih rečenica u tom mračnom romanu. Lorenzo je uplašeno odskočio od prozora očekujući i zvuk eksplozije, ali je umesto nje čuo uobičajenu poznatu vrevu prepodnevnog grada i brektanje brodića koji se udaljavao jednim od obližnjih kanala. Kao da se iznenada uzdignut preteći talas najednom spustio bez snage, pokunjen bez razloga, ne ostavivši iza sebe nikakav zvuk koji bi ostao da pluta na sivoj tekućini sećanja. Izgubio se na nepreglednoj površini vremena i prostora bez ikakvog traga. Lorenzu je postala jasna komičnost situacije, video se kao da je bio izašao iz sopstvenog tela: svetlost prodire kroz prozor i ispunjava prostoriju na trenutak i muškarac u tom istom momentu odskaka od prozora u stranu kao oparen. Bilo mu je drago da tome niko drugi nije prisustvovao jer bi ga stid i neprijatnost zbog takve reakcije sputale da posveti potrebno vreme odgovarajućom maksimalnom koncentracijom daljem opažanju događanja nakon nesvakidašnjeg fleša. Pomislio je da telefonira svojoj supruzi Eleni

i ispriča joj šta je video, ali nije. Prvo, morao bi joj spomenuti da je u tom trenutku čitao *Moje jučerašnje smrti*, svog iznad svega omiljenog pisca, a ona nije imala razumevanja za njegovu, kako je govorila, patološku ljubav prema tom bolesnom skribomanu i u vezi s njim bi verovatno ponovila rečenicu koju mu je svaki put govorila da su skoro svi iz te zemlje ekstremno i patološki bolesni na ovaj ili onaj način, što on naravno nikako nije mogao da prihvati kao zdravorazumski argument, nego samo kao provokaciju i nagoveštaj njenog nezadovoljstva, možda čak i u vezi s njim, a da mu uzrok nije bio jasan. Naravno, mogao je da preskoči taj detalj s romanom ili da umesto svog skribomana spomene recimo Johnsona ili nekog trećeg, ali mu se činilo da bi svaki prećutani ili izmanipulisani detalj ozbiljno narušio lepotu i čednost same svetlosti. (Kakva bi ta svetlost bila da je u tom trenutku čitao recimo Calvina ili Gogolja ili Coetzeeja? Ista? Različita?) Drugo, Elena svakako ne bi odgovorila na njegov telefonski poziv. Rad u laboratoriji za nju je bio kao odlazak u crkvu. Spoljašnji svet je prestajao da postoji. Komunikacija s Bogom pomoću hemijskih jedinjenja bila je ono što ju je u potpunosti zaokupljalo i jedino je hitan poziv koji bi se ticao njihove jedinice Barbare mogao da je prekine u poslu. Svi pozivi su morali da idu preko njene asistentkinje koja je služila kao prvi i jedini filter. A treće i najpresudnije, šta je i mogao

da joj ispriča i koliko je to bilo važno, da li se zaista desilo ili je iznenadna svetlost plod njegove mašte, kuršlus napregnutih nerava? Lorenzo se vratio uz prozor. Posmatrao je sa zebnjom poznate krovove kuća, kruženje sedam-osam golubova na nebu severno od sebe. Sve sigurnije je osećao da je svetlost prošla kroz njega kao strela kroz srce. On je međutim nije osetio ni kao nešto preteće, ali ni kao nešto čemu bi trebalo da se neizmerno raduje. Značenje tek treba da joj otkrije, ako je uopšte imala nekakvo. Logična pitanja hoće li sada živeti kraće ili duže, hoće li ovo imati nekakve posledice po njegovu potenciju ili mentalne sposobnosti, nisu se nametala. Nije verovao da će ona imati uticaj na njegovu ljubav prema Eleni, na njegovu iznenađujuće retku kreativnost i konstantnu depresiju u koju je tonuo, a da to niko nije video, što mu je pričinjavalo zadovoljstvo, možda više to ekskluzivno saznanje od samog stanja depresije. Osmotrio je još jednom nebo. Nikakva preteća pečurka nije se bila formirala na liniji bleska, barem je on nije video, niti se blesak ponovio. Izbijanje rata nije bilo u pitanju, baš kao ni nekakav teroristički napad, zaključio je s izvesnom rezervom. *Es ist aber alles sehr merkwürdig*, rekao je u sebi. Nekoliko trenutaka kasnije zazvonio mu je mobilni. Na displeju je ugledao reč *mama*.

Dok je Elena spremala večeru, on je kontrolisao Barbarine odgovore na testu iz nemačkog. Sedeo je

za velikim kuhinjskim stolom s mačorom Ettorom u krilu, koji nije prestajao da prede. (Bio je to Barbarin mačor u stvari.) Sofijin poziv preko skajpa dobro mu je došao da ustane i oslobodi se mačka i njegove nepodnošljive emisije toplote. Prijalo mu je da prohoda po prostranoj kuhinji i ponovo saslušaja majčin izveštaj o danu koji je bio pun iznenađenja i neobjašnjivih momenata, za razliku od njenih ostalih hromatski svedenih dana. Elena se nadovezala na razgovor tek kada su poželeti laku noć njegovoj majci. Rekla mu je da se setila da joj se tokom prepodneva, baš u vreme kada su njih dvoje, Lorenzo i njegova majka, videli blesak, desilo nešto čudno u laboratoriji, na trenutak je ekran njenog kompjutera pobeleo, a odmah zatim i zasvetleo srebrnom svetlošću kao da je u pitanju bila eksplozija nekakve supernove. U prvom trenutku obuzeo ju je strah i panika da su joj se rezultati istraživanja i beleške zauvek izgubili, da će morati ponovo da uradi ispitivanja, a zatim i statistiku o procentualnoj prisutnosti molekula tradicionalnih i novih droga u gradskim kanalima. Nakon izvesnog vremena raznobojni grafički prikaz dominantnih droga ponovo se pojavio na ekranu i ona je odahnula. Prebacila je sve podatke na svoj noutbuk i uputila se iz laboratorije u zajedničku kuhinju da spremi čaj. *Backup, backup, backup*, ponavljala je. Kada je voda bučno najavljivala u starom grejaču za vodu da će uskoro proključati,

Elena je shvatila da je pripisala kuršlusu s kompjuterom simboličnu najavu za nešto što je tek trebalo da se desi, da započne. Uprkos nauci zadržala je u sebi trenutke sujeverja koji su isplivali kada je bila sama. Ipak nije se samo zbog toga odlučila da blesku prida simboliku nečeg novog. Naravno, znala je da je nepotrebno i nemoguće odabrati perspektivu iz koje možemo posmatrati događaje. Želja kako da se oni vide je nešto drugo. I ta igra samozavaravanja ponekad joj je bila potrebna kao protivteg njenom poslu. Treba posmatrati sve kao kretanje, rekla je ponovo sebi, iako je bila svesna da je kretanje iluzija. Tek kasnije, dok je sedela pred crvenim semaforom u svojim kolima na raskrsnici, primetila je tišinu koja joj je zavladala u srcu. (Osetila se kao novootkriveno nestabilno jedinjenje?) Lorenzo joj je rekao s blagim likovanjem u glasu da osim njih troje niko izgleda nije video prepodnevni blesak ili bilo šta što se može dovesti u vezu s njim. Na državnim ili privatnim medijima niko ni jednom jedinom rečju nije spomenuo nikakvu iznenadnu svetlost, a kamoli nekakav problem s internetom, kompjuterima, telefonima i električnim aparatima. Ni njegove kolege, pa čak ni studenti, nisu se ni na šta žalili tog dana, ni na kakav problem s mobilnima ili računarima, ni na kakvu iznenadnu svetlost ili čudnu munju. Čutili su ili su pričali o svemu samo o blesku ne, nastavio je da prepričava Eleni. Posmatrali su ga otvoreno ili ga

držali ispod oka. To je jasno primećivao. Osećao je kako škrguću zubima, trude se da suzbiju režanje u sebi. Elena je imala slično iskustvo iako se ono nije moglo dovesti u tako jasnoj meri u vezu s bleskom o kom su pričali Lorenzo i njegova majka. Ni u njenom okruženju, ako je sećanje ne vara, niko nije ništa slično doživeo ili spomenuo da je neko drugi tog prepodneva video ili iskusio nešto čudno. Ona je o problemu sa svojim kompjuterom porazgovarala s Godlefom, koji joj je obećao da će proveriti, ali da je najverovatnije u pitanju ekran. Ovaj događaj je čudan već sam po sebi, nastavila je Elena, i neobjašnjivo mi je zašto smo ga samo nas troje doživeli. Sumnjam da još neko postoji s istim iskustvom, ali nije isključeno. Ako i jeste, nije razglasio, nije napravio vest i događaj od toga. Podelio ga je s ukućanima i tako taj blesak bleđi nezaustavljivo. Sve je nejasniji i neverovatniji u paučini sećanja. Sve se više udaljuje od naše svakodnevice. Zaboravićemo ga, lako kao nesanjani san, kao nešto što se nikada nije dogodilo, kao jedinjenje koje se teoretski gledano moglo ostvariti, rekla je pre nego što je na sto stavila činiju u kojoj su se pušili tek ocedeni brokoli i krompir.

Zajedno provedeni praznici u decembru kod Sofije pružili su im mogućnost da se prisete tog njima neobjašnjivog događaja koji je za svakog od njih poprimio drugačiju važnost. (Događaj kao ogledalo u kom se prepoznajemo?) Za vreme večere Sofija je

pokrenula priču o tom septembarskom danu i tada se na njihovo veliko čuđenje u razgovor uključio Elenin stariji brat, Simone. On je takođe bio svedok bleska, izjavio im je uz jedva vidljiv pobednički smeh. Postoji dakle i četvrta osoba sa skoro identičnim iskustvom kakvo je njihovo i to menja čitavu priču i njihovo verovanje u odabranost. (Takve ideje pružaju lažnu utehu i nadu, s kojima je ipak lakše probijati se kroz blato i pustinju, vidi to on.) Ako ništa drugo, pojam odabranih proširio se s njim, hteli to oni ili ne, rekao im je kao uvod u svoju priču.

Simone je bio stacioniran u Palermu, sa činom kapetana, u Odeljenju protiv organizovanog kriminala i to već nekoliko godina na svoju izričitu želju. Njegova tvrdoglavost da ne traži prekomandu, na koju je imao pravo, u svakom članu njegove porodice, kao i u porodici njegove supruge Viviane iz Parme, izazivala je negodovanje, brigu, sumnju i ljubomoru. On je bio svakodnevno izložen opasnosti da bude ubijen i samo je njemu to odgovaralo kao način života. Jednom prilikom prošle godine Simone mi je tvrdio da je njegov brak uprkos razdvojenosti i retkim viđanjima funkcionisao bolje nego mnogi drugi. Skrenuo sam pogled prema njegovoj ženi dok sam prinosio šoljicu kafe svojim ispucalim usnama, ali se njegova Viviana baš u tom trenutku nagnula nad svoju tašnu da potraži mobilni i ja joj nisam

mogao videti lice iako sam bio veoma znatiželjan i to ne samo zbog izveštaja.

Simone je bio na dužnosti tog kasnoseptembarskog dana (četvrtak) u blizini jednog neimenovanog sela na Siciliji. Mimetizovan i naoružan ležao je nedaleko od svog kolege Giannija koji se kao zmijski ugnezdio između dve stene stopivši se s njima. Dogledima su posmatrali udaljenu usamljenu seosku kuću u pustoj dolinici, okruženu vekovnim maslinama. Kuća je izgledala napuštena i oronula. Okviri prozora bili su celi, ali je polupano staklo ležalo na suvoj zemlji kao nepostavljena zagonetka. Dve-tri sedmice ranije DIA u Palermu dobila je, mada bi bilo tačnije reći da ju je uhvatila u letu, informaciju da se jedan od traženih bosova skriva u jednom selu nedaleko od grada. Da je u prisluškivanoj konverzaciji jasno izgovoreno ime glavnog bosa, da razgovor nije bio kodifikovan, izazvalo je čuđenje u Odeljenju za operaciju, ali su odlučili da ipak provere: posmatraju i osluškuju. Izvan jednog od sela primetili su nesvakidašnje gust saobraćaj na jednom zabačenom i zbog rupa teško prohodnom putu. U pravilnim i kratkim vremenskim razmacima do kuće koju su Simone i Gianni posmatrali stizali su automobili u kojima je bio samo vozač. Bili su to uglavnom muškarci u godinama, poneka žena srednjih godina. Zaustavljali bi se pred kućom i izlazili iz kola kao da ih neko u njoj očekuje. Ulazili

bi odlučno i žurno u nju. Posle nekoliko minuta vraćali bi se do kola koja su velikom brzinom odlazila. Nije izgledalo da pri ulasku u kuću nose sa sobom hranu ili nekakve predmete, niti su izlazili iz nje noseći nekakav uočljiv predmet. Kuću su odmah počeli osmatrati dvadeset četiri sata dnevno i noću je posmatranje bilo mnogo jednostavnije. Zvezdano nebo bi ih zavodilo i bilo je teško zaustaviti se pred Mlečnim putem. Tokom dana je vrelina sunca bila nepodnošljiva. Zbog toga se nisu razočarali kada su uvideli nameštajku, kuća nije služila ni kao sklonište, ni kao poštansko sanduče. U njoj nikoga nisu našli i niko nikome nije ostavljao poruke. Poruka je bila namenjena njima, policiji i državi. Vukli su ih za nos i smejali im se u svojim pravim skrovištima.

Drugog ili trećeg dana misije posmatranja i praćenja događanja oko napuštene kuće, kada je sunce počelo nemilosrdno da prži tlo oko njih, Simona je zaslepio blesak apsolutne svetlosti iz pravca kuće. Kao da je svet eksplodirao, u najgorem slučaju, ili kao da se Mesija konačno pojavio, u najboljem slučaju. On se mahinalno mašio za pištolj, ali se Gianni već stvorio uz njega i blokirao mu ruku. *Che cazzo fai?* upitao ga je besno. Hoćeš celu akciju da upropastiš? Simone ga je začuđeno pogledao i posle nekoliko sekundi rekao mu da je zaspao na trenutak, oammljen vrućinom, pa se trgnuo iz sna i refleksno krenuo da vadi pištolj iz futrole. Sada se već rasanio i

razbudio. Akcija nije u opasnosti, prošaputao je smireno Gianniju. Prećutao mu je da je video blesak. Mogla je biti nekakva munja ili eksplozija, razmišljao je. Ako Gianni nije rekao ništa, onda on ili nije video ništa ili ne želi da mu to kaže iz istog razloga zbog kojeg on sam prećutkuje taj cunami svetlosti. A možda je i bolje da ne kaže ništa jer se događaj koji bi morao potanko opisati može na razne načine protumačiti, a oni ne moraju da budu u njegovu korist. Zbog toga nikome nije ispričao ništa sve do večere na kojoj se poveo razgovor o talasu svetlosti koji ih je sve poklopio i ostavio istim. Svet i događaji u njemu banalniji su nego što verujemo i znamo. Koliko sutra, probudićemo se ujutro i nećemo se sećati ni bleska, niti ijednog pitanja koje je on izazvao u nama, prepričao mi je Simone šta im je na kraju rekao prošlog Božića.

Ja od juče znam da se u svemu prevario.

Između filmova

Rekla mi je.

Mamica me pušta da gledam filmove. Kada sam dobra devojčica. Kada zaslužim. Petar ne može. Ni kada je dobar i sve pojede iz tanjira. On mora da spava. Još je mali. Kada mamica ima noćnu smenu, gledam filmove dok se ne vrati s posla i onda sam ujutro umorna. Ne ide mi se u školu. Pravim se kao da mi nije ništa, fol, spavala sam, a nisam. Često joj kažem da sam rano otišla da spavam. Nije da baš moram da je lažem, ali moram da čuvam Petra. Ako zaspim, mogu da ga ne čujem ako mu nije dobro i šta ću onda? Znam da nikada ne bi trebalo da kažem mamici da mi se ne ide u školu i da bih rado ostala da spavam. Ali ponekad sam jako umorna i moram da zaboravim sve što sam videla u filmovima. Uvek se nadam da će se smilovati i napisati mi opravdanje. Tako bih volela da budem jedan dan sama kod kuće. Osim toga, deda mi je milion puta rekao da uvek moram govoriti istinu. Mamica me svaki put ošamari i kaže mi da ne budem šašava. Moram u školu.

Mamica je stalno nervozna, mnogo radi. Nema vremena ni za šta. Deda mi je rekao da mamica ne može da oprostí tati što ju je ostavio. Što nas je ostavio. Rekao mi je i da je hteo da je vodi lekaru, ali mamica neće, kaže da je sve u redu. Pitala sam baku da li deda govori istinu, a ona mi je rekla da ću razumeti kada odrastem. Ja mislim da ni baka ne zna da li deda govori istinu. Svaki put kada nešto ne zna, ona mi kaže da ću to razumeti kada odrastem. Mamica ponekad smrdi na vinjak. Kada joj to kažem, mamica se glasno smeje i mrmlija kroz smeh da je to samo sredstvo za čišćenje koje koriste u bolnici. Ali ja ne izmišljam i ne volim kada me mamica laže. A najviše je ne volim kada me tuče. Dobro je što Petra ne dira. On je još mali. Krvi bih joj se napila da ga pipne, iako mi je krv odvratna. Mamica ima često crvene oči jer plače. Kada uđem u kuhinju, mamica se okrene da je ne vidim i kaže, kao da nije primetila da sam ušla, kao da me ne vidi, *Ju, što je ljut ovaj luk*. Ali ja znam da to nije od luka. To je zbog tate. Mamica radi u bolnici i svi je zovu zlatna Branka. Ne znam zašto. Mamica ima crnu kosu. Ponekad je ofarba u boju šargarepe i onda mi uopšte nije lepa. Petru je svejedno, on i tada više za njom *mama, mama*. Na kraju ja moram da ga podignem u naručje, hranim ga, menjam mu pelene. A mamica je definitivno najružnija kada me tuče. Smrdi na vinjak i lice joj je kao kod čudovišta u onom filmu o ču-

dovištu iz močvare. Ali mamica nikada ne dira mog brata Petra. Kaže još je mali. I zbog toga je volim.

Detektiv Džon Boston ulazi u malu sobu i seda na stolicu. Mislim da mu je to kancelarija, uvek je ista. Mnogo je papira svuda i ima jedna pisaća mašina. U to vreme još nisu imali kompjutere, rekao mi je deda. Detektiv Boston diže noge na sto. Onda skida smešan šešir sa glave i baca ga na dvosed pun novina. Lepši je od tate na slikama. Neko kuca na vrata i on vikne *Kam in!* Onda ulazi jedna mlada žena obučena u crni komplet. Na glavi ima šeširić sa kog joj na lice pada mrežica. Jako je lepa. I ja ću kada porastem imati mrežicu na šeširiću. I biću lepa. Ona kaže da je neko prati. Detektiv Boston kaže *Dont vori!* Žena mu se nasmeši i ode. Detektiv Boston stavlja šešir na glavu i odlazi do svojih kola. On se vozi ulicama sve dok ne padne mrak. Gleda levo-desno. Priča sa sumnjivim tipovima u polumraku kafana i radnjica. Neki su stvarno gadni. Jedan crnac hoće da pobegne kada ga ugleda, ali detektiv Džon Boston je brz. Koči, iskače iz kola i stiže ga. Udara mu šamare i viče mu *telmi, telmi!* A crnac ga gleda velikim očima i odmahuje glavom. Jako je smešno. Dedi sam pričala da bih i ja da se vozim celog dana po gradu umesto da idem u školu i on mi se smejaao. Samo, deda nema tako bele zube kao taj crnac, u stvari deda i nema zube, nego protezu. Rekao mi je da moram prvo da završim

škole i porastem da bih mogla da vozim kola. Sada deda ne mogu ništa da kažem. Deda je umro prošlog leta. Jako sam plakala kada su nam javili iz bolnice, mamica nije plakala. Kada sam je pitala zašto ne plače, rekla mi je da ona za skotovima ne plače. Detektiv Boston bi joj sigurno udario šljagu. On je jako pravedan i svakom udari po koju. Na kraju filma žena sa crnim šeširićem je srećna i daje novac Džonu Bostonu. Razumem da mu kaže *Diner tunajt*, ali on odmahuje glavom i kaže *Nekst tajm mem*. Ja vidim da je ona tužna. Žene su uvek tužne jer je Džon Boston zaljubljen u jednu plavušu koja neće da ostavi svog debelog muža koji ima jahtu. Oni se voze po moru ceo dan, ne moraju da rade.

Mamica me je najviše tukla kada sam dobila prvu menstruaciju. U stvari, nisam je još dobila. Samo je izgledalo tako. Imala sam crvenu fleku na gaćicama od tempere koju je Petar istisnuo na stolicu, a ja sela u nju. Siktala je *Sada ćeš me i ti ostaviti*. Na batine sam navikla. I na to da me ne voli. Ali je siktala zbog nečega što ja nisam mogla da uradim. Ne bez Petra. Petar ne može da ostane sam s mamicom. Mamica je luda. Sto posto. Jako je se bojim ponekad. Često mislim da ću se upiškiti ako me još jednom udari. To sam rekla i učiteljici pa me je odvela kod Tamare, našeg školskog psihologa. Ali njoj ništa nisam htela da kažem. Imala je kosu boje šargarepe.

Tata živi daleko, kaže mamica. Čak u Australiji. Šalje pare i igračke. Volela bih da mi pošalje kengura, a ne igračke koje vidim u svakoj prodavnici. Ne mislim na pravog kengura, nego na plišanog ili tako. Može i koala, ali onako lepa. Mamica kaže da je on jedno veliko sranje od čoveka. I da nas ne voli. Mamica kaže da tata ima grižu savesti pa nam zbog toga šalje igračke. Ja nemam grižu savesti, ja volim svog tatu iako je on daleko. Ne znam tačno u kom gradu živi, mamica neće da mi kaže, a na poklonima nema adrese. Australija ima mnogo gradova. Videla sam u atlasu. U nekima žive Aboridžini, to su ljudi koji su bili tamo pre nego što su se belci naselili. Oni imaju široke noseve i sviraju u dugačke trube. Mislim da su moćni. Imaju jedan specijalan štap koji ne možeš da izgubiš jer ti se uvek vrati kada ga baciš. Zove se bumerang. Mamici ponekad zvoni telefon i ona onda viče *Halo, halo* i onda kaže *Pogrešan broj*. Ponekad je čujem da kaže *Ne može, rekla sam ti. Nemoj da zoveš, kretenu jedan. Upropastio si mi život*. Ja onda znam da je to bio tata i srećna sam.

Jednom je Džon Boston bio ranjen. Išao je mračnom ulicom kada je iz jednih kola neko pucao na njega. Detektiv Džon Boston pao je na pločnik i ja sam se jako uplašila. Viknula sam *O, ne!* i još više se uplašila da sam probudila Petra, ali nisam pa mi je laknulo. Detektiv Boston je bio dugo u bolnici. Dolazili su mu u posetu njegovi prijatelji i simpatije.

On se ponekad pravio da spava i onda bi one otišle. To mi se dopalo kao fazon. U bolnici mu je bilo dosadno i jedne noći se iskrao i pobegao u svoju kancelariju. Rana mu nije još zarasla i napravila je veliku tamnu fleku na beloj košulji. Ali ga je bilo baš briga. Uzeo je svoj pištolj i otišao u grad. Uspeo je na kraju serije da nađe ubicu koji je bio pucao na njega. Mislim da je tog ubicu verovatno platio onaj debeli mister Švarc u čiju ženu je Boston zaljubljen. Mislila sam da će i deda izaći iz bolnice, kao detektiv Boston. I deda se dosađivao u bolnici i hrana mu je bila odvratna. *Ovo su splačine*, govorio je mamac, pa mu je baka donosila hranu. Ne znam zašto je baka počela da mi govori da je sirotica, a ja njeno „pile siroto”. Ne volim kada se neko upišljivi, jer deda nije bio takav.

Sinoć sam čula buku u mamicinoj sobi i uplašila sam se. Bila sam zaspala na trosedu ispred uključenog televizora bez tona jer sam mislila da ću čuti mamicu na stepenicama kada se bude vraćala s posla. Bilo me je strah da se vratila i da je nisam čula i da će me prebiti što me je našla da spavam pred televizorom.

Onda sam pomislila da je neki lopov ušao kroz prozor u mamicinu sobu. Čini mi se da sam se toga manje bojala. Sačekala sam još nekoliko trenutaka, srce mi je kucalo u grlu, ali ništa se više nije čulo iz sobe. Svetlo je bilo upaljeno, to sam jasno videla ispod

vrata. Žuta linija. Ni lepa, ni ružna. Palo mi je na pamet da sam ja možda bila ostavila upaljeno svetlo, ali ja ne volim da idem u mamicinu sobu. Uvek je tamna. Čak i kada je upaljeno svetlo. Onda sam rekla sebi da moram biti hrabra kao detektiv Boston i otišla sam da provirim kroz ključaonicu. Ništa nisam videla. Crveni zid. Žutu sliku s plavim krugovima, zelene listove puzavice. Onda sam naglo otvorila vrata i ugledala sam mamicu na podu. Iz glave joj je curila krv. Mislim da me je mamica gledala. Podigla je ruku jako sporo. Ja sam onda hitro zatvorila vrata. Otišla sam do troseda. Na televizoru je počinjao film. Velika kapija se otvorila i videla se napuštena kuća. Samo se tog početka sećam. Ujutro nisam otišla u školu. Bila sam sve vreme s Petrom. Igrali smo se ceo dan. Nijednom nije pitao gde je mamica. Kada smo izašli na ulicu da kupimo mleko, videla sam jednog policajca i rekla mu da mamica ne izlazi iz sobe. Onda su došli drugi policajci, pa hitna pomoć. Uveče nam je baka spremila kajganu i mogli smo da gledamo te-ve dok nismo zaspali.

Rekla mi je.

Gospodin Vargas

Petru Matoviću

Tih godina živeo sam sa svojom drugom suprugom u Budimu, u blizini Dunava, na trećem spratu zgrade čiji je mermerni enterijer podsećao na vreme koje sam poznao samo iz knjiga.

Prozori stana gledali su na prometan bulevar i često bi me izjutra budili izduvni gasovi automobila i kamiona koji su se sporo kretali u sve četiri trake. Jedino su žuti tramvaji na sredini, između nepomičnih vozila, uz veliku buku i tresak metronomski tačno prolazili prema Margitinom mostu, pa preko njega ulazili u svetlu Peštu ili se, pak, penjali do Trga Moskva koji se nalazio nekoliko stanica dalje od nas. Moja supruga je tvrdila da umišljam i da smog nije ulazio u spavaću sobu.

Obično bih tada ustajao da nam spremim kafu u kuhinji, na suprotnom kraju stana, s prozorom koji je gledao na prostrani vrt. U njoj se nije čulo ništa od jutarnje vreve niti su izduvni gasovi dizelmotora iritirali sluzokožu nozdrva. Mislim da sam tada ponovo pokušao da se odviknem od duvana. Međutim, kafa i mir bili su preveliko iskušenje. Nisam

bio spreman da drugačije započnem dan, iako to nisam hteo da priznam. Ponekad mi je griža savesti što skoro svakodnevno kršim samom sebi zadatu reč da ću ostaviti duvan kvarila početak dana. Rvao sam se bez izgleda da ubrzo iznesem potrebnu pobedu.

Jedini razlog zbog kog sam odmah zavoleo taj stan od preko sto kvadratnih metara bio je francuski prozor u dnevnoj sobi s pogledom na ulicu i na susedne zgrade koje su izgledale imperijalno i istovremeno zloslutno. *Stan je seksi*, rekla je moja druga supruga agentu koji nam pokazivao stan. *I meni se sviđa*, rekao sam. *Uzimamo ga*.

Voleo sam da ležim na trosedu, bez obzira na to da li sam u stanu bio sâm ili je i moja supruga bila tu, i posmatram zgrade preko puta, sive i nešto bleđe sive i jednu čudno tamnozelenu zgradu. Vreme njihove gradnje verovatno je bilo pre Prvog svetskog rata, kada je još izgledalo da je Monarhija osuđena na večnost. Kažem, voleo sam da ležim na tom svetlobraon pohabanom trosedu iz nekih ranih sedamdesetih godina i posmatram široko nebo iznad krova. Ne jednom mi se pri tom prijatnom razgledanju i uživanju uvek drugačijeg nebeskog pejzaža javljala misao da ležeći pred ovakvim širokim prozorom mogu umreti lako, čiste savesti, spokojno. Iako sam pokušavao da mislim na nešto drugo, ta misao se vraćala kao dosadna letnja muva. Zato mi

nije teško palo da već sledeće jeseni, s prozora novog stana, posmatram obalu Dunava i radujem se životu. Muvama nije bilo ni traga.

Prozor do našeg francuskog pripadao je manjem, možda čak jednoiposobnom stanu u kom je živeo stariji muškarac kom nisam mogao da odredim godine. Danas se pitam šta me je navelo da mislim da je jako star. Bio je proćelav, razvodnjeno plavih očiju, bez ijedne bore na licu. Iako je bio debeljuškast i onizak, nekoliko puta sam ga video da se hitro uspinje stepenicama i da pritom ne gubi dah. Bilo je nečeg mekanog u njegovoj pojavi. Ne znam, možda sam imao taj utisak jer je nosio samo bela odela. Jedino je zimi preko belog sakoa imao pohabanu debelu tamnu bundu. Čak je i leti nosio bele rukavice. A bele rukavice bile su prvo što sam video kada sam ga upoznao. Jednog jutra otvorio sam širom prozor u dnevnoj sobi, pretpostavljam da je bila nedelja jer sam samo tada to činio zbog slabog saobraćaja. Vetar je uspevao da donese miris vode sa reke. I bacivši pogled na ulicu, okrajkom desnog oka primetio sam neki pokret i okrenuo se u tom pravcu. Ruke u belim rukavicama bile su oslonjene na sims prozora. Nakašljao sam se i malo nagnuo napred. Moj komšija je stajao iza prozora u belom odelu i smešio mi se. *Dobar dan Vam želim, ja sam...*, rekao sam predstavivši mu se, na šta je on klimnuo glavom i rekao *Znam, dragi mladiću. Ja sve znam. To ne treba da*

Vas čudi. Dozvolite mi da Vam uzvratim predstavljanje. Zovem se Vargas Tibor. Zatim je skrenuo pogled s mog lica prema ulici koja je najednom bila mirna i prazna.

Iz te godine ili dve mog života u prostranom i osunčanom, ali ipak, iz nekog razloga, tamnom stanu, pamtim s izvesnom nelagodnošću još uvek dva momenta. Dešavalo se da se naš stan u različita doba dana, u roku od nekoliko sekundi, ispuni teškim mirisom dinstanog, zagorelog luka. Moja druga supruga u ovom slučaju nije govorila da umišljam. Žurno bi otvarala prozore i hitala u kupatilo da se isповраća. Ja sam bolje prolazio, nisam imao takvu mučninu. Kako je miris dospevao u naš stan iako nije postojao zajednički sistem ventilacije, bilo mi je neobjašnjivo. Na hodniku zgrade miris se nije osećao, a komšije na spratu ispod i oni na spratu iznad nas u to doba nisu kuvali i to znam jer sam proverio, išao sam lično da se uverim. Tvrdili su da se njihovi stanovi ne pune smradom zagorelog luka. Jedino je gospodin Vargas bio odsutan u to vreme, nekoliko puta sam mu kucao, zvonio na vrata, ali ga nije bilo. Moja druga supruga govorila je da je to rabota komšije Vargasa. Nekakva osveta ili izraz netrpeljivosti jer je ona bila Kineskinja. Naša odeća inače nijednom nije smrdela ni na dinstani ni na zagoreli luk.

Pamtim još kako se uveče iz Vargasovog stana čula buka kao da neko korača vukući noge. Otežale

noge sa kopitima. Prvi put kada sam čuo taj zvuk, nisam znao šta bi to moglo biti. Izgledalo je kao da neko hoda kilometrima u sobama do pred samu zoru, a svaki put kada bih upitao suprugu, ako je u tom trenutku bila u dnevnoj sobi, *Da li čuješ?*, ona bi odmahнула glavom i zaista ništa se više ne bi čulo, bez obzira na to koliko bismo dugo osluškivali. Posle nekoliko bezuspešnih pokušaja da i moja supruga čuje te teške i čudne korake iz komšijskog stana, jednom sam je probudio usred noći da bi došla u dnevnu i uverila se da mi se ne pričinjava, ali dok je posporna stajala na sredini sobe, meni je postalo jasno da će se i ovaj put ponoviti ista tišina i da će me supruga sutradan polušaljiva-poluozbiljna upitati da li te korake čujem samo u našem stanu ili ih čujem i u svojoj kancelariji.

Prošlo je skoro četrdeset godina od kada sam živeo na Magritovom bulevaru i nikada posle toga nisam osetio tako prodoran miris dinstanog luka niti sam čuo teške korake koji su mogli dolaziti i po mene. I svega ovoga se nisam setio samo zato što sam jutros stigao u Peštu. S aerodroma sam krenuo kod svojih prijatelja, familije Roczkov, i izašavši iz metroa na Trgu Blaha Lujza nisam nastavio peške do Marijine ulice, nego sam seo na tramvaj broj šest prema Trgu Moskva. Poželeo sam da se prvo provozam kroz grad, pređem preko Dunava. Vozeći se niz svoj nekadašnji bulevar, na svoje veliko čuđenje,

ugledao sam u prizemlju zgrade u kojoj sam nekad živeo s drugom suprugom kafić sav u staklu. Jedini gost u njemu bio je punačak gospodin u belom odelu. Gospodin Vargas izgledao je isto kao kada sam ga upoznao i nije mi palo na pamet da bih mogao izračunati koliko ima godina, ali sam bio uveren da je trebalo već odavno da bude na onom svetu. Video sam da posmatra tramvaj koji klizi pred njim dok je desnom rukom u beloј rukavici prinosio šoljicu kafe svojim tankim usnama. Iznenada je podigao levu ruku i mahnuo nekome kao pozdrav ili ga je pozvao k sebi. Još ne znam da li sam bio ja taj koga je ugledao u tramvaju.

Smrt u Buenos Ajresu

Vesni Goldsworthy

Pre tri nedelje u Buenos Ajresu preminuo je navodno naš poznati književnik o čijem se tačnom identitetu još nagađa.

Kako sam saznao iz bolje obavještenih krugova, nemilosrdno osoblje luksuznog i poznatog hotela Četiri zone Hada pronašlo ga je mrtvog na krevetu u njegovoj sobi na petom i jedinom spratu te zgrade. Znaci nasilne smrti za sada nisu utvrđeni, kako tvrde ti isti krugovi, iako su sarkastično primetili da je svaka smrt u suštini nasilna. Ali bilo bi čudno da neko, u ovom slučaju naš književnik, dodali su, nije ispustio svoju plemenito plamteću dušu na takvom mestu s obzirom na ime i reputaciju luksuznog lanca hotela u kom je odseo i tako dalje. Bilo kakav komentar s moje strane je verujem ovde izlišan. Obdukcija je još uvek u toku, a kako sam mogao da zaključim, nijedan od poznatih anđela nije abdicirao niti ima najave da hoće. To me je iskreno razočaralo i prvi put ispunilo sumnjom u njihove dobre namere, u njihovu egzistenciju zasnovanu na dobroti, milosrđu i bezrezervnoj moralnoj podršci.

Da li je moguće da je Rilke ipak bio u pravu, zapitao bih se da imam vremena da i o tome razmišljam. Rezultat obdukcije biće poznat odabranima. Nadam se da ću uprkos tome imati priliku da o njemu nešto saznam. Način na koji bih mogao da dođem do konačnog izveštaja o razlozima smrti našeg slavnog književnika u ovom trenutku nije jasniji od puste želje.

Pored književnikovog ohlađenog golog tela (subliminalni izveštaj govori da je imao na sebi samo šarene dokolenice, leva je bila spuštena do članka, dok je desna bila navučena do kolena, kao i *vintage* sunčane naočare sa žutim okvirom) pronađeno je i oproštajno pismo čiji sadržaj za sada nije dostupan javnosti dok se istraga ne završi. I u slučaju da nam je bilo dozvoljeno da bacimo pogled, da citiramo s njegove trideset tri rukom ispisane stranice, to ne bismo mogli učiniti jer je ono napisano na nepoznatom jeziku. Njegov rukopis je inače skoro nečitak, gust, nabijen, kao nepoznata lava, a slova su pisana kao u deteta, na momente, rekao bih. Pismo je prosleđeno kurirskom službom Katedri za komparativnu književnost i izumrle jezike na Univerzitetu u Torontu, gde se veruje da će znati o kom jeziku se radi. Nije poznato kada će stići njihov izveštaj s prevodom, ako on uopšte bude moguć. Dešifrovanje pisma bilo bi od velike pomoći za rasvetljavanje ove mračne tragedije. Ovakvi događaji su svakako

mračni bilo gde da se dese, ali u Buenos Ajresu je mrak konačan, nepomičan i beskrajan. S obzirom na to da sam maločas spomenuo da je reč o oprostajnom pismu, ne bih voleo da se pogrešno shvati da ja čvrsto verujem i tvrdim da je to jedina moguća istina, crno na belo, jer ja takođe ne znam šta je napisano u tom izgleda poslednjem tekstu, ja samo pretpostavljam da se radi o pismu, i to je jedna prosta i svakodnevna ljudska logika. Ko danas odlazi bez oprostajnog pisma, izmirenog duga prema državi, bez emocijama načičkanog pozdrava prijateljima i neprijateljima, bez gotovog testamenta i poslednjeg selfija?

Rečeno mi je da su u istragu uključeni i pripadnici specijalnog odeljenja buenosajreske policije. To su legendarno ozloglašeni članovi Odeljenja za snoviđenje i halucinaciju. Oni su na celom kontinentu strah i trepet nerešivim i nepostojećim zločinima. Gde se oni pojave, pojavi se i rešenje slučaja, hteli mi to ili ne. Pre ili kasnije. U stvari uvek se desi kasnije, kada smo i zaboravili da postoje, da su među nama, kada su postali jedan deo nas. Trava prestane da raste, kosa krene da opada autoru, a slučaj se može zatvoriti i arhivirati, pošto je sve razjašnjeno i isterano na čistac. Nakon toga nebo je ponovo bistro, azurno i transcendentalno bolno.

Bolje obavešteni krugovi su se u međuvremenu ponovo javili za glas i predložili, zakasnelo, mora se

dati, da bi bilo jednostavnije raspitati se prvo kod onih koji su poznavali samog književnika, njegovo famozno delo i rad, jer bi se tako eventualno saznalo o kom se jeziku možda radi. To bi doprinelo svakako bržem objašnjenju mnogih stvari, dalo bi nedvosmislen pravac istrazi i novinskim naslovima. Meni nije u potpunosti jasno kako pretpostavljaju da neko uopšte može biti upoznat s književnikom i njegovim višetomnim tekstovima kada nam je njegov identitet i dalje zagonetka. Njihova dedukcija je doduše ispravna – književnik proizvodi knjige ili tekstove koje je neki čitalac verovatno pročitao, ponukan njima sigurno je posetio neke od autorovih mnogobrojnih književnih večeri kojima su uglavnom uvek prisustvovali čitaoci svih starosnih dobi i socijalnog i intelektualnog nivoa – ali samo pod pretpostavkom da su premise proverene i ispravne. U ovom delikatnom momentu istrage rekao bih da sve karte ne leže još na stolu koji je prekriven tamnozelenim plišom dok je osvetljenje iznad njega prijatno i toplo zbog žutog abažura, ali ipak nedovoljno da se primete nevažni detalji.

Ne sećam se tačno kada i gde su procurile vesti, kao radioaktivna tekućina iz havarisanog kontejnera čije se mesto skladištenja zaboravilo, da je naš poznati književnik bio veliki i najverovatnije jedini poznavalac nestalih jezika najistočnijeg od svih Sibira, te da je sasvim izvesno da je pismo napisano

na jednom od tih izumrlih jezika. Naravno, ova mogućnost ne doprinosi rasvetljenju potrebnog identiteta našeg slavnog književnika. Nije li to ipak kuriozitet, napisati oprostajno pismo na mrtvom jeziku? Zakoračiti u prošlost i pre nego što se zaista neodgodljivo postane deo nje? Pitam se ko bi od naših famoznih književnika mogao biti on. Ko se uklapa u profil koji se naslućuje u liku mrtve osobe iz hotela Četiri zone Hada? Ko je od njih poznao ijedan strani jezik, a ko plemena čije jezike više niko ne govori jer su njihovi članovi izumrli ili ih zaboravili odselivši se u gradove širom bivše imperativne Imperije? (To je vrlo jasan dokaz da se jezik može ostaviti i zaboraviti kao par iznošenih čizama pored zemljanog, prašnjavog puta.) Mnoge naše književnike mogao bih da zamislim u hotelu Četiri zone Hada, ali niko mi nije dovoljno ubedljiv za takav elegantan i rafinisan salto mortale.

Pre dve večeri video sam da se iz dalekog Singapura oglasio i Miguel Federico Heinrich von Huseszyk u intervjuu za famozni svetski kasnovječernji šou *Global Dead News* u kom je tvrdio da je mrtva osoba u hotelu Četiri zone Hada njegov prijatelj, školski drug, s kojim je čak jednu godinu proveo u istoj školskoj klupi, koji ga je uvek u svemu pretekao, od prve zbirke pesama, prvog romana, preko nagrada od školskih do svetskih, pa tako i u smrti, te da se radi dakle o njihovom, a ne našem književniku i

energičnom borcu protiv zaborava. Jer celokupna njegova književnost ili, opštije rečeno, celokupna umetnost jeste borba protiv zaborava. (*Nepostojeće sećanje* naslov je jedne njegove *short story*.) Miguel Federico Heinrich se u intervjuu prepustio sećanju na svog prijatelja, koga poznaje još iz detinjstva i s kojim je ostao u vrlo bliskom kontaktu sve do pre mesec dana, kada je njegov prijatelj, a ne naš poznati književnik, iskliznuo iz komunikacije. Ta iznenadna tišina bila ga je zabrinula, ali nije bilo prvi put da se njegov prijatelj osami. Miguel Federico Heinrich je verovao da je nekakav umetnički projekat ponovo u tolikoj meri zaokupio njegovog prijatelja da je ovaj zaboravio na svet i svoje bližnje. (Nažalost, nije samo zbog istrage nemoguće sa sigurnošću obelodaniti pravi identitet pokojnika bez obzira na priču koju smo čuli. Mnogo je onih koji sada tvrde ovo ili ono. Koji koriste momenat i priliku za razne stvari. Zato apelujem da se redovi pre ovog i naravno posle ovog čitaju s rezervom.) Detinjstvo, mladost, zrelo doba i sada prijateljeva smrt. Sva ta glavna poglavlja njihovih života, a pogotovo ona našeg književnika, iako Miguel Federico Heinrich tvrdi suprotno, bila su detaljno predstavljena, pa je intervju u emisiji *Global Dead News* trajao čitava dvadeset četiri časa. Takvu neverovatnu memoriju ima Miguel Federico Heinrich! Ratovi, glad i pustošenje pratili su ih godinama, praktično od rođenja do pre

mesec dana, kada je konačno proglašen bezuslovni kraj rata svetova i gradova, žalio se u jednom momentu. Neko je doživeo tridesetogodišnji rat, neko onaj od šest godina, a oni su doživeli onaj koji se rasplamsavao tamo gde se najmanje očekivalo, žestoko i bez samilosti. Nikao bi bez najave, bez predosećanja, tu i tamo kao ogromna pečurka. Nekoliko milijardi ljudi u izbegličkim povorkama potvrđivali su budističko verovanje da ništa nije konstantno, da se sve kreće i menja. O tome Miguel nikada nije pričao sa svojim drugom. O tome obojica nikada ni reči nisu napisali u svojim višetomnim sabranim i izabranim delima. Da li je to bila vulgarna Verdrängung ili samo jednostavno nemogućnost ili neumešnost da se nađe odgovarajuća forma ili reči koje bi mogle opisati sve što su videli, doživeli, sve u čemu su učestvovali i sve što su preživeli? Ili je to bio strah da bi tako ponovo preživeli sve ispočetka? Iako je Miguel Federico Heinrich bio izrazito ubedljiv i nema razloga da ne verujemo uz izvesnu zdravorazumsku rezervu da se radi o njegovom prijatelju, o njihovom piscu, a ne o našem književniku, kako je to on više puta u intervjuu naglasio, ja isto tako ne vidim da postoji trenutno bilo kakav argument koji moramo u potpunosti da prihvatimo, a koji bi bio u suprotnosti s našim osnovnim pretpostavkama, verovanjima i željama.

Postoje žene koje povodom svega ovoga pričaju o njemu kao o labudu u izvesnim prilikama. Druge

se žale na njegovu nesavladivu impotenciju i spremne su da ispričaju detalje o njegovom katastrofalnom ljubavnom neumeću. Naravno, s obzirom na njegov još nedokazan identitet, nijednu od tih izjava ovde ne mogu da citiram. Bilo bi neumesno i neukusno. Osim toga, ne treba da zaboravimo na *privacy* još uvek živih, jer nije isključeno da neke od njegovih ljubavnica, kako tvrde, nisu bile njegove, hoću da kažem pokojnikove, ljubavnice, nego nekog drugog književnika, koji je hvala bogu još uvek živ i u punom radnom i drugom elanu.

Zaokupljen danonoćno ovim slučajem, ovom za sada nerešivom nacionalnom i svetskom enigmom, tek pre neki dan mi je palo na pamet da bi bilo prikladno podsetiti se naslova nekih njegovih knjiga, ali me je dilema između objektivnosti i subjektivnosti u tome sprečila. Osim toga, imam utisak da je u ovom trenutku nemoguće biti tačan, navesti zaista njegove naslove i uspehe, a ne nekog drugog. Teško je izbeći konfuziju za vreme tragedija, pogotovo onih mračnih. Uprkos tome pokušao sam sebe radi da napravim mogući širi izbor naših književnika i njihovih dela na osnovu ono malo podataka o identitetu pokojnika (jezik, čarape, sunčane naočari). Želeo sam da imam spreman materijal za svoj izveštaj kada se bude konačno rešila zagonetka o identitetu našeg velikog književnika. S velikim čuđenjem morao sam zaključiti da su sva dela dotične gospode

rasprodata i da ne postoje čak ni na sajtovima anti-kvarnica. S još većim čuđenjem, sa zabezegnutošću, gledao sam u ekran kompjutera na kome je rezultat pretrage u nacionalnom katalogu bio „0” ne samo za svaki naslov kog se još uvek veoma tačno sećam, nego i za svakog od mogućih kandidata (2, i slovima *dva*). Preneraženo sam morao sebi priznati da neću moći da citiram ništa jer se nema odakle citirati. Njegove kolege, pisci, što oni s bradama, što oni bez njih, što oni sa smešnim torbicama preko ramena, što oni bez njih, nažalost nisu mogli da se sete nijednog naslova njegovih knjiga niti tekstova objavljenih ne samo po svetskoj, regionalnoj, nego i po lokalnoj periodici. Svi su međutim složni u sećanju da je naš književnik, sada pokojnik, nažalost, bio izuzetan kalibar, pod pretpostavkom da se radi zaista o onom na koga oni misle, a ne o nekom drugom. Svi su mi odreda potvrdili da su njegove knjige bile događaji s velikim D. Tiraži su bili kao vrtlog brojki. A zadovoljstvo čitanja njegovih knjiga je neponovljivo. Bolje čak i od seksa, priznavali su mi oni sa sedim bradama uz čašicu vinjaka.

Sledeća u nizu čudnih i neobjašnjivih stvari vezanih za našeg književnika, jer nema razloga da ne verujemo da se – uprkos svim denuncijacijama, klevetama i podmetačinama tajnih i javnih službi – ipak radi o našem književniku, ova je najčudnija i najmanje objašnjiva. Ne postoji nijedna fotografija našeg

poznatog književnika, ne mislim na onu s odra, jer odra nije bilo niti će ga po svemu sudeći biti, nego na neku raniju, iz njegovog ranijeg uspešnog i plodnog života (da li je ovde reč o metafori ili ne, odlučiće se kasnije), portret ili fotografiju gde je u okruženju svojih prijatelja i mnoštva žena, koje su se samo tako lepile za njega kao muve (ako je verovati *pouzdanim svedocima*). On je sada postao neko s imenom, doduše još uvek neizgovorenim do zaključenja istrage, ali bez lica, i to nije prvi slučaj da neko ostane bez lica nakon svoje smrti. Sve sam mogao da zamislim, samo to ne. Da će on doživeti sudbinu kao svako drugi. Smrt nas ubaci u onu nepreglednu povorku ljudi bez lica koja se kreće po čudnom ritmu, leva noga – desna noga, desna noga – leva noga, i tako sve dok postoji neko da to beleži digitalnom kamerom. Kada ne bude više memorije, završiće se i naša drugorazredna, netelesna i digitalna egzistencija, kažu futurolozi zagledani u duboku prošlost iz nepostojeće sadašnjosti. Tada će zavladata kosmička tišina i molekularni paradoks, ako već nije.

Nažalost, ah, koliko sam samo odlagao, nadao se, grabio za svakakvim slamčicama, čak i za onim već konzumiranim koje imaju na sebi nedvosmislene tragove crvenog ruža s punih i napućenih usana, strepeo da ću morati da napišem ove rečenice. Jutros su mi se ipak oči otvorile. Povezao sam nepovezivo, spojio nespojivo. Došao je trenutak kada mislim da

uprkos neizvesnim izvesnostima moramo biti iskreni prema sebi. To barem možemo, to nije teško. Bolje sada nego kasnije. Jer kasnije može i da se ne desi ili da bude svakako prekasno. Nažalost, uopšte nije izvesno da se u ovom slučaju radi o smrti jednog našeg poznatog, iako do sada neidentifikovanog književnika. Postoji naime mogućnost koju ne treba u potpunosti ignorisati da pokojnik, ipak, nije bio nikakav književnik, pa čak i da nije bio naš književnik. Zbog toga bih predložio da se zastave podignu ponovo s pola koplja visoko i najviše kako bi ih vetar radosno i ponosno vijorio, da se ukinu dani žalosti i da se prekinu mnogobrojne komemoracije dok ne saznamo istinu o njemu, a samim tim i o nama samima. Kažem, nije isključeno da je pokojnik možda žudeo za nekakvom sudbinom piskarala, ali ništa ne upućuje na to da ju je zaista i živio i doživio. Isto tako, nemoguće je zaključiti da li se uopšte radi o nekakvoj smrti ili samo o nečijoj neslanoj šali. U svakom slučaju ja sada stavljam tačku na ovaj mrakom obavijen događaj u Buenos Ajresu.

Fragment 2

Bori Adaševiću

Juče sam boravio među mrtvim pčelama. Sivo sunce je peklo. Tišina požutele, kao spržene livade bila je skoro nepodnošljiva. Moja usamljenost je rasla kako se dan približavao svom kraju. Osetio sam se sateranim u prostor iz kog nema izlaza. Onda, pre nego što je zaista palo veče, zagazio sam odlučno u korito sasušenog potoka koje je bilo prepuno plastičnih otpadaka, razbijenih printera, kompjutera i nagorelih automobilskih guma iz ko zna koje prošlosti. Kretao sam se sporo, čini mi se, uzvodno, ako to ima smisla reći. Vetar bi s vremena na vreme donosio prašinu. Vetar je menjao pravac i jačinu i nisam mogao da ustanovim iz kog pravca je u stvari duvao, niti koju količinu radijacije je u tom slučaju donosio sa sobom. Bio sam bez ijednog merača, bez ijednog spasonosnog predmeta. Možda sam samo zbog toga imao utisak da me prašina štipa po celom telu. Upkos tome bilo mi je u suštini svejedno, jer sam bio slobodan. To je bio moj izbor. Šuma je bila svedena na popadala debla, patrljke. Preostale grane ležale su kao leprozni udovi. Video sam ostrva bledozelene

trave u grču. I to me je iz nekog razloga podsetilo na detinjstvo kada je svet još bio ceo i zdrav. Ko se može još setiti rascvetalih vrtova pred niskim kućama na Telepu, pruge i bagrema na Detelinari, pešcare s bolno zelenim žbunovima bunike oko Bikare? I ja s teškoćom izgovaram ta imena, kao da su nepoznate planete. Kontrast, još uvek neshvatljiv. Skoro da sam mogao da zajecam. Noć je donekle ublažila skoro nepodnošljiv bol koji su mi sećanja i misli izazivali. Nisam mogao to sebi da objasnim. Zvezde su bile u neizbežnom prvom planu. Osmehnuo sam se, jer su mi one jedina preostala radost. Uzalud sam ćulio uši, slušalice stavio na maksimum. Ni zov sova, ni šušanj ježa, ni lepršanje krila slepog miša. Bilo je davno, ne sećam se kada su bili javili da je i poslednji primerak sove nestao. Prvo su izumrle laste, toga se jasno sećam. Prazno letnje plavo nebo. Brujanje vazдушnih letelica moglo je da bude prijatno podsećanje na pređenje mačke, ali u ovom slučaju ja sam bio miš koga su možda već tražili. Predugo sam bio isključen s mreže, moj signal predugo statičan u gradu u koji bih se morao vratiti što pre, u ono što je od njega ostalo, a da nije deo sećanja ili sna. Kako bi se sve smirilo i vratilo na svoje mesto, konačno i sigurno. Ali u ovoj manjoj pustoši ja sam našao svoj dom.

Beleška uz knjigu

A) Direktan ili indirektan uticaj na ove tekste imali su Michele Federico Horvath i Veronica Prada Moroni i zaslužni su za najbolje momente u njima.

B) Mészöly Miklós, Thomas Bernhard i Dino Buzzati s vremena na vreme sedali su za sto u sobi gde sam pisao. Ponekad bi ćutali, ponekad bi mi pričali o svojim opsesijama, ja sam svoje kao prećutivao.

C) *Die acht grossen Suiten* (G. F. Händel, HWV 426–433: L. Smirnov) otvarale su i zatvarale većinu mojih dana. Ponekad *Englishe Suiten* (Bach, BWV 807&808: I. Pogorelich), ređe *Phases. A Nonesuch Retrospective* S. Reicha.

D) Veliko hvala Sandri Urban na lekturi i svemu ostalom, Saški Knežev na znatiželji, Draganu Babiću na čitanju, Vesni Goldsworthy na dijalogu i Bori Adaševiću na komentarima.

E) Ništa nije slučajno. Ličnosti, događaji i mesta u tekstovima su stvarni. Mi smo iluzija.

Sadržaj

Fragment 1	7
Obasjani suncem	13
Noć u Erlangenu	27
Australijska	42
Povratak u Peruđu	44
Ispravke	63
Kao Celanovi ljubavnici	79
Momenat	95
Između filmova	113
Gospodin Vargas	120
Smrt u Buenos Ajresu	126
Fragment 2	137
Beleška uz knjigu	139

Oto Horvat
KAO CELANOVI LJUBAVNICI

AKADEMSKA KNJIGA
Novi Sad, Pašičeva 6
Telefon: 021/4724-924
www.akademskaknjiga.com
e-mail: akademskaknjiga@neobee.net

Lektura
Sandra Urban

Dizajn korica
Sandra Urban

Kompjuterski slog
Vladimir Vatić, GRAFIT, Petrovaradin

ISBN 978-86-6263-144-2

2016

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41-32

XOPBAT, Oто

Кас Селанови лјубавници / Ото Хорват. – Нови Сад : Академска
књига, 2016. – 142 стр. ; 21 см

ISBN 978-86-6263-144-2

COBISS.SR-ID 307924231